

Makromolekulák

I. A σ-váras polimekek szerkezete és fizikai tulajdonságai

Kérdés : 115

Előadó: Pekker Sándor

pekker.sandor@wigner.mta.hu

www.rafki.hu/moodle/course (Tantárgy címje: Makro 2014)

1. rész Beverzetés

1) Makromol. Rész. jelentősége

- gazdasági
  - műanyagok, gumiák, term. -és műszálak, lakkok, ragasztók
- biológiai
  - sejtek. & funk. anyagok
  - az élő anyag tulajom. része mak. m. gél áll. -n
- tudományos
  - kismol. anyagokról ellenőrz. fiz. tul.-sé, pl. gumiinergálás, általános polimer hatalás szerkezete

2) Polimerek és kism. anyagok szerkeze
- amorf kism.
~~polimer~~

jól rendezett állapot
(mol. szállás nincs
ra, 1 mol. → látható)

maladabb mágas

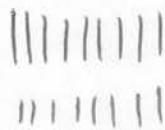

- adott hőkörben jelentős helyet foglalnak el a szomszéd mol.-k
- hirtelenlos

gritols mágas, megfogható
egymáshoz

- kristálys

toll láncreg
↓
toll intermol.
forrás

kéreg toll

láncreg

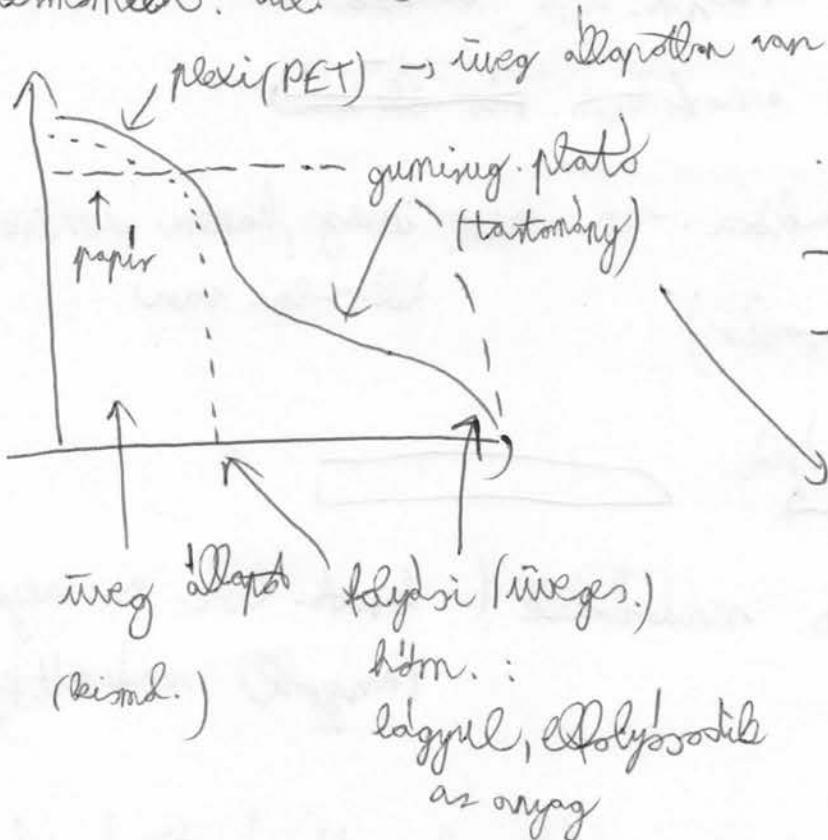
↓
kéreg toll
intermol

forrás
↓
mérgező

megjelennek amorf
rétek, nincs tiszta
rendezettség

3) termomech. tul.-ok

.... Kismed. aranyt oryg

— pliner

--- katalizos pliner
(pl. paper)

nem tudnák elmodulálni

maládon + ml.-k,

csak kisból származik

tudnak mosni

kieleltet: gumi (fűrzi)

→
adiabat.
nyílás

felmelegszik

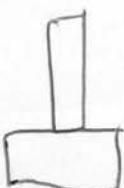
colden a mű
fűrész műmű
entropia a
rekeszben

$\partial E \Delta S_{\text{mű}} = 0$ (adiabat.)

$\Rightarrow$ más műre fűrész levezet
rétege (ezges)

melegítés

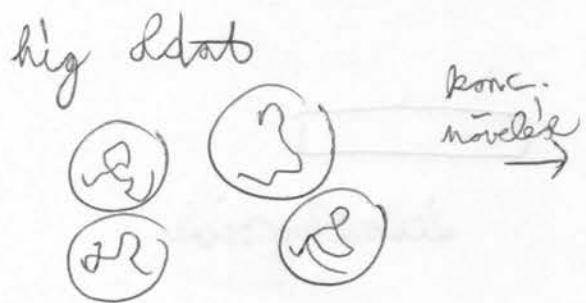
megerősítés a műről

paper: hajlékonybag → kist. tart. seccsa
 mészgy → amorf tart. (~~fin. oldat~~)
 tart.
 PE: amorf moládm.-en nem üveg, hanem gumíny.
 (egykörű papírhoz hasonló)
 ill. -ban van

amorf tart. rendelkezik! kist. lesz az anyag
 (magjol rendszettsége)

4) Polymer oldat reakció (kismol.: Mg is tömény hasonl.)
 reak.-ii
 (homogén)

konz.
növeks.

menekülés tönky oldat
 → a tönky oldat

gomolyag, de
 gomolyagon belül is
 több oldatot
 ⇒ nem homogen

ismeretlen
 a gomolyag
 (kis affédes leh.)

toll lesz
 a molekulára
 egy adott
 hosszban

blob: adott tel.-in merített összeg

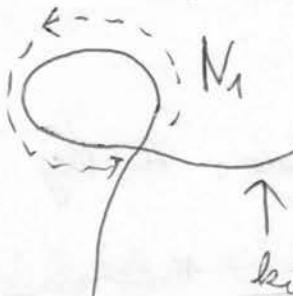
gomolyag

nagyobb is merítődik
 nagyon függ a pol. oldat
 tart.-a

Polymer statistics

- mikrosk. atomi szek.

lánchezővel növekvő flexibilitás

- makroszkópikus (nano) szek.

ideális gomb modell

telítetlen bolyongás

szegmensjel

$\downarrow$
N₁ táv. után
kanyar lehet

$\Downarrow$ lin. tartomány
 $\frac{1}{2}$

$$R \sim N_1 \left(\frac{N}{N_1} \right)^{1/2}$$

kis mértéktartomány
egyenes/merev a
molekula $\rightarrow$ lin. tart.

nagy skála

már görbüli/gombolygólik

$\hookrightarrow$ egyszerű modell: csuklósval

összetett merev (N₁)
meretű rész

de ez id. modell $\rightarrow$ termikus tart.ban jó közelítés

a gyakorlatban a molekulárések, amik közel kételnek)

monosztatikus egymást $\leftrightarrow$, DE

+ előzőre $\rightarrow$ hasonlitható egymást

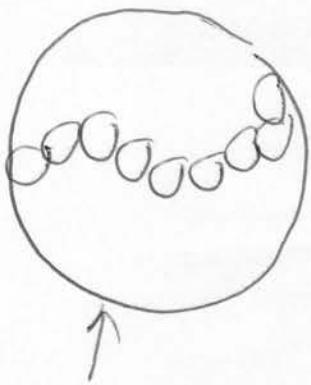
$\rightarrow$ alacsonyabb hom.-en már jelentős a tasztas

$\Downarrow$ temv.
blob $U_{\text{blob}} \sim kT$: ezen belül nincs tasztas

DE előző köztött lehet tasztas

$$\Rightarrow R \sim N_1 \cdot N_2^{1/2} \cdot \left(\frac{N}{N_1 N_2} \right)$$

meret arányos blobok
számának 3/5 hatv. val

bonehdicsi blok: ha még nagyobb mért.-ban megyünk,
a romosod molekulák többsége kisítja a
blokok többséget

$$R \sim N_i^{1/2} N_j^{3/5} \left(\frac{N}{N_1 N_2 N_3} \right)^{1/2}$$

↑   ↑   ↑
lin.   termikus   kor. Blokon   kor. Blokon
tors.   bbkon   belül   kor. Blokon
  bbkon

(körök: neutronszáras aleutiummol)

Polymerképletek

1) Hapagalmak

- makromol. = kor. körök md. legalább 1000 atom
(pl. DNS = 2 db makromol.)

- polimer: ismétlődő kis egységekből felépült makromolekula
(nem polimer makromol. pl. egy-két nanopartikuly)

- monomer:

~~szállít~~ kis mű, ami a polim. felépítői

- polim. fok

polim. felépítő monomer egységek száma

- ligomer

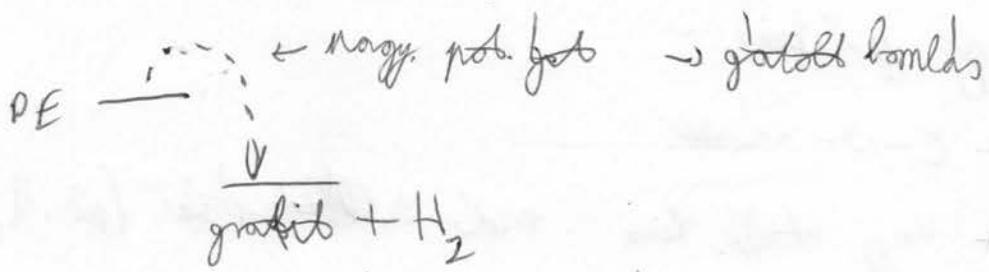
kis polim. fok ($2 < N < 50$)

nem mutatja a polim. sajátosságait

2) A polymerkörzés feltételei

a) termán. stabilitás:

elemihez képest stabil vagy metastabil

a stabilitás az entropia csökkenése miatt csökken

$$\Delta G = \Delta H - T\Delta S$$

$\Delta H < 0$ kitörök
letöröttető
nincs meg

$\Delta S < 0$ erős $\Delta H < 0$ (extern)

-333 kJ/mol

-331 kJ/mol

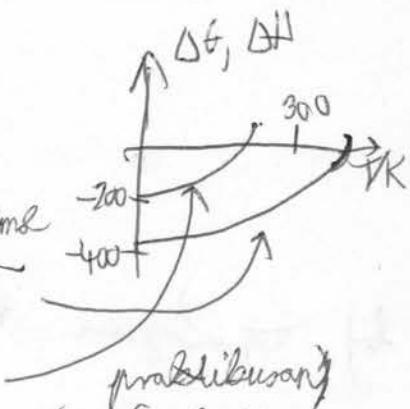
-312 kJ/mol

-200

+400

nem stabil:

-Si-Si $\rightarrow$ -188 kJ/mol

bővelmeny: segítséggel előáll. hom.-en (degradáció)

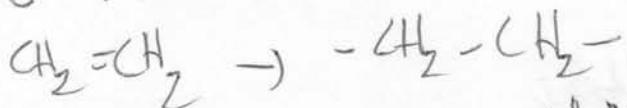
bővíti is) legyen stabil

ezek esetén $\Rightarrow \Delta H$ nagy negatív, $\Delta S < 0$ ut kompenzációja

↓
 Si-Si (pl. pentasilah) rendeljő polimereseketők
 ↓
 mohas, jól hőm.-én
 stabil

~~b) topologiani felületek~~

+ polimizáció / polikondenz. során is van kötésbontás:
 - C-C - rövid

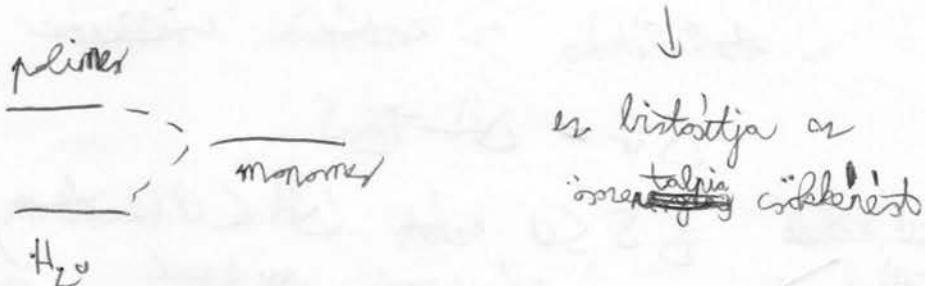
lebegően két kötés eltűnik, 1 s kötés keletkezik.

$$\Rightarrow \Delta H = -347 + 265 = -82 \text{ kJ/mol}$$

nagy plikond.

- C-O - rövid

+ nagy stab. Kis. mű. nedvessége (pl. H_2O) kioldása

~~b) topologiani felületek~~

funkciós csoport $\xrightarrow{\text{legálabb}}$ 2 szakaszos funk. csoport bell

3) polimerizációk reakciók

→ felgyóttések a mol. ion

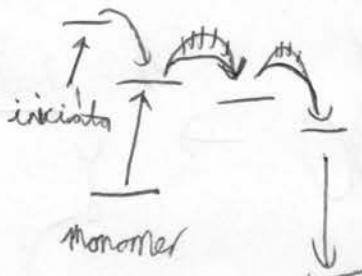
a reakció típusa ↳ jellege	additív	substítuáló
léncreakció (vegy stabil)	poliadditív	polibondozáció
láncreakció (vegy instabil de vegyi stabil kémek)	polimizáció	×

- Lépéses is láncreakció energiasemaja

→ Kötően lehetséges
meg is állhatunk
a folyamatot

• Láncreakció → aktívított molekula (iniciátor) kezd

aktívított mol. inaktivál
mol.-al elmagl

polimerizáció

- C-C-idos polimerek

lánca

monomerek

• aztukcsoportos alapján:

↳ gyökös polim.: láncrendszerű szabad gyökök (kettő különböző monomer)

↳ ionos - II.: - II. anionok vagy kationok

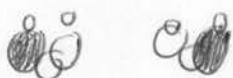

nem elegy reakcióképes

HOMO polyalk

LUMO - II.

↳ leggyakrabban be, hogy elliptikus "lebonyolított" egységek felé => tartósas X

nincs migráció, de reakcióképes

LUMO m. polyanale →

term. gy.

fotogyökök

kontrollálással

sabzis

olimerizáció

szabályozás

láncrendszerű fell:

initializáció

↓

atomia p. polímera

benül van → reakcióképes

láncrendszerű

-IV

bolygók

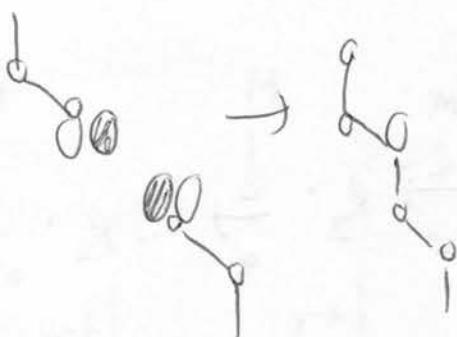
egforma vezető benzéles gyűrűs mellszerv, nem fog a
szagának gyűrűvel

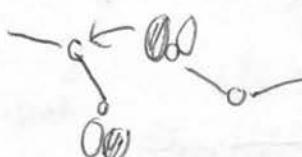
bárcsavarodás

rekonkombináció

disproporcionálódás

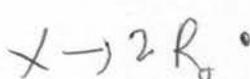

nem összenő a 2 gyök (nem marad a hosszú, de minden rad. m. instabil lesz)

⇒ gyökös mech.

• inicializálás

initial. gyök szaporodása, pl.

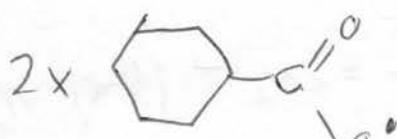
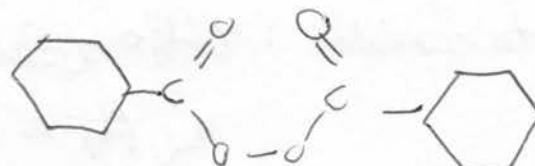
(erősítő
entetlen stabil)

↑ monomer

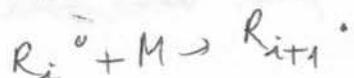
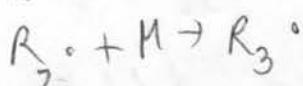
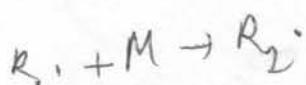
↑ 1 monomer
gyök

benzilperoxid

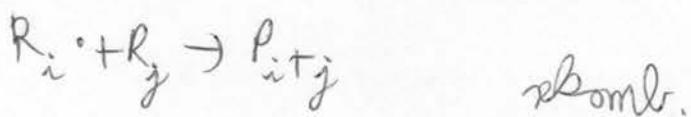
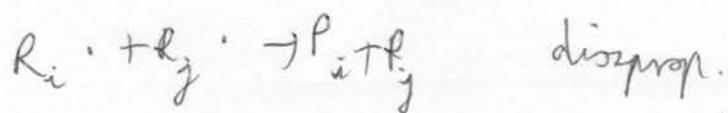
benzil gyök

• bárcsavarodás

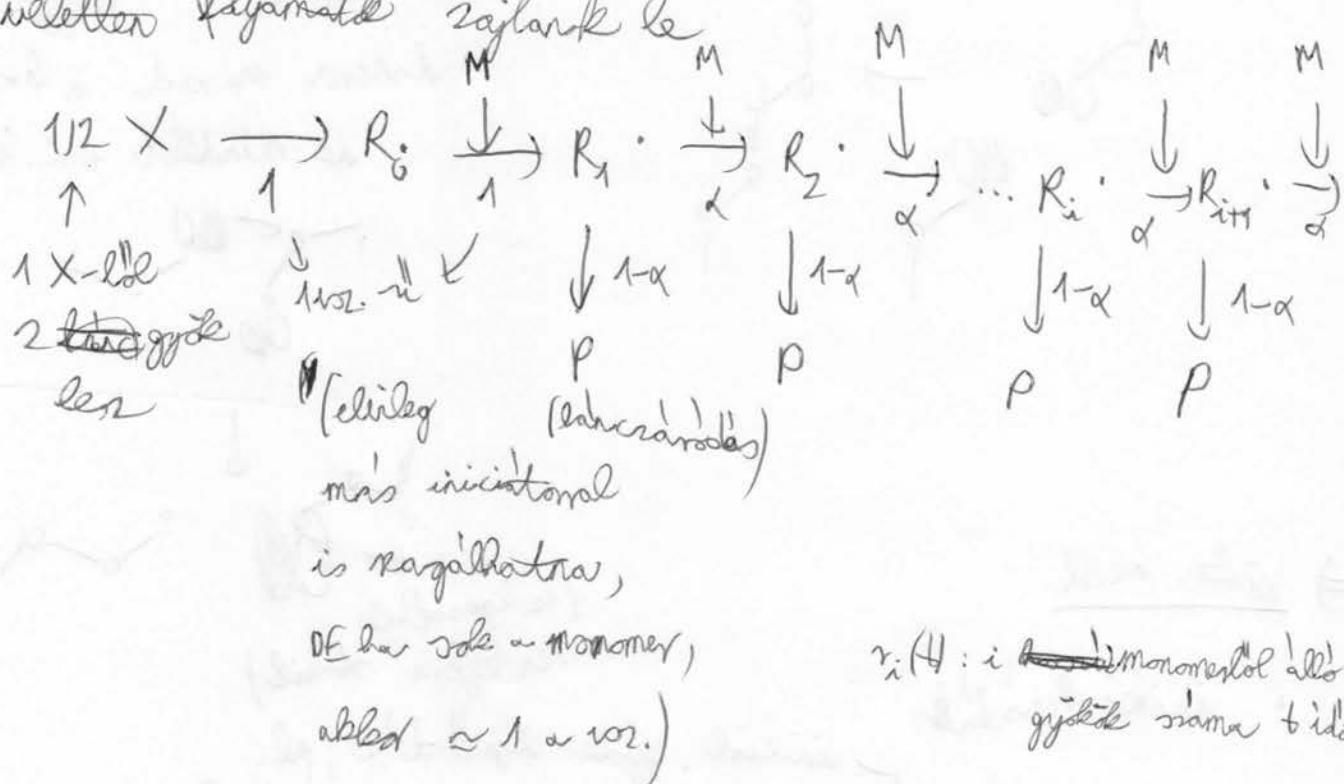
-1+

• lanchardas:

reaktionsma

vekteren flygande ziglank le

• monos reaktionsda, lanchardas flyttar $\alpha_i = \alpha_j = \alpha$

• stationärs: $r_i(t) = r_i = \text{konst.} \rightarrow \frac{dr_i}{dt} = 0$ (er v2. - till függ, $\alpha_i(t) \approx \alpha_i = \text{konst.}$)

$$\frac{dr_{i+1}}{dt} = \alpha r_i - (1-\alpha) r_{i+1} \quad r_{i+1} - \alpha r_{i+1} = \alpha r_i - r_{i+1} \approx 0$$

$\frac{r_{i+1}}{r_i} = \alpha \rightarrow \text{geometrii elorlas} \rightarrow \text{pol. hatalfda}$

2. óra

email → küldeni anyag miatt

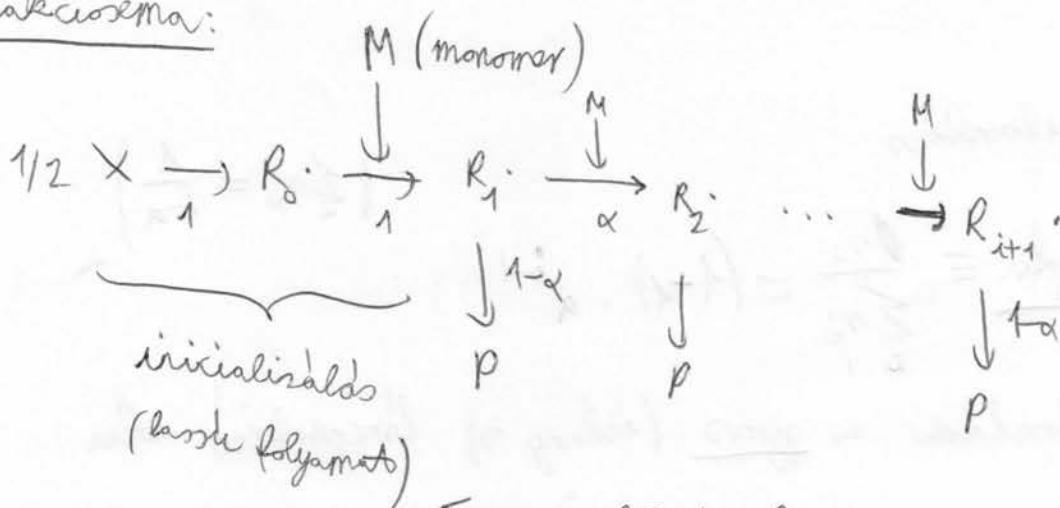
0) ism.:

initializálás → láncreakció → lánczavodás

$\downarrow$
isletlen folyamat

miénk előirányozottan keletkezik polimerlánc?

rakciosema:

← megfelelő konc. mellett 1-rez. nél kímél

monomer melle az initializáló gyök

(egyébként ~~az~~ feliróban a m. → pl. műtör)

$$\alpha_i = \alpha_j = \alpha$$

1-e rész. tel. miatt

↓

láncrekre lokalizálódik az aktív centrum)

stacionaritás: $r_i(t) \approx r_i = \text{konst}$, $\alpha_i(t) \approx \alpha_i = \text{konst}$

lineáris ← láncreakció és lánczavodás } (Boltz-Einstein-elv: láncre folyamat)

negatív

} Beall egy egyszerű gyors $\text{gyors}^{-1} \text{m}^{-1}$

(th fr. valójában)

$$\frac{dr_{i+1}}{dt} = \alpha r_i - (1-\alpha) \underbrace{r_{i+1}}_{\text{láncreak. } R_i \text{-hoz}} - \underbrace{\alpha r_{i+1}}_{\text{hövekedés } R_{i+1} \text{-hoz}} = \alpha r_i - r_{i+1} \approx 0$$

↑
stacionáris
műtő

$$\frac{r_{i+1}}{r_i} = \alpha \quad 0 < \alpha < 1$$

ez végre igaz

$\alpha \approx 1$ (1-hoz közelírva)

$$\left(\frac{dr_{i+1}}{dt} = 0 \right)$$

↓
geometriai elosztás

$$\left(\sum_i r_i = \frac{1}{1-\alpha} \right)$$

$$f_i \text{ átmenetf.} = \frac{r_i}{\sum_i r_i} = (1-\alpha) \cdot \alpha^{i-1}$$

i. gyök elosztása a gyors (nagy) láncreakcióban

↳ néhányra alatt a gyök elosztása egymással $\rightarrow P$ (polimér)

↓

láncreakciós mechanizmus is lehetséges:

• disproporc.:

a láncreakciós nem valós, meg az elosztás (gyökök váltószámossákkal lecsökken lecsökken)

$$r_i^{(d)} = f_i = (1-\alpha) \cdot \alpha^{i-1}$$

• rekontr.

bárcsár. kör nél a polimerizációtól függőenőre a hárckék)

$$\pi_i^{(r)} = \frac{\sum_{l=1}^i f_l f_i}{\sum_{i=2}^{\infty} \sum_{l=1}^i f_l f_i} = (1-\alpha)^2 \cdot (i-1) \alpha^{i-2}$$

hanyókban tudunk i hárck polimert kezdeni

2 darabos!

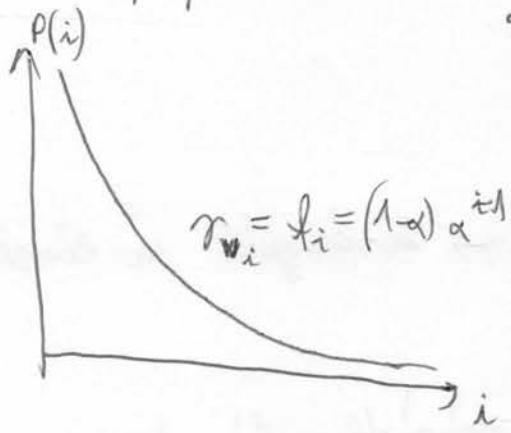
$\uparrow$ $\uparrow$

$\equiv$ geom. eloszlás   l. szimulációban $\times$ polinom. $\rightarrow$ alakba
 önmagával vett konvolúciója!

$\left(\begin{matrix} \alpha \\ \text{konst.}, i \text{ a rát.} \end{matrix}\right)$

=)

disprop.

$$\alpha = 0,99$$

rekontr.

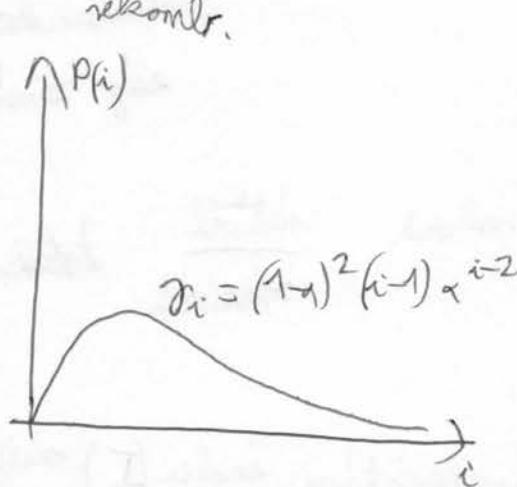

abb. nincs működő ~ teljes eloszlásból, eleg

- várható érték
- eloszlás működés

↓

nem a százalék -el szoktak megadni, hanem a számatlagos (várh. érték) + szórás (i-rel szükséges átlag) hagyadósabbnak kell lenni, mert ekkor jobban meghatározott fizikai legyen az eloszlás működését is jól jellemzi.

számatlag:

$$N_n = \frac{\sum_i \pi_i i}{\sum_i \pi_i} = \frac{M_1}{M_0} = M_1$$

1. momentum

-15

$$N_n = \frac{1}{1-\alpha}$$

l. szimulációban

disprop.

rekontr.

$$N_n^{(r)} = \frac{2}{1-\alpha}$$

$$N_n = \frac{\sum n_i \bar{x}_i}{\sum n_i}$$

n_i : súlyfaktor

↳ (számszám: $n_i=1$)

súlyszám: $n_i=i$

z-szám: $n_i=i^2$

$$N_w = \frac{\sum n_i i^2}{\sum n_i} = \frac{M_2}{M_1}$$

$$N_w^{(d)} = \frac{1+\alpha}{1-\alpha}$$

$$N_w^{(r)} = \frac{2+\alpha}{1-\alpha}$$

↑

momentszám

ely kiszámolni

↳ rekomb. súlyosztás számszám. ekkor kiszámítva → keskenyebb az elosztás

↳ polidispersitási index (I_{p0}) súlyszám és számszám hármasa

$$I_{p0} = \frac{N_w}{N_n} = \frac{M_2}{M_1^2} \quad (\text{Dirac-delta elosztás} \quad M_2 = M_1^2, \Rightarrow I_{p0} = 1)$$

Általános elosztásnál $M_2 > M_1^2$

$$\text{diszprop. } I_{p0} = 1 + \alpha \approx 2$$

$$\text{rekomb. } I_{p0} = \frac{2+\alpha}{2} \approx 3/2$$

polimerizációs folyamatokban kivételek

nd.

- szimmetria: szimmetrikus vagy nem szimmetrikus függ, metszések nem $\Rightarrow$ számszám

- fizikaias: nagyobb mol. $\rightarrow$ több重心 $\Rightarrow$ sullyobb

↓
ezzel a 2 működés gyorsan megmondható, melyen polimerünk lesz

- mértéküketől kromatográfia:

osztályon kör. $\rightarrow$ kül. mérték: lúkás

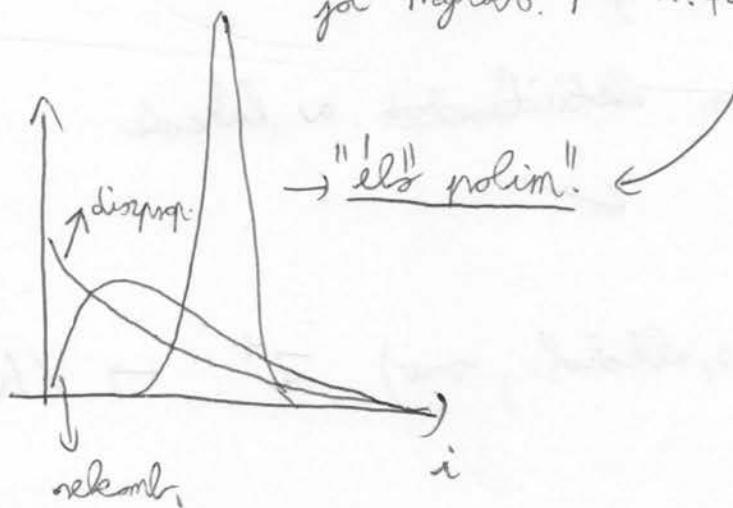
ha a polimer kisebb, felengy $\rightarrow$ lúkás, és ezzel időt tölt be

$\Rightarrow$ minél kisebb a polimer, annál kevésbé lesz
osztályon

számatag + sullyobb is meghat. (tehát elosztásra is), de kevésbé
működik $\Rightarrow$ kisebb kevésbé anyag

jól meghat. Polim. felszín polimelek

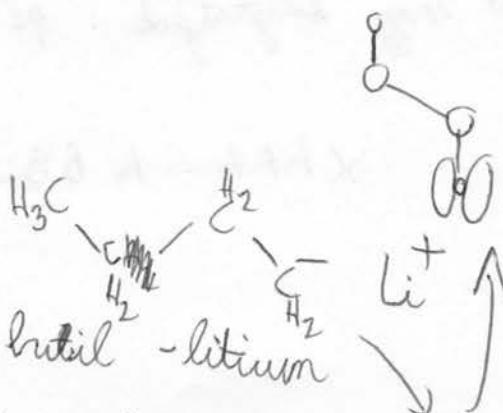

els polimerizáció

• nem gyökös, hanem ionos:

aktív bármelyik ionok, pl. $X =$ butil-litium

nem dian reakciókban, mivel a szabad gyök, $\leftarrow$ nincs hálója, nem
de inkább kettes kötésű Li^+ mol. $\rightarrow$ működik több körön, 1, hanem 2-é van

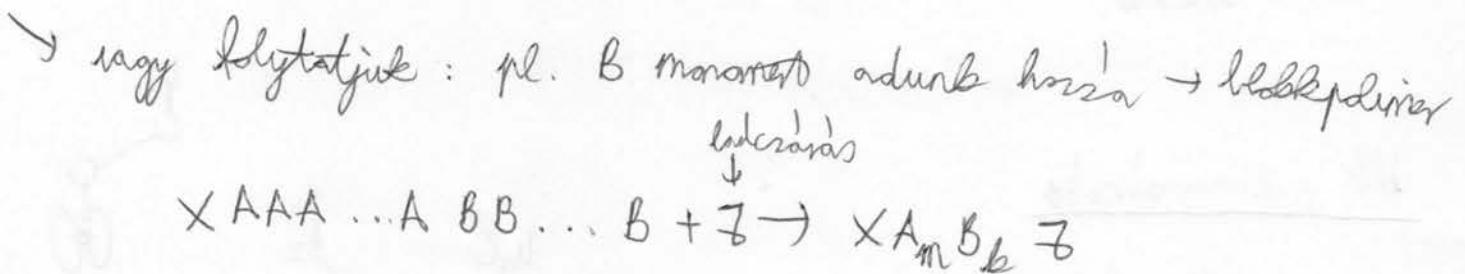
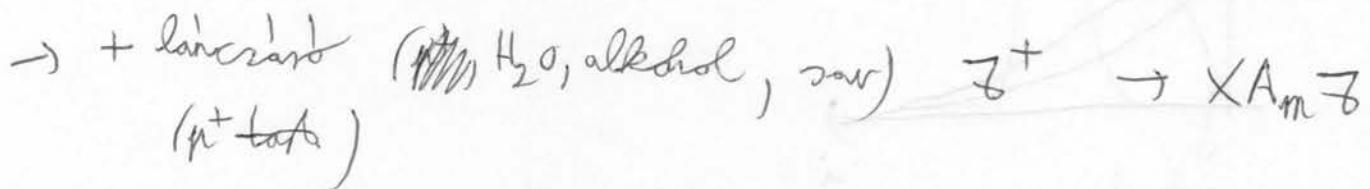

- mechanizmus miatt más előírás, lenyeg kül.-ké:
  - inicIALIZÁLÓ mű -nak nem kell ~~használ~~
pl. orto-k + butil-litium
    - elbomlania
    - ↓
    - reaczió raktárolható
  - gyökös mech.: használ
indukt.
- láncrezarándás: akkor láncrezek nem ittőrhetőek ($\ominus$ -en történik)
 $\Rightarrow$ spontán láncrezarándás nincs!

áll.ban addig tartanak, amíg van monomer! (ha nincs
más ~~met.~~ láncrezarándás)

DE nem vonlik el az aktivitásukat a láncoke

"első láncreg" ←

(*) az initiator ionk ráma $\rightarrow$ anyagi lenc lesz, ahny m: n(z A) monomerek ráma, $\frac{m}{n}$ initiator mol. !!!
 polimerizációs lépés ráma (összefügg)

egy adott lenc semi végesenek $\frac{1}{n}$ n(z.-el n)

$\downarrow$ $\frac{1}{n}$ n(z.-el nem végesenek

egy lenc a reakció karakter.

időtartamot meghat.

1 db polimer nélküli csak a megfigy. idő alatt

összes lenc rámá: $\times$

1 db végesenek: 1

$\Rightarrow \frac{1}{\times}$ m.-el nélküli engyi idő alatt

egy lenc 1 monomerk

i polimerizációban polimer előállása (összes m lépés nélkül)

$$\pi_i^{(l)} = \binom{m}{i} \left(\frac{1}{n}\right)^i \left(1 - \frac{1}{n}\right)^{m-i}$$

binomialis

$\uparrow$
 lépés sorrendje   i db lépés
 tetőleges   kell hozzá

feltételek:

$n \gg 1, m \gg 1, \frac{m}{n} = N_n = \text{konsz.} = \text{ez pont a számtl. pol. fok}$
 (ugyanis m monomer jut $\times$ lencsére)

korábban Poisson-eloszlással: $\pi_i^{(l)} = e^{-N_n} \cdot \frac{N_n^i}{i!} \approx \frac{e^{-N_n}}{\sqrt{2\pi N_n}} \cdot \left(\frac{N_n}{i}\right)^i$

számatlagnak: N_n

súlyatlagnak: $N_w = N_n + 1 \rightarrow N_n$, ha N_n nagy

polidispers. index: $I_{PD} = N_w / N_n = 1 + 1/N_n \rightarrow 1 \rightarrow$
ha N_n nagy

első sorba ✓

polimérszázik:

→ néles elosztás: gyökök polimer. (teleomér., diszprop.)
első - II - : elosztás polimer.

→ többelről: polisztién $M_w = 2'000'000$ is lehet akár

Polikondenzáció

1) leírás:

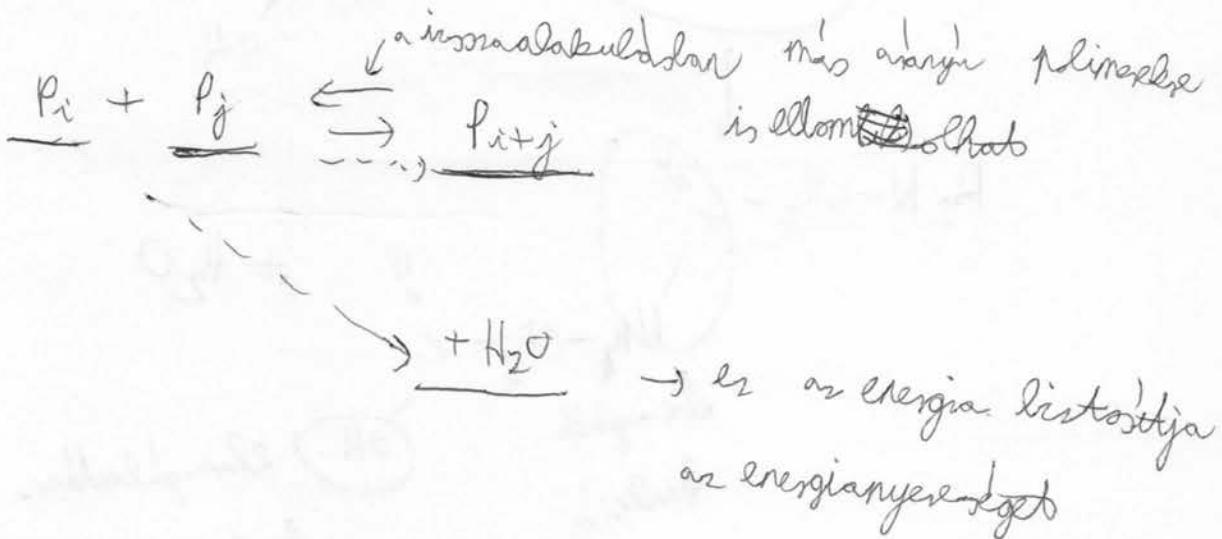
- heteroatomos tart. szerek kepződése

(O, N, S)

- szubsz. reakció: kis sz. mellektetmék (pl. H_2O) is képződik
(funkciós csoport kicserélődik)

- képződ. mech. $\Rightarrow$ minden képesen stabil mű. képződik
(~~kis aktivitás, nem szabott vált.)~~)

- kezdetben polymer molekulák egymással is ragadják

egyenállgi reakció: hogy lehet pl.

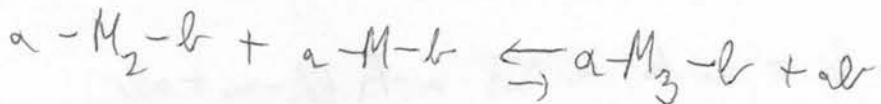
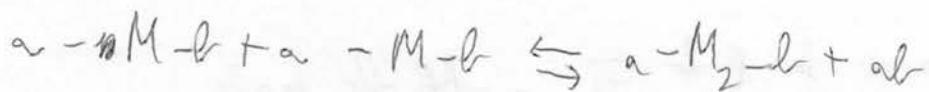
ellenőrizni, hogy felmelegítjük, és a nincs ellátadó

- a láncok rövidre kezdődnek poliamidosan, nem lesz több atomos

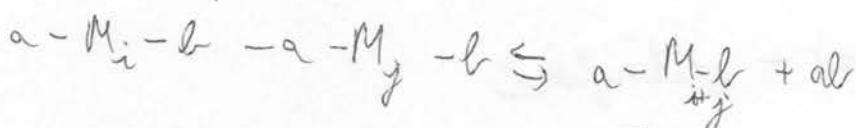
- hűtőde:

- homo-polykond.:

a legtöbb funk. csoport megtámasztva a monomelek van

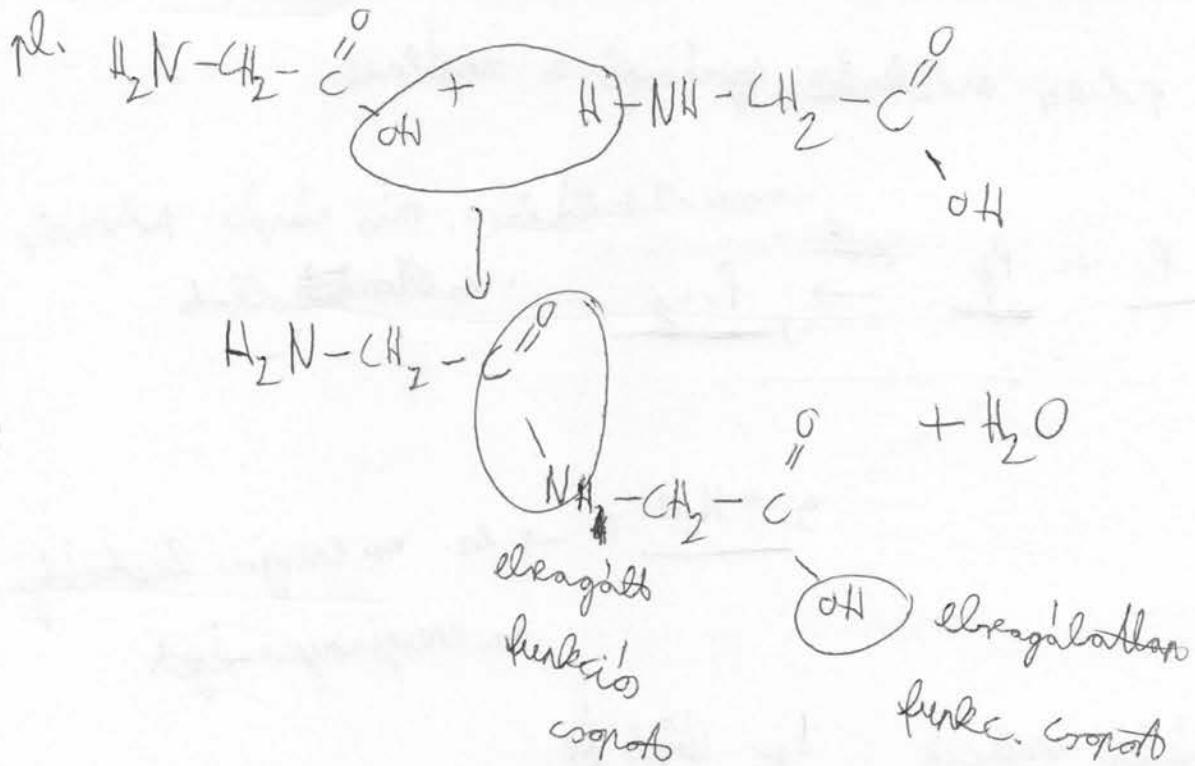

⋮

↗

a monomerrel szemben az aktivitás szennyezője
nem lehetséges

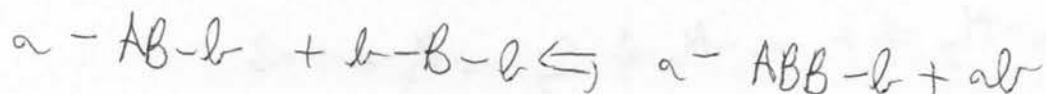
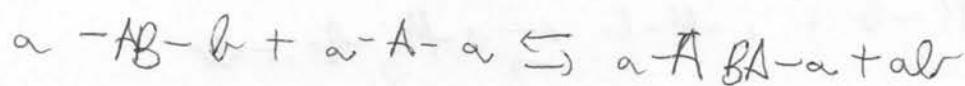
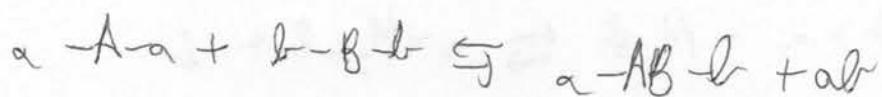

diglicid (glicid polikondenzációja)

(vagyban nem teljesen így megy, mert így nem így reakciókban)

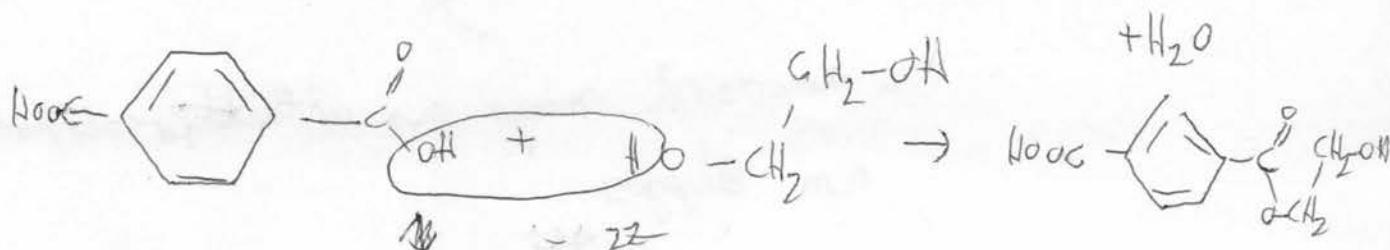
Hetero-polycond.

a kül. funk. csoportok kül. monomek lát.

} más lez
nélküle
elrendel-
zódése

pl. tereftalsav + etilenglikol

2) polimerid. elosztásfr.-e

a) homo-polikond.

n_0 : kezdetben jelenleg össes ml. száma

n : egg + időjontól leír össes ml. száma

↓

Y időjontól 1-el csökken a ml. száma (kis ml. elválasztható)

rakások : a rakás elosztásának mértéke:

$$r = \frac{n_0 - n}{n_0}$$

kezdetben : $r=0$

végén : $n \approx 0 \rightarrow r \rightarrow 1$

belátható, hogy

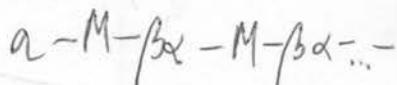
r : annak m. e., hogy a (mag. b) funk. szabot már elosztottabb (elágazan minden ragadóhoz)

||

$(1-r)$ annak ~ m. e., hogy egg kizennet funk. szabot meg nem ragadtak

i) polim. folyék m. tatalmaz

i monomer eggszab (M)

1 pár ragadóban funk. szabot (α, β)

-M-b

i-1 pár elreagált ~ H (α/β)

↓

mivel az elszagolt f. szabotka m. -t használ

⇒ i. polim. fok mol. frakció

$$n_i = n(1-r) \cdot r^{i-1}$$

↑   ↑   ↗ elszagolt f. cs.
 összes elszagoltan
 mol f. szab.

geometriai előzetes! → diszprop., de most más a parameter,

most $r(t)$ → minden időpill. -ban
is több függ   más geom. előzetes

$$\gamma_i \xrightarrow[\text{f(t)}]{\text{polkond}} = \frac{n_i}{n} = (1-r) \cdot r^{i-1}$$

↑ $r(t)$

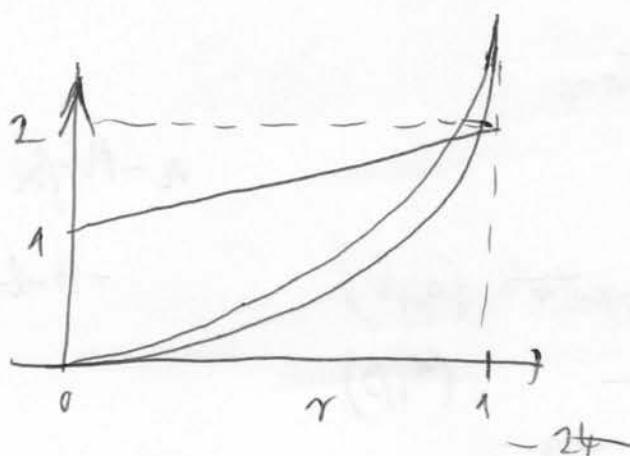
högé kem. anyagok → ugyanis ha melegítjük, fagytatjuk
a polymerizációt → nő a fok

↓
keményedik az anyag

$$N_n = \frac{1}{1-r}$$

$$N_W = \frac{1+r}{1-r}$$

$$I_{p0} = \frac{N_W}{N_n} = \frac{1+r}{1-r}$$

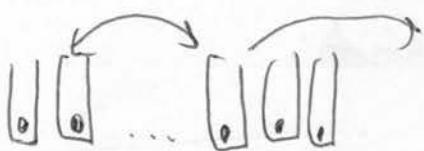

$I_{p0} \rightarrow 2$ a folyamat végén

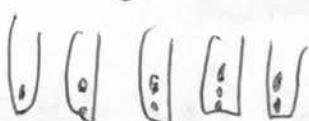
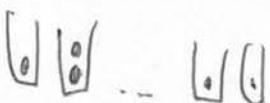
↓
nem lynn nagy

• analog komb. feladat

• n. gyors (monomer) 1-1 dob.-kor (funkcios szint)

az össztörök 2 dobott, az üres dobot elhelyzik

tipikus értékek : $\eta = 10^{23}$

$$n = 10^{19}$$

$$\gamma = 0,9999$$

$$N_n = 10^6 000$$

• hasonló probléma az 10 körös perkoláció is:

perkolációs körök (1 téjes ml. n egysz) előre állt a
kis molekulák eloszlása is illet

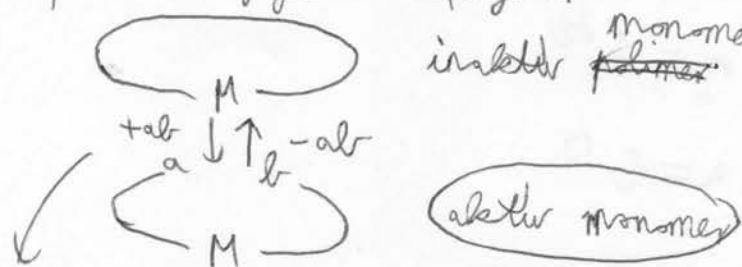
Poliadditív

1) atomos a polymer. is polikond. kötő:

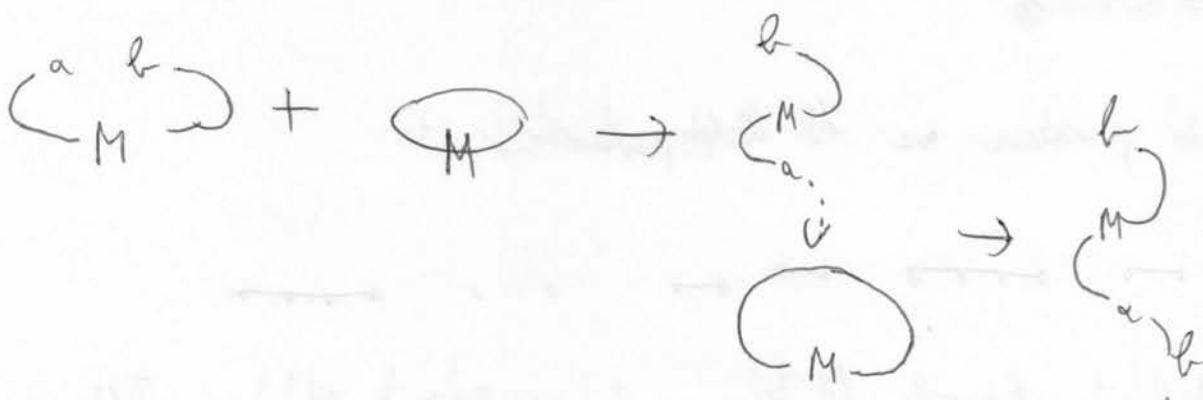
- additív, mint a polimeriz.
- lépésős reakciós, mint a polikond.

[polikondenzációjal nem foglalkozunk vele, de 1 mol. leből is letrühet a kilepés $\Rightarrow$ gyökös végtermek]

de belátható, hogy a (egyik mol. rész) a pd. fokkal reagálnan
 $\hookrightarrow$ DE van, ami meggyes és a poly. (poliadditív): wobben emek a
 monomer

visszafele lehet lejárni, ha ab $\rightarrow$ adunk hozzá - aktívalás

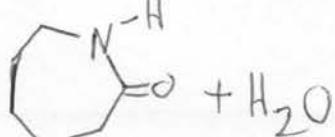

N.

Kapronsav

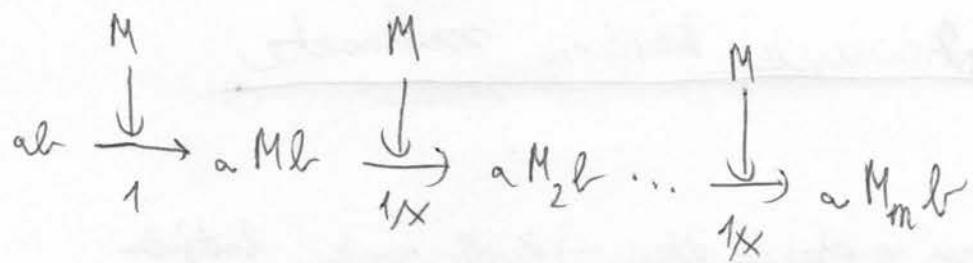
$\leftrightarrow$

Kaprolaktam

- 18 -

2) Elastomer.

die Polymerisationskettenmechanismus

(heißt partikulär polikond. Elastomergesetz!)

$x = [\text{ab}]$: es steht für die Konzentration des Initiators

m : Monomerkette

$$P_i^{\text{(poliadd)}} = \binom{m}{i} \left(\frac{1}{x}\right)^i \cdot \left(1 - \frac{1}{x}\right)^{m-i} \quad \text{binom. elastom.}$$

$x \gg 1, \dots$ fest. mollektiv

koreliert Poisson-elastom. $\rightarrow \dots$

3. óra

A polimerek kémiai szerkezete

a szerkezet megmutatása érdekében → kisból zártak bontják

4K (kémiai összetétel, konstitúció, konfig., konformáció)

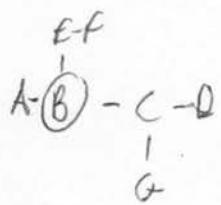
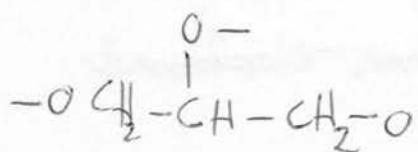
1) kémiai összetétel

csak következik a szerkezetről pl. $\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6$, $(\text{C}_6\text{H}_{10}\text{O}_5)_n$

2) Konstitúció

az atomok molekulán belüli typ. viszonyait hat. meg
ebből már lehet a kötésviszonyokra ... követhetően

konnektivitási graf. pl. B:

polimerrel endes 2-réteg bontás → monomer egységek bont.
Mon. - II - összekapcs. sorrendje
a polimer szerkezetet olvashatja
ki has. meg

a) homopolimer:

- egyséle monomer egység → itt csak unik. konst. endes
- simmetrikus $\text{N}-\text{CH}_2-\text{CH}_2-$ plettilenben

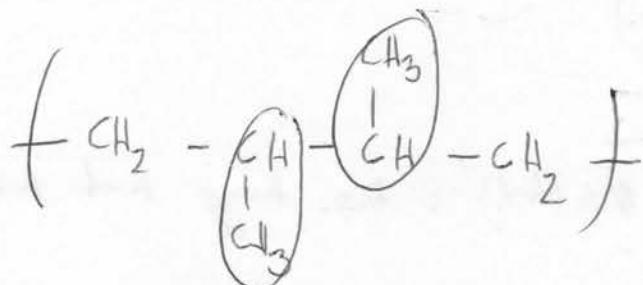
• asszim.:

a 2 körös. vég nem egyenletes!

↳ fej-láb körös.

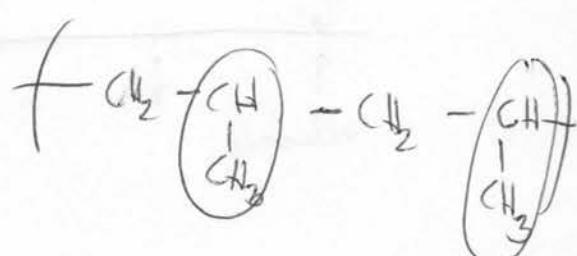
↳ fej-fej (láb-láb) körös

pl. poliprop.

fej - fej típus

(ha rendesül a szek.,
ezt majd ldl-lábirintus)

fej-láb

az gyakoribb, mert ha
van asszim. az e' sorban

is, akkor a nyobb e' sor
a kielhetetlenül több
körös.

polikondenz. → fej-láb körös. !

b) kopolimer:

legalább 2 kül. mon. egység → fontos a körös, sonnen

• alternális ABABAB...

• statisztikus ABBABA AABA ...

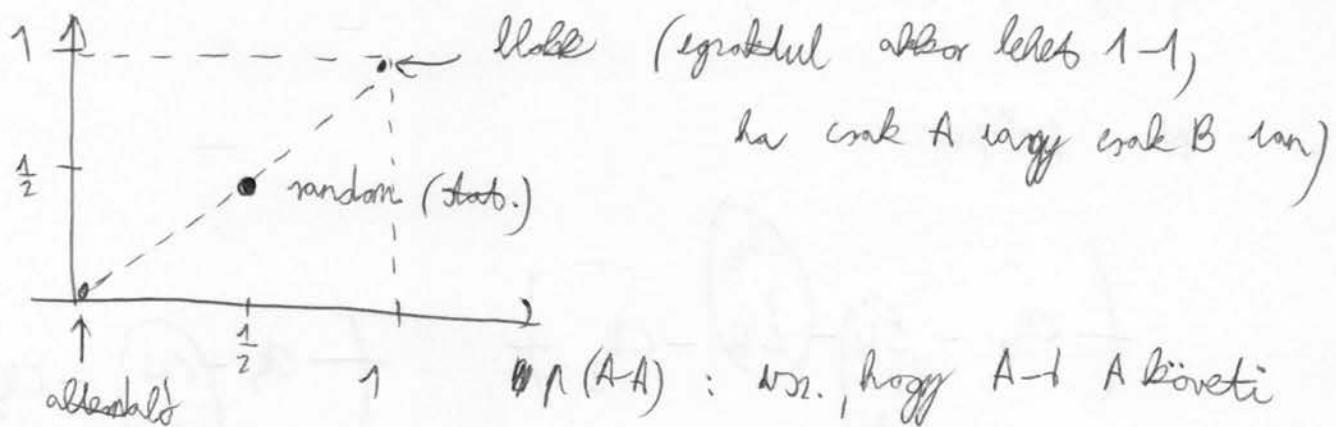
• hibák AAAA BBB AAA BBB -

• általános ^(C) AAAA ^(K) AAAA BBB... BBB... (B-t utágy pl. A hoz) ^(C) hibás hozzájárulás
pl. besugárzás,
eller körös.
a B

↓

fárisdiagram

$p(B-B)$: a val. s, hogy B monom. követ

$p(A-A)$: val., hogy A-t A követi

hetero-polimerek: szigorúan alrendben sorolva, rögzítik!

- konstituciójuk határozik meg

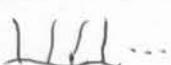
- dimensionalitás, auk

a monomek funkcionálisaihoz függ (más val.: legalább 2 funk. szempontból kell a polimerizációhoz)

↳ lineáris ~

↳ elágazó:

- fesz.: előbbanc < fekanc

↳ lineáris

↳ elágaz.

- süllyeszt.: nincs kitérő. fekanc

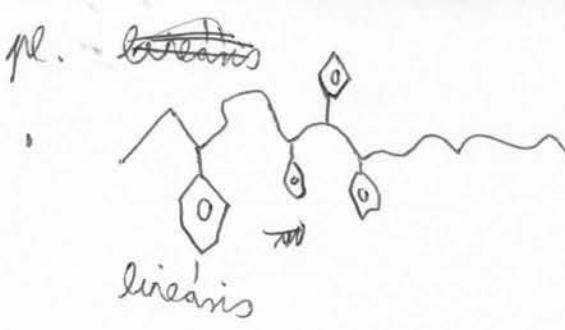
↳ lineáris

- rétegváz.: dendrimér

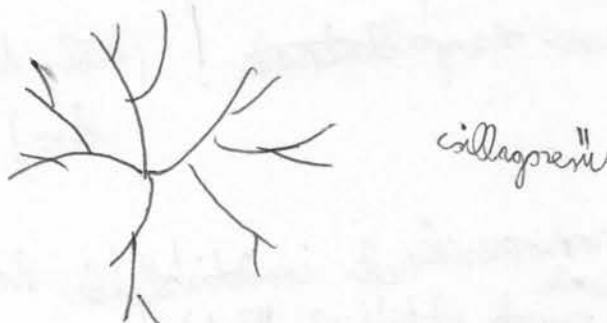
↳ hyperelágazásos

↳ elágaz.

↳ telhalás: nincs értelme mol.-val beszélni, csak halolancokkal (olyan pontok köötti hálózat)

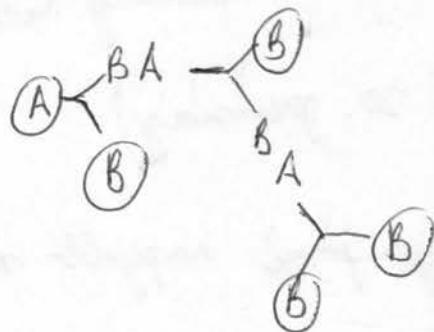

→ nem belső felületenül
H-nak köszönve a lánctípus

baktérium → terhalos

• hiperplazás

trimer

→ ahogy nő a monomer gyűjgyűk száma,
nő a reakcióképes B-k száma
ezeket
de A-k száma változatlan

↳ nem nőhet akár međdig (A-k elfogytak)

↳ reakcióképesség függ a mérték

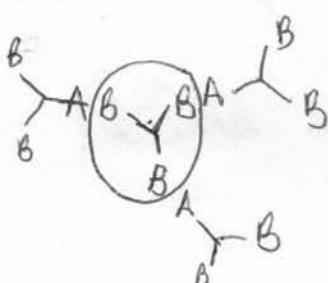
polidispers. index $\rightarrow \infty$

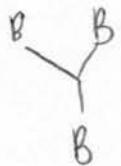
$\uparrow$

minél

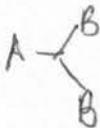
nagyobb,
annál reakció
sejtel!

~~dendrit~~ → esetükben malolyosítottak tudják
~~elöljárók~~ elöljáró.

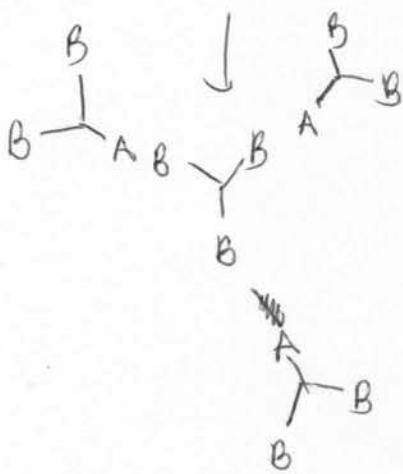

intől ~~md~~

DE esek egymással nem szigeteltnek! (kül. típusok
kor)

~~a B~~ végeket az ~~az~~ monomernek inaktiválja! (szabad
előt (bármelyik ~~az~~ megint aktív lesz))

elso gen. polimer

ely regisztrálni "

de monomekkal számos exponenciális
(x2 aktívabb & régebb)

rem lehet akáraddig több

↓ (pl. 20. generációig)

↓
aktívabb a
B-ket, majd
nincs lehetsége

aztán kizárt

a polimer külseje jól megérte ezt,

mint a belseje

↓

lehet gyögyezetek kezelteti belseje

(halásznyogat a belsejére terítve,

és nem tud kimenni)

rem kell feltölthető monomekkal tenniuk!

↳ valtozatos dendrimerek

ternárisz koordináták (3) pont elhelyezése

ternárisz koordináták → enél több inform. → hármas ~ mű!

Des. koord.

(3d_n)
xn

(atomok
n.)

||

belső koord.

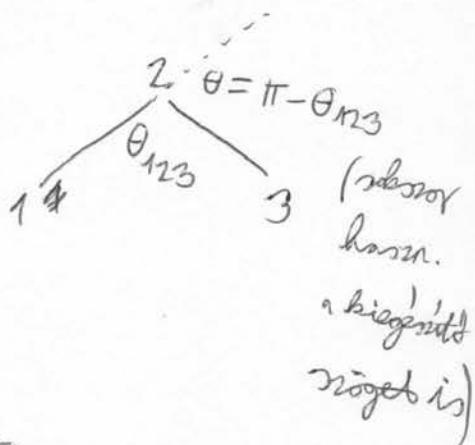
n atom: 3n-6 belső stab. füg.
3n-6 belső koord.

felül: Des. koord.

(2 atom nizs.)

• kötéshez $l_{12} = |r_2 - r_1|$ $1 \frac{l_{12}}{2}$

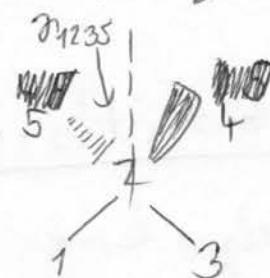
• kötesszög $\theta_{123} = \angle (31)(2,3)$
(3 atom nizs.)

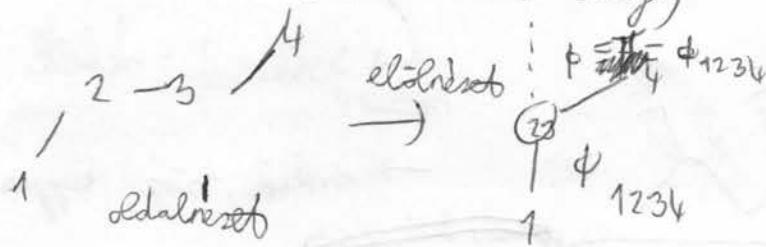
• rövid valt kör
(4 atom nizs.)

pl. erant. plánál kör. hárz es köt. szög. rögzítés

$$\theta_{1235} = -\theta_{1234}$$

• torzós szög (rób. szög, diéder szög): ϕ_{1234}

3) Konfiguráció

interioroméria: azonos konst., ból, térség. (konfig.) ^{azaz ból}

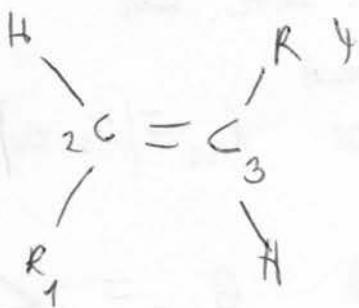
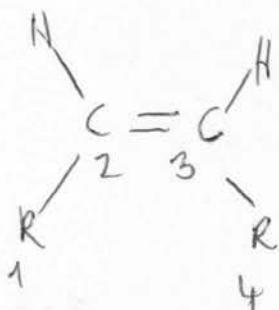
a) cis-trans

lármás koord. (sp^2) valzatomban ^{újban van}
^(van egy kettő kötő)

π -kötésbel lehűlő görbe rot.

$$\text{cis } \phi_{1234} = 0^\circ$$

$$\phi_{1234} = 180^\circ$$

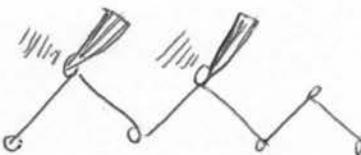

a kettő között
 elég magas az
 en. görb.

~~törn.-ben~~ π . len csal
 az egyszerűbb térség

b) testisztas, optikai izom. *

Néges koord. (sp^3) valzatomban

pl. vinylidimerek

-izotaktikus

~~ízellemzés:~~ nincs kihajlás nincs

$\rightarrow$ s. kih. nincs ugyanaz A oldallalra

$$\gamma_i = \gamma_j$$

ez a plím.

során alakult ki, mert a monomer nincs ion!

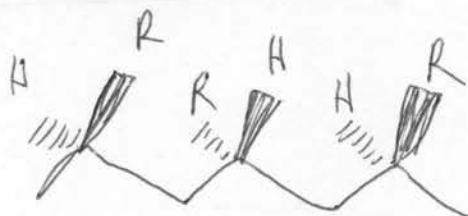
~~szab. hib. nincs~~

-34-

sindiotakt.

az oldalon, aik hozzá oldalán maradjon rál.

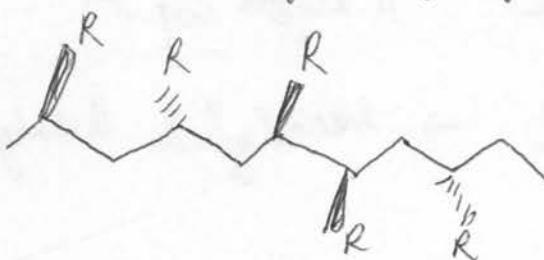
$$\sigma_{i+1} = -\sigma_i$$

++

ataktikus

- szabálytalan az oldalon. Konfig.
- pl. fej-fel lepes. → megzavarja fej-fej lepes.

(pl. homogenn → pli
magy.)

$\Rightarrow$ iso-és sindiotakt. szint rendszettszerkezete + tetrahidri

pl. ~~poliak~~, stb. $\rightarrow$ ataktikus $\rightarrow$ nem nagyon kriszt.

fekete (nyíltabb polipeptid lánca)

H 3. variáció van oldalon.

DE itt eleven a monomer is arra van!

(l. dia)

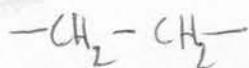
iso-és sindiotaktikusra is emlékeztet

intak. prímidistakb., th. $\rightarrow$ eredet is néha egymásba rinni,
eredet ortólgyásra alkalmaz

$\Rightarrow$ ortólgyás konst. és konfig. alapján ~~vinilpolimerek~~

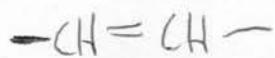
- néhány polimerek

• polietilen

H
elhelyezés

• polivinylidén

• poliáctilen $\nearrow$ $= \text{C} = \text{C} =$ nem lehet alkalmazni hűtőn,

l. beszűrve

• karbin $\nearrow$

• vinilpolimerek $\nearrow$ H helyett ^{vinilgy.} copolymer

↳ polisztirol $\rightarrow$ benzérgyűrű H helyett

↳ poliprop.

↳ PVC

- gyakrabban néhány polimer : ...

- ~~poli~~ heteroatomos fesz. lánckék

• políterek

• polisítek

:

• polisíldék $-\text{Si}(R_1)(R_2)-\text{O}-$ silikongumi : $R_1 = R_2 = \text{CH}_3$

4) Konformáció

a törek. mth. rete (islo, Rm. fr. ba)

Törek.: $\{L, \theta, \tau, \phi\}$

$$L = \{\dots l_i \dots\} \quad \theta = \{\dots \theta_i \dots\}, \quad \tau = \{\dots \tau_i \dots\}, \quad \phi = \{\dots \phi_i \dots\}$$

kisbörök
sötétség
átkelés nélküli járat
rög

Bont. is konfig. $\{L, \theta, \tau, \phi_r\}$

↓
rögtető tömörségek

ha ezek megtalálhatóak (pl. kettő, kettők)

↳ kis energia hatására csak egys. bőnli rögök

Konformáció $\{\phi_v\}$ minden mth. tömörségek

↳ kis en. hat. legegyen mth. mth.

N. n atom lin. pl. hanc: $3n-6$ belső koord.

• $n-1$ rögz. két. hozz. $L = \{l_1 \dots l_{n-1}\}$

• $n-2$ - + belső rögök $\theta = \{\theta_1 \dots \theta_{n-2}\}$

• $n-3$ valtozó függ. rögz. rögök $\phi = \{\phi_1 \dots \phi_{n-3}\}$

globális konf.: ϕ egészénél jel. csak

lokális konf.: ϕ_i adott területhez jel.

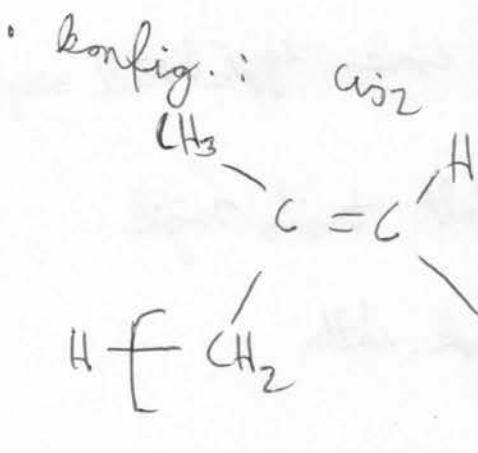
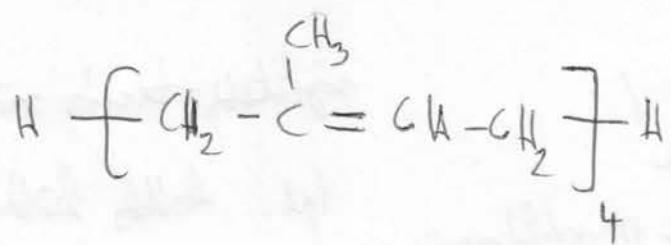
pl. izomjának tétellek szerkezete

- kémiai szabályok: $C_{2n}H_{3n}$ → előd szabály

(pl. f. kerékfog-lombban
is kapható,

sf-nak hat. meg a szek.-t)

- konstitúció → szabályok, szek. legek

szabadalmak: $n=16$

L₁₀: 15 db

$$\begin{aligned} \theta &: 14 \text{ db} && \text{kettő kettő} \\ \phi_r &= \{ \psi_1, \psi_5, \psi_9, \psi_{13} \} = && \checkmark \text{ növeki} \\ &= \{ 0, 0, 0, 0 \} && \end{aligned}$$

azonosítás miatt

ezek is meghat.

$$\phi_v = \{ \psi_{2-4}, \psi_{6-8}, \psi_{10-12} \}$$

a gumi

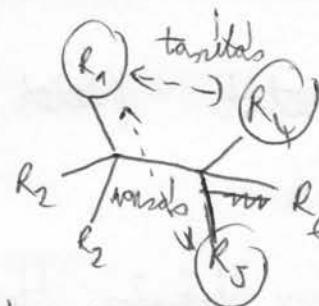
tulajdonságai

9 db → ezek száma

szabály

Konformációs analízis

bengörömm. → kötésök

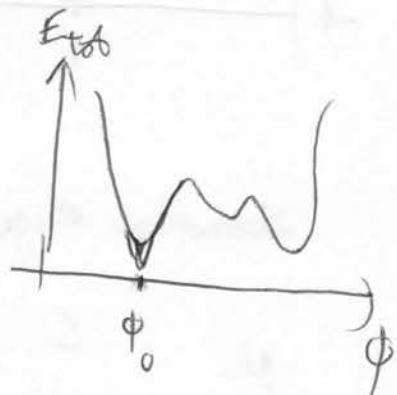
R₄-es általáns
között a körf.
a kötésről
nincs rögz.

toris szögek akár sosem $\pm 90^\circ$ voltakat hoznak, de nem kötő mol. csopatok is kih.-ban vannak $\Rightarrow$ nem lesz konform. ellenállás

$\Rightarrow$ konform. energia:

az össen. konf. szögkel voltorszere

$$E_{\text{konf}} = E_{\text{tot}}(\phi) - E_{\text{tot}}(\phi_0)$$

minimumhelyeket toris

konformációk névezések, mert

időszakban nem keálni elhagyható a mol.

- feladat: minimumhelyek meghatározása

BAJ: több ezer atom, kvantumkémiai módszerrel $E(\phi)$

nem hat. meg (a nem kötő BH-kat nincs
adjál vissza)

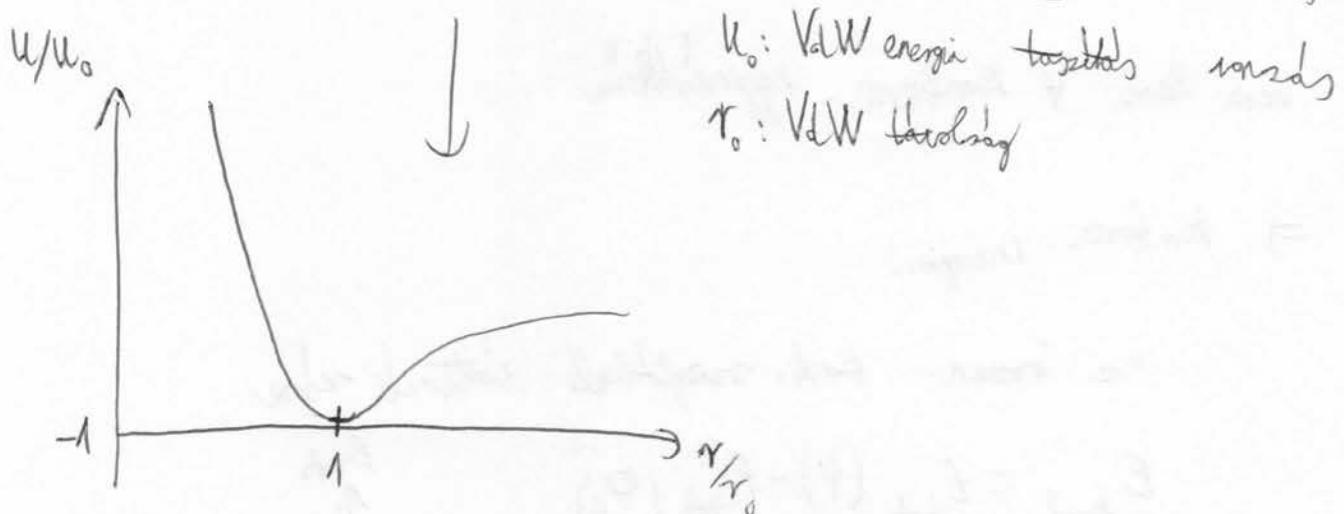
$\Downarrow$ egyszer

force field módszer (mol. mech.)

$E(\phi)$ meghat. empirikus $\frac{\partial^2 E}{\partial \phi^2}$ -al,

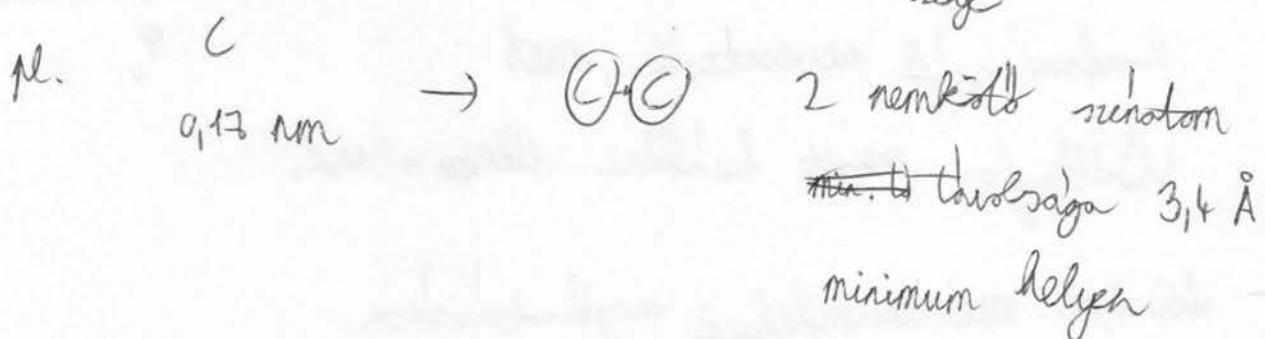
- elektrostatis (lehet par. töltés is, ha polarizáció van)
- H-idi
- van der Waals feszültségi (belétegyük a Pauli-törz-séget)

Lenard-Jones-pot.: $U(r) = U_0 \left[\left(\frac{r}{r_0} \right)^{12} - 2 \cdot \left(\frac{r}{r_0} \right)^6 \right]$

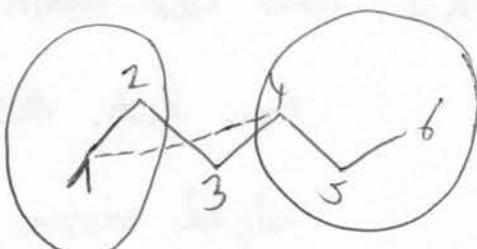
U_0 : VdW energia törzstől valószínűsége
 r_0 : VdW kölcsönhatású

nem kötő atomokra megfejtik a VdW segítséget $\Rightarrow$ atomokra a VdW segítsége "örök"

- nem kötő atomokra
- 4. szomszéd, nagy állandó kölcsönhatású (1-5)

- $1-2\}$ szomszéd $\rightarrow$ kötő feszültségi

- ~~1-4~~ (szomszéd) feszültségi $\rightarrow$ ezek nem kötők, de a Lenard-Jones önmagában nem igazán le!

↓

Lenard-Jones pot. + torsz. pot.

$$U(1,4) = (1-x) U_{LJ}(r_{1,4}) + x \cdot U_{tors}(\varphi_{1234})$$

ahol $U_{tors} \sim [1 + \cos(\beta \varphi_{1234})]$ (Fourier-pot.)

→ ez már jobb eredményt ad

↑
tors.
simm.-tors.
(2 féltréder
elhely.)

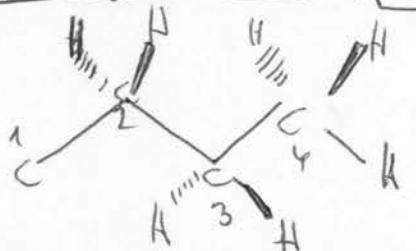
↓
Fourier-szabályos
képikebb
rendben)

de még többi egyszerű működés nagy polimerekre

modellanyagok kont. analízise

pl. polietilen-szerű láncok

egy torsz. szögű modell : (n-brotán)

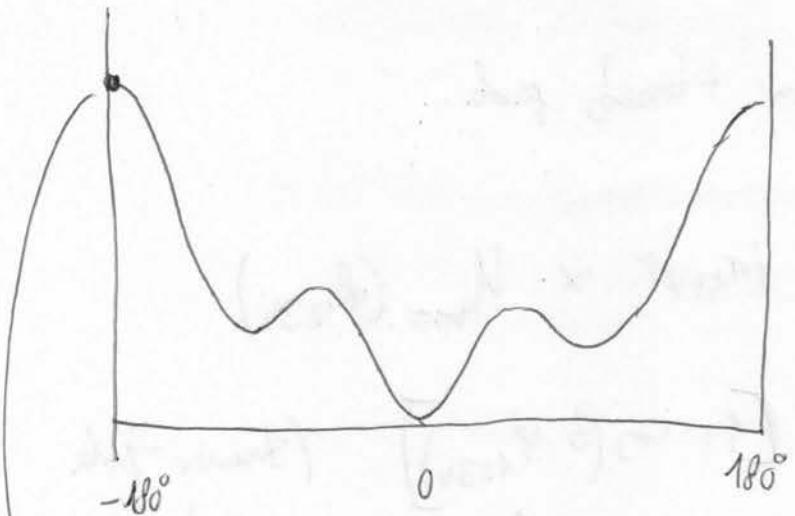

ha ennek meghat. a

kont. energiáiból, akkor

a polietilen kont. energiájára

bővíthetőtethetünk

torz. szig kieg.

szöge $\rightarrow$ cir lenne a $\phi_{1234} = 0^\circ$ az eddig jelzésben

fedő illás

$\rightarrow$ dominans kh.

1-4 szektorok

(hengékkel) törökcsavar

(cir illás + nem szektorok eset)

az elnevezés, mert a

cir ironja egy konfig lok. minim.,

ez pedig egy konform. ^{glob.} ~~maximum~~

$\downarrow$ emiatt nagyobb az energia!

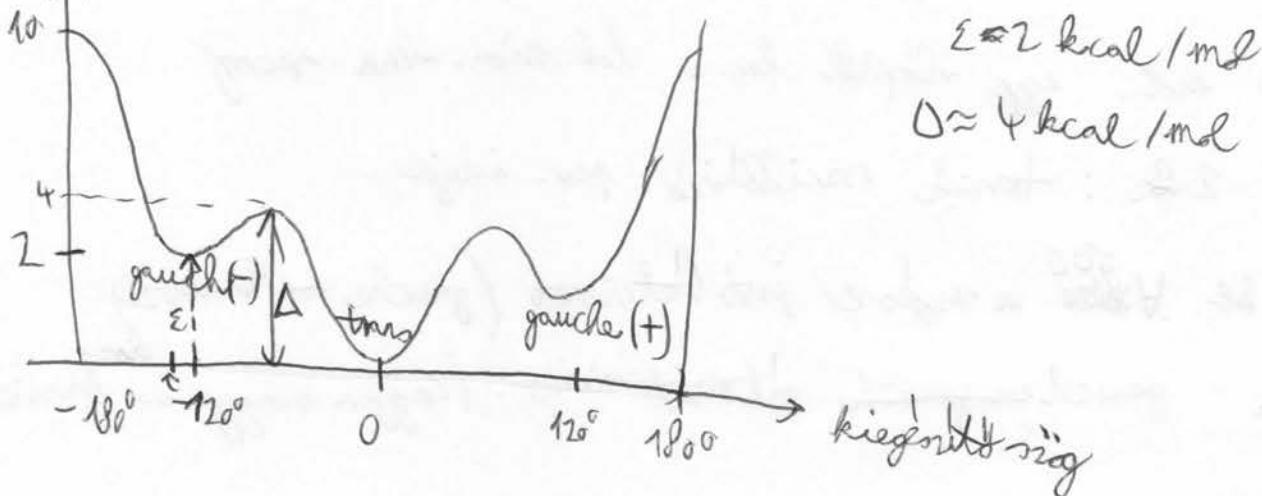
4. Dra

(folyt.)

m-bratan konf. energija $\rightarrow$ a polietilenben 10dbr lokalis konformácia
cikk hoz meg röle

E_{tot} (kcal/mol)

konformáció = konf. izomer pl. cis $\rightarrow$ konf. pot. minimálának vanak lok.

"fd" dds := "cis", de ez globális maximum

$\gamma \approx 60^\circ \rightarrow$ forgatás

• "fejlde" = gauche [go] konformáció

120° -nál kevésbé amellett van a min.

$\downarrow$ 60°
metil sz. H-ek körül szabó

lok. max., de jobb kedvezőbb, mint
a cis

$\downarrow$ 60°

"nyugtatók" transz konformáció $\rightarrow$ legkisebb
energia
 $\rightarrow$ itt már csak 6H van

$\hookrightarrow$ mol. egg időpill. len a lok. min. -ban vezet

$\hookrightarrow$ 2fö : torzi osztályok per. ideje

$\hookrightarrow$ kör. H_{trans}^{500} országos jobb időment (gauche $\leftrightarrow$ transz)

$\hookrightarrow$ gauche $\leftrightarrow$ gauche átmest nincs (nagyon nagy a ΔE) (nagy a barrier)

attalaktottas PE -x

lok. konf. $\approx$ n-bután

hasznos energiaszintűk

re.

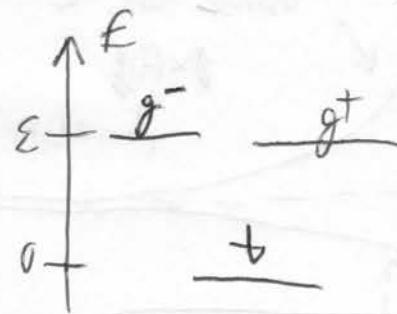

köréltetések

a) a konformációk függvények

b) az idő Hilg. részben anal. módon min. hely kiszámítani

van

+ 3 állapotok közelítés →
 (szabályos, ha $E/kT \gg 1$)

csak a 3 kont.

körv. könyvtár betöltött

~~a telev. ha energia~~

..

Boltzmann-eloszlás

⇒ a kont. száma: $N^1_{\text{atom}}, N^3_{\text{atom}}$ szig

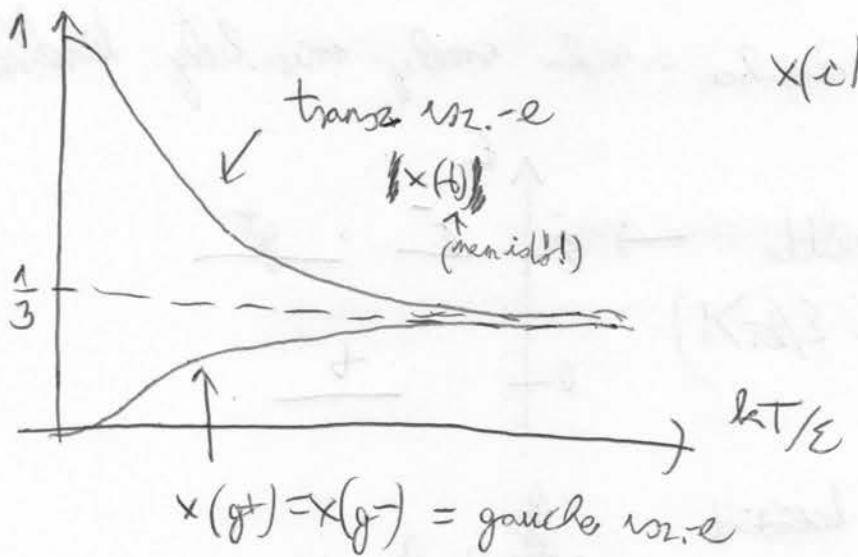
• trans kont.: $N^1_F = (N^3) \cdot \frac{1 e^{-\epsilon_0/kT}}{1 + 2 e^{-\epsilon/kT}}$ multip.

• gauche kont.: $N^3_{g+} = N^3_{g-} = (N^3) \cdot \frac{e^{-\epsilon/kT}}{1 + 2 e^{-\epsilon/kT}}$
 ↓
 2 gauche

a töre kont. energiája:

$$E = \epsilon \cdot N^1_F + \epsilon \cdot N^3_{g-} = (N^3) \cdot \frac{2 \epsilon \cdot e^{-\epsilon/kT}}{1 + 2 e^{-\epsilon/kT}}$$

$$= (+0 \cdot N^1_F)$$

$$x(\epsilon) = \frac{N(i)}{N-3}$$

a globalis konf. szabály: $N_\phi = \frac{(N-3)!}{N_+! N_{g+}! N_{g-}!} = N_\phi(T)$

Rdm.-fle
függ

- magas hőm. limit

$$T \rightarrow \infty \quad N_+ \rightarrow N_{g+} = N_{g-} \rightarrow \frac{(N-3)}{3} \quad N_\phi \rightarrow 3^{N-3}$$

konform. ~~engedélyezett~~ es adja (~~szélesen~~ a kör. ben)

- alacsony hőm. limit

$$T \rightarrow 0, \quad N_+ \rightarrow (N-3) \quad N_{g+} = N_{g-} \rightarrow 0 \quad N_\phi \rightarrow 1$$

DE a bármely való általános kar. ideje nő! $\rightarrow$ a valóágban

büvegesedés $T(g \rightarrow b) \sim e^{(\Delta - \epsilon)kT} \rightarrow \infty$

gauche-transz
általános
ideje

nem tud bemenni
az összes ^{első} konform
transz.

simuláció:

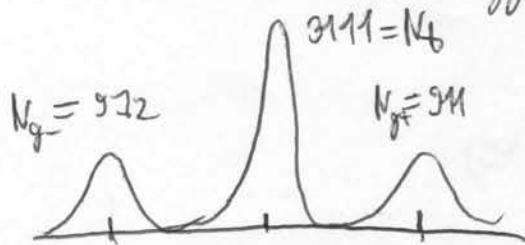
$C_{50,01} H_{10,004}$ PE gombolyag

Könél áll be optimális módszer $\rightarrow$ ~~szabályos~~ véletlenszerű minimum ~~minimális~~ a molekulára (könnyű a nagyon kedvezőbb kontakthusztat)

↓
mol. dinamika ($T=300\text{ K}$)

relaxáció: 2,5 ps (léptékör 1 fs)

↳ lezárt atomdin. egységekbe

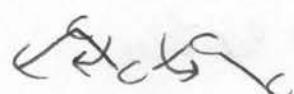

$\Rightarrow$ több-képletek igaz
a 3 áll. közelítésben

Faktorai a modellhez

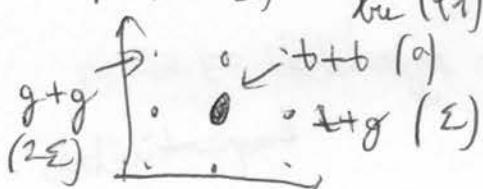
kooperativitás: konzolatív + szomszédos konf. kötők (f. szomsz.)

modell: n-penton

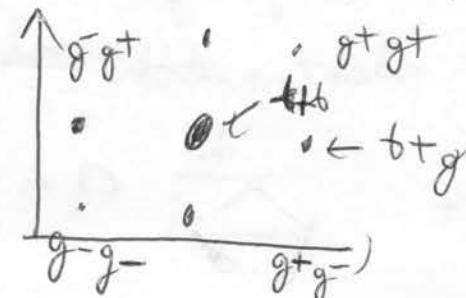
n-ból alapján (fkt. konf.)

$$E_{pe}(l_1, l_2) = E_{bre}(l_1) + E_{bw}(l_2)$$

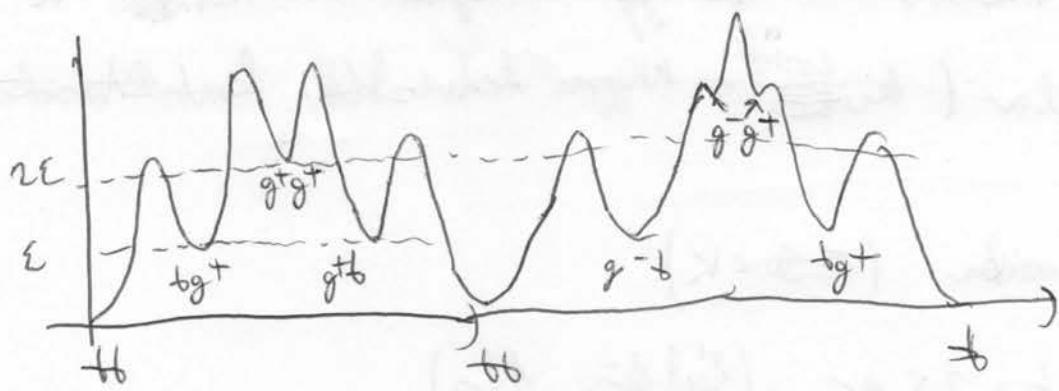

-47

követlen módon n-pentan

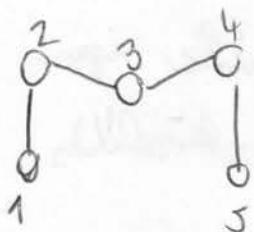

$g+g+$ és $g-g$ más en. zu lesz

Mi az itt ennek?

($g+g^-$)

$g+g^-$
 $\text{#}(12) \parallel (45)$

$$d(C_1C_5) = d(C_2C_4) = 2,5 \text{ \AA}$$

$$\alpha(C_C \text{ van der Waals}) = 34^\circ \text{ (egys. VdW)}$$

↓
nem stabil konform.

torzult $g+g^-$

$$d(C_1C_5) \text{ nagy} \rightarrow \text{csökken a VdW}$$

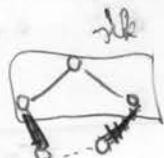
$$d(C_1C_5) \text{ rövid } d(C_1C_4) \text{ lecsökken}$$

kooperativitás: ^{elő} konform-konformációja

- torzított jelleghez
- időszakosan normális

$g+g^+$

$C_1 \leftrightarrow C_5$ messze vanak egymástól $\Rightarrow$ nincs

- HF

kooperativitás

simult. eff. ell.:

elst monokl

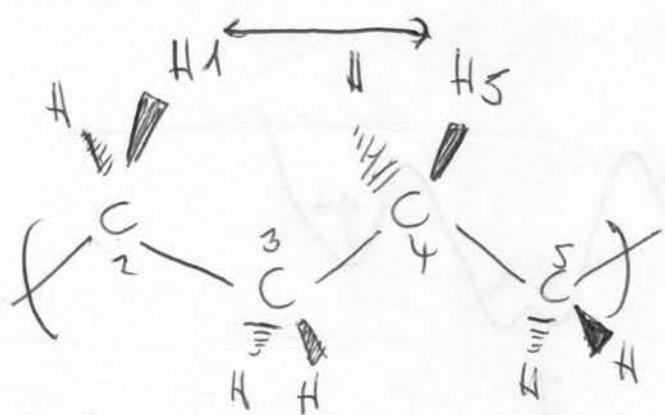
2. monokl

↓
jellan hasenkl

as n bathnol kappet
kr. -e

↓
beobachtet koop.

oldalesgatde koncentriosa

H_1 es H_5 4. monokl

$$d(H_1 H_5) = d(C_2 C_1) = 2,5\text{\AA}$$

$$d(HH \text{ und } W) = 2,4\text{\AA}$$

disolv eff., de mind

soek H ~~van~~ van, best

as energielos van jampelka

← vonsko ksl.

$H \rightarrow F$ case: PTFE (Teflon)

$$d(F_2 F_4) = d(C_2 C_4) = 2,5\text{\AA}$$

$$d(FF \text{ und } W) = 2,7\text{\AA}$$

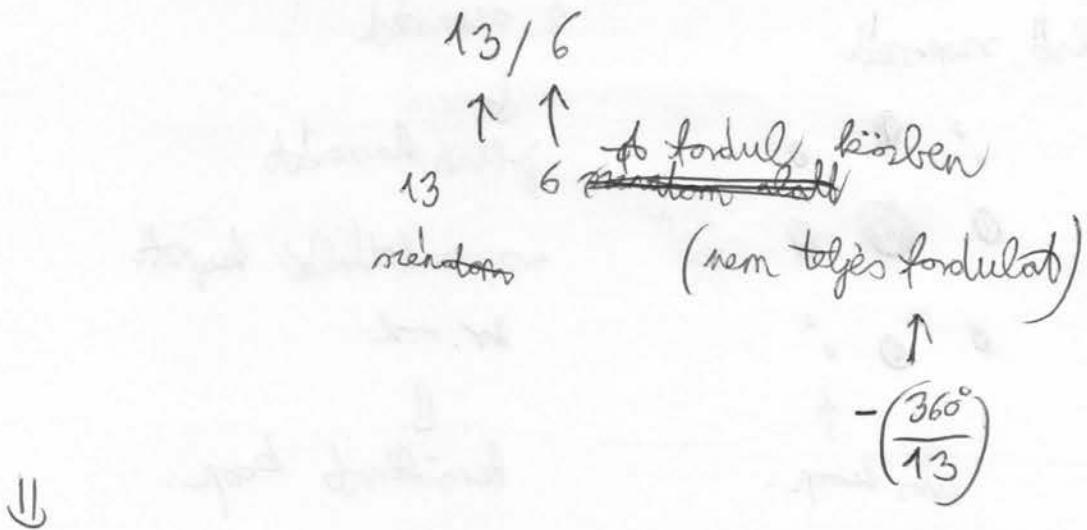
eros

→ tasitte ksl.

↓

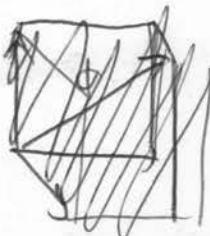
elektronidike a laine

csavarodás lánca: periodicitás: 13 mentő

transz koef. füllszabály: trans + trans

$$\Delta\varphi \approx \pm 11^\circ$$

ha rendszetlenül convergálunk,
megcsökken az energia

ha még nagyobb az oldalcsapot, pl. Cl

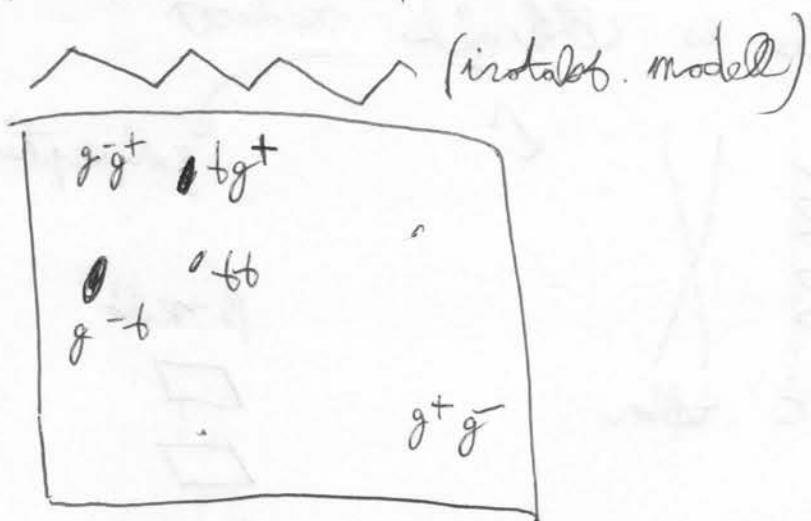
többet kell csavarozni $\rightarrow$ megnő a minimum $\rightarrow$ nem lesz /
 $(\text{CX}_2\text{CX}_2)_n$ stabil !

de $(\text{CH}_2\text{CHX})_n$, $(\text{CH}_2\text{CHX}_2)_n$, $(\text{CHXCH}_2)_n$ már stabil

(ha pl. CH_2 -lól absztrakt polimerizálai, más termékek
degradálása, ~~gyűjtésen nem~~ kisebb mol.-ban még stabil lehet
- de a konform.)

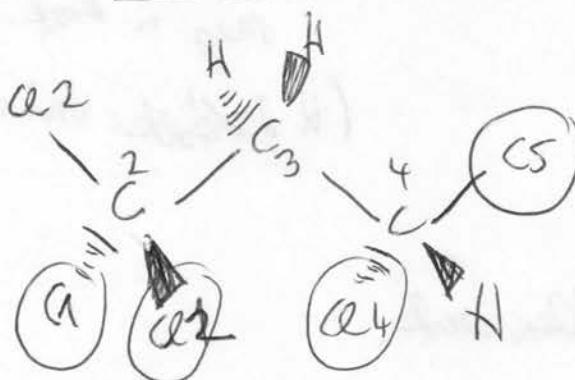
loop. von Polymeren

- $\begin{array}{l} \text{g-} \\ \text{g+} \end{array}$ bedingt 1-5 kr.
 g- g+ $\hookrightarrow$ legst. konf.

bestimmt a konf. tr!

$\Downarrow$
↳ rohbaul verarbeitbar verarbeitbar lebt manitoni

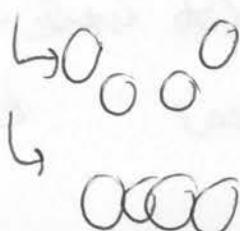

flex verk. stabil

↳ ODD

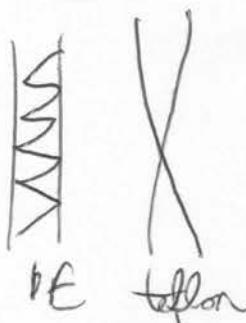
• mindistab.

amide carboxyl

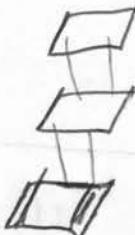
↓
- rendezett földiis ~~val~~ konform.

• hélix is ciklusos rendezet

polypeptidek

beta-kötő

alpha-helix

4. monoszál

has. meg

a körf.

rendezetet

12. monoszáluk has.

meg a körf. rendet

(H kötők miatt)

⇒ nincs koop. $\Rightarrow$ rendezetlen szerk.

van koop. $\Rightarrow$ rendezett szerk. pl. hélix

Polymer hélixek

hatékony atomokat hengeren
körön körül

- atomok koax. hengerek páratlan hely. el (föld henger is hélez)

- szim. ekvivalens atomok hélix lankászóhoz inkább

de az összes hélix meretben. ($\approx$) egyptoma

- egyszer.; csak rövid. hélyzetek

leírás $\Rightarrow$ tengelykor.: R, W, τ

Konelál $\approx l, \theta, \varphi$ belső bord. kör

szimmetrikus kör. vezetőkörök száma: A (pl. teflon $\rightarrow A=1$)

polipropid $\rightarrow A=3$

vinylid. $\rightarrow A=2$ (H.
ben)

Bonnerzirkulus / periodikus helix

(ha nem per. $\rightarrow$ Kis energiával elmenve nagy torziós zigótt. is lejtőtűnk (szély min.) $\Rightarrow$ halálunk per. helix)

$$p = n \quad p, n \in \mathbb{N}$$

ábrázolás: zárt négyszögellág

$$\frac{A \cdot p}{n}$$

$$\frac{A \cdot p}{pn}$$

↑
Merkész! Kialakítás

2/1

cikkeltől

3/1

3/2 ~ 3/1

4/1

...

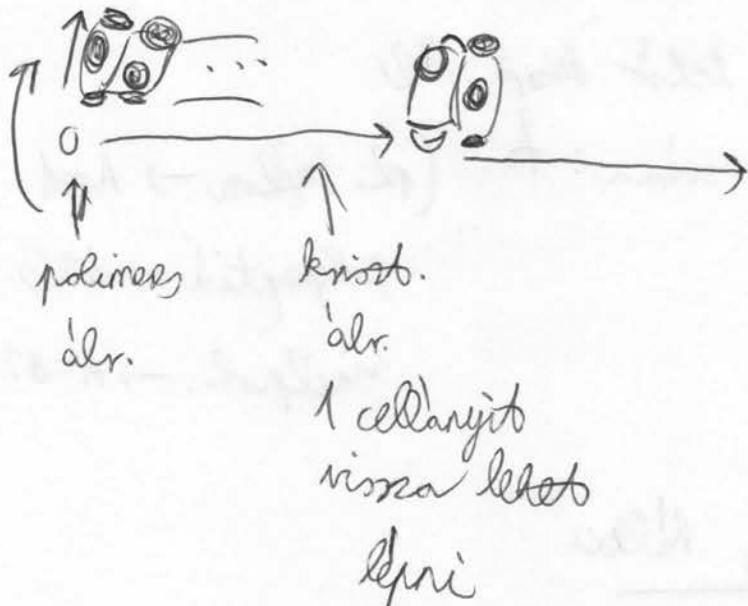
5/1

13/6 (teflon) $\rightarrow$ 13 légi visszatérítés

bisztrallogr.
 $\longrightarrow$ 13_{II}

1113 ($166,2^\circ$)

• PE $1 \times 2/1$ ~~anreichen~~

• ~~plastinst.~~ $2 \times 1/4$ ~~H~~
(2 Variationen:
(C+O))

• ~~polyprotein, α helix~~ $3 \times 18/5$
18 atomenkett
↑ 5. Formulierung
3 Variationen/Monomer
3 helix $100^\circ \rightarrow$ effundulat

Polimer gomolyag mérőszabályok

referecse

előadó:

Pekker Sándor

statistikai módszerekkel vizsgáljuk most a konformációsat

vállszövök alakú gomolyag → fiz. tul. k. or Hago módsz., alkott
függvény

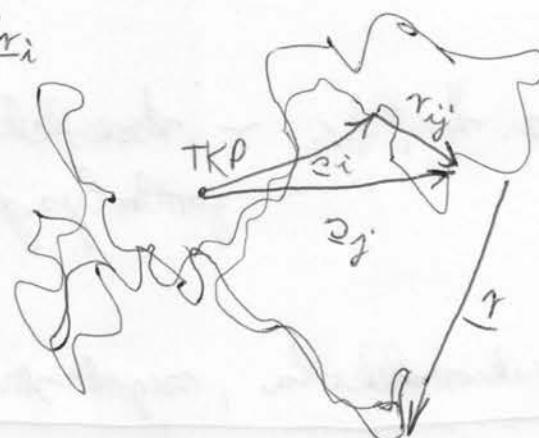
$N+1$ tömegpont (tömegpontok között N regmencs)

r_i : szövektör

r_i : láncvettör : minden tömegpontnak összesztő vektora

r : láncvegtör = $\sum_i r_i$

r_{ij} : láncfragmencs vektora

r : egy molekula

Hago sugara

a szövektörök negyzettagának negyzetgyöke

$$r^2 = \frac{1}{N+1} \sum_i r_i^2$$

igazi jellemző mennyiségi betűtartésgyi sugár $S_R = (r)^{1/2}$
(közepes összeharapottság)

matik. jel. mértékg.: $R = (\bar{r}^2)^{1/2}$ átlagos hosszúság

$$R \sim \sqrt{6} \cdot \bar{s}_R$$

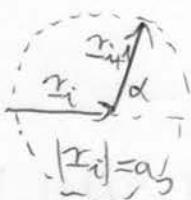
$\Rightarrow$ gömbölgyeg mérete: S_R / R

~~p(r)~~: $\geq$ valószínűség, hogy ~ r-re esik a szegmensek a gömbölgyegen

Modell: ideális makromolekula, segmensemodell

1) N_s : segmensek száma

a_s : segmensek hossza

- segmensek térfogata $\rightarrow 0$ (~ ideális gáz, de nem monográfiak
tér. v. segmensek hossza $\rightarrow$ nulardon)

- göndörök kölyörök: kettő es végtelen $\rightarrow$ hosszú fix (a_s)

- ideálisan flexibilis: nulardon forg az előző segmensek relatívja
közel

- R meghat.:

$$N_s \leftarrow \text{segmentum}$$

$$r = \sum_{i=1}^{N_s} r_i \quad (\approx 20)$$

$$\frac{r_i}{\sqrt{N_s}} \approx \alpha$$

$$\frac{r_i}{\sqrt{N_s}} \approx \alpha$$

$$r^2 = \sum_{i=1}^{N_s} r_i \sum_{j=1}^{N_s} r_j = \sum_{i=1}^{N_s} \sum_{j=1}^{N_s} r_i r_j = \sum_{i=1}^{N_s} r_i^2 + 2 \sum_{i < j} r_i r_j =$$

$$= \alpha^2 N_s + 2 \alpha^2 \sum_{i < j} \cos \alpha_{ij}$$

↓
Magdas

$\langle \cos \alpha_{ij} \rangle = 0$, mivel tetraéderen
vannak két 90°-os vektör!

$$R = \langle r^2 \rangle^{1/2} = \alpha \sqrt{N_s}$$

ves igaz a landfragmennak

$$r_{ij} = \alpha \underbrace{|j-i|}_{i \neq j}^{1/2}$$

közöttük
segmentek marad

alaki összehangoltság a md. egész és fragmensei között $\rightarrow$ fraktalis jelleg

$$N_s \sim R^2 \rightarrow \text{fraktaldim. } (D)$$

lin. metsz

fraktaldim.: D_2

$$\rho = \frac{m}{V} \sim \frac{R^D}{R^0} = R^{-1} \sim N^{-1/2}$$

$\uparrow$

$N \sim R^0$

$D=2$ mofb

minde nagyobb a gömbgyag, amivel ritkabb!

- R és S_R lepusztás

- lin. polimer : $S_R = \frac{1}{\sqrt{6}} R \rightarrow \ln \exists R$, akkor lét.
azt használjuk

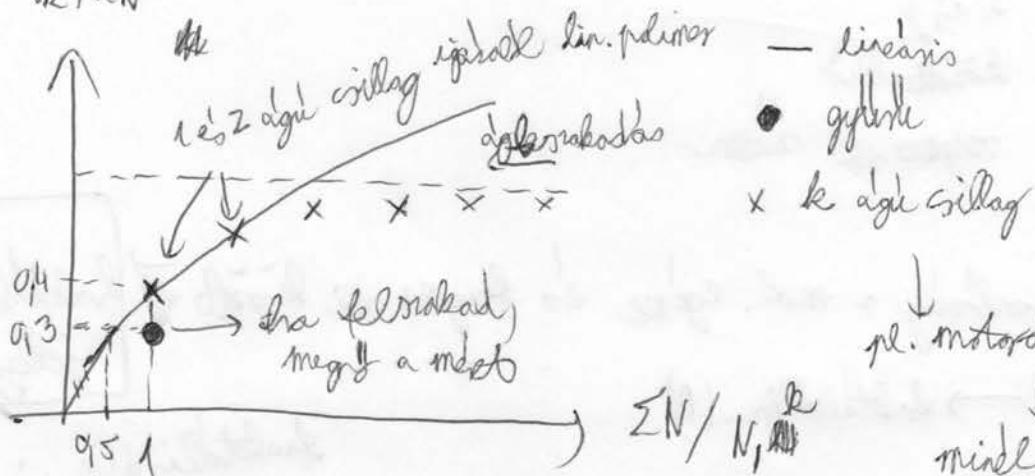
DE eldokumentálják hogy R nem függ, vagy

- gyűrű : lin. polimer nincs ételme, viszont S_R illeszkedik azon feliratokkal, hogy R nem függ, vagy
- $$S_R^0 = \frac{1}{\sqrt{12}} \alpha \frac{N^{1/2}}{R} = S_R \left(\frac{N}{2} \right)$$
- ↓
feliratok
regresszió

'k' aleg súlygörbék, agykent 'N' regresses

$$S_R(k, N) = \left(3 - \frac{2}{k} \right)^{1/2} \cdot S_R(1, N) \quad \begin{matrix} k \\ \downarrow \\ \infty \end{matrix} \quad \Rightarrow S_R^\infty(N) = S_R^1(3N)$$

$$S_R / \alpha N^{1/2}$$

pe. motorhajtómű rendszere

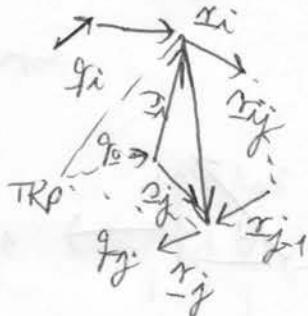
mind több aleg, amiből
sejtek szintén feliratokat
~ viszonyban ($\sim S_R$)

$R \approx S_R$ körös. (Leveretés nem bold)
visszadra

1. dia

$$\frac{S^2}{A} = \cancel{\frac{1}{N}} \frac{1}{6} a_s^2 (N+1) \approx \frac{1}{6} a_s^2 N$$

↑

pl. integrálossal

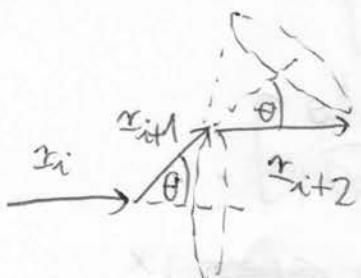
Egyeszen (primitív) segmenstílus
 $\Rightarrow$ segmenstílus: monomer egység
 láncsík: láncsík
 $a_s = l$ $N = N$ (kötésiáron $\approx$ polin. füg.)

$$R = R_0$$

$$R = l N^{1/2}$$

baj ✓

2) Rögzített segmenstílusok

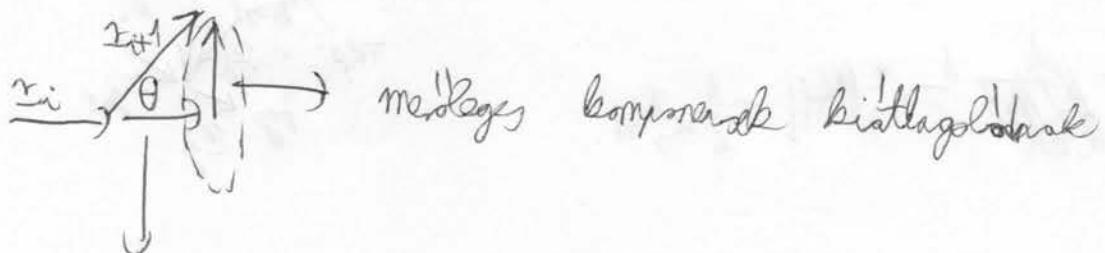
* minden valtozó torziós szögök
 kor. flexibilitás

Megelőzhető komplikáció a közel lejtő!
 ↴ segmenstílusok

$$\left(\sum_{i < j} r_i \cdot r_j \right) \neq 0 \text{ lesz}$$

Megnövelés jánike

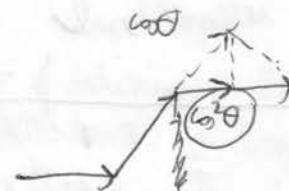
Felbontás: $r_{i+k} \rightarrow r_{i+k-1}$ irányban
arra merőleges komponensekkel

$$(r_i \cdot r_{i+1}) = l^2 \cos \theta$$

$$(r_i \cdot r_{i+2}) = l^2 \cos^2 \theta \leftarrow 2x\text{ rettés}$$

$$(r_i \cdot r_{i+N}) = l^2 \cos^{N-1} \theta$$

||

$$2 \sum_{i,j} r_i r_j = \dots = R^2 \cos \theta \left(\frac{1 - \cos^{N-1} \theta}{1 - \cos \theta} + \frac{1 - \cos^{N-2} \theta}{1 - \cos \theta} + \dots + \frac{1 - \cos^1 \theta}{1 - \cos \theta} \right)$$

$$2 \sum_{i,j} r_i r_j = 2R^2 \frac{\cos \theta}{1 - \cos \theta} \left(N - (1 + \cos \theta + \dots + \cos^{N-2} \theta + \cos^{N-1} \theta) \right)$$

$$2 \sum_{i,j} r_i r_j = 2R^2 \frac{\cos \theta}{1 - \cos \theta} \left(N - \frac{1 - \cos^{N-1} \theta}{1 - \cos \theta} \right)$$

$$R_\theta^2 = R^2 N + \frac{2}{1 - \cos \theta} R^2 \left(N - \frac{1 - \cos^{N-1} \theta}{1 - \cos \theta} \right)$$

Ha $N(1 - \cos \theta) \gg 1$ (akkor igaz, ha $\theta \neq 0$)

$$R_\theta = R \sqrt{\frac{1 + \cos \theta}{1 - \cos \theta}} \cdot N^{1/2} = \underbrace{\left(\frac{1 + \cos \theta}{1 - \cos \theta} \right)^{1/2}}_{>1} \cdot R_0 \rightarrow \boxed{\begin{array}{l} \text{a konkrét megnövelés} \\ \text{a közelítés sorában} \end{array}}$$

pl. tetrahedron közelítéssel: $\cos \theta \approx 1/3$

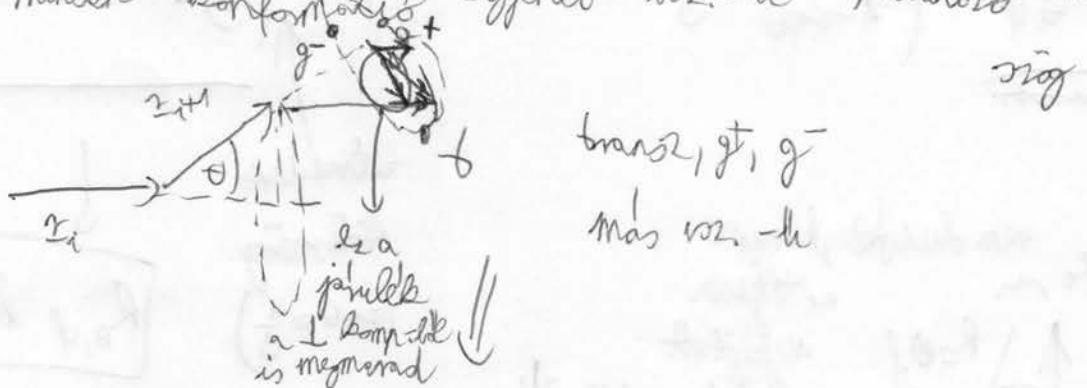
$$\Rightarrow l_0 \approx \sqrt{2} \cdot R_0$$

ez már magas hőm.-en egyet jo közelítés

~~További közelítések javítás~~

3) gömb rotáció

nen minden konformitás egyszerűbb → gömb rotáció

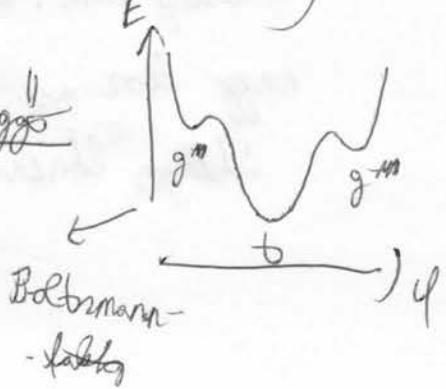
mindig komplex vonalak el!

újabb használás

$$R_{\theta, \varphi} = l \cdot \left(\frac{1+\cos}{1-\cos} \cdot \frac{1+(\cos \varphi)}{1-(\cos \varphi)} \right)^{1/2} \cdot N^{1/2} = \left(\frac{1+\cos}{1-\cos} \cdot \frac{1+(\cos \varphi)}{1-(\cos \varphi)} \right)^{1/2} \cdot R_0$$

rotációs hosszúság, DE ($\cos \varphi$) hőmérsékletfügg.

$$(\cos \varphi) = \frac{\int_0^{\pi} \cos \varphi \cdot e^{-E(\varphi)/kT} d\varphi}{\int_0^{\pi} e^{-E(\varphi)/kT} d\varphi}$$

elég jó a 3 állapot köz. (ha nem akarjuk empirikusan megadni)

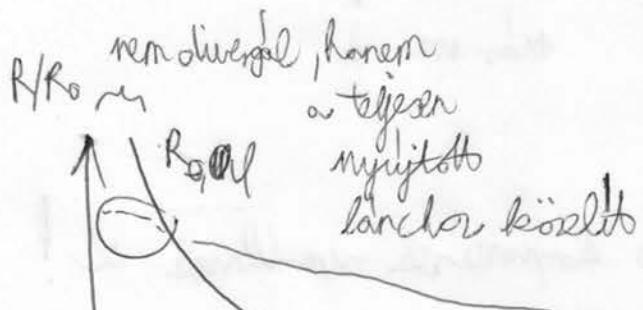
$$g \quad \varphi = \pm 120^\circ \quad E = \varepsilon \quad \frac{g}{\varepsilon} \quad \frac{\partial}{\partial \varepsilon}$$

$$+ \quad \varphi = 0^\circ \quad E = 0 \quad - \quad \frac{\partial}{\partial \varepsilon}$$

$$\downarrow \quad \cos 120^\circ$$

$$\langle \cos \varphi \rangle = \frac{1 + 2 \cdot (-1/2) \cdot e^{-\varepsilon/kT}}{1 + 2 \cdot e^{-\varepsilon/kT}} = \frac{1 - e^{-\varepsilon/kT}}{1 + 2 e^{-\varepsilon/kT}}$$

$$\Rightarrow \boxed{R_{0,\varphi} = \left(\frac{1 + \cos \varphi}{1 - \cos \varphi} \cdot \frac{1}{3} (1 + 2 e^{\varepsilon/kT}) \right)^{1/2} R_0 = \left(\frac{2}{3} (1 + 2 e^{\varepsilon/kT}) \right)^{1/2} R_0}$$

tetraedres
kötesség
 $(\cos \theta \approx \frac{1}{3})$

$R_{0,\varphi}$ hom. függő

vonalon ill. hár. az irányadás,
nem fog kiigazítani a lánc

alacsony hom.-en
nagy lezár az
illags elrendezettsége

kT/e
magas hom.-en a konformáció
maládon átmenetnek legyünk

Hölgy:

4) Rövidítve kölcsönhatások egyszerű hatása

instaktívus, sindiotaktívus stb. láncok

↳ állapot láncsztr. hasonló jellegű

feltelez: csak rövid lánc, determin. sz.

↳ Θ állapot $\hookrightarrow$ (ideális makromol.)

körös jellemzés: $R_\Theta \sim R_0 (= l \cdot N^{1/2})$

$$R_\Theta = C^{1/2}(t) \cdot l N^{1/2} = C^{1/2}(t) R_0$$

$C(t)$ konst. arány

$$R_\Theta^2 = C(t) R_0^2$$

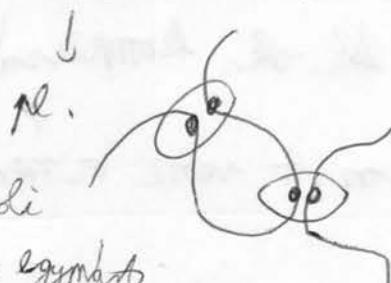
pl. $C(t) = 2$, ~~láncozat~~ R_0 -nél

~~rövidítve~~ (igazolt kölcsönhatás)

mivel meredek a lánct, $C(t)$ annál nagyobb lesz

Θ állapot jellemzés

- mikor működik ez? hosszúhalmi vagy kiállított áll.-k

ha 2 törde

segmens egymás

megközelítő → segmens

saját terfogatán belül taszítás, ezen kívül belül vonzás is

(ell. negatív szabályozás)

→ (~~ilyenek~~ voltak benne
a rövidített torzis
mögébe is
előbb van torzis pl.
Vd. Wert)

ha a vanó dominál → csökken R → globula

tarthat → II → no R

pl. oldozóben

Θ állapot:

ha a vanó I-tartott komplexálja egymást → id. polimerként vis. (Boyle-kön.)

ilyen (monomer)

ph-s:

1. saját monomer - saját monomer → zsugorodás (ronda)

2. II - idegen → 2 ellenállás boldog

3. monomer - oldószerek

4. oldószerek - oldószerek

ha II

ha II

megnöveli

lecsökkeneti

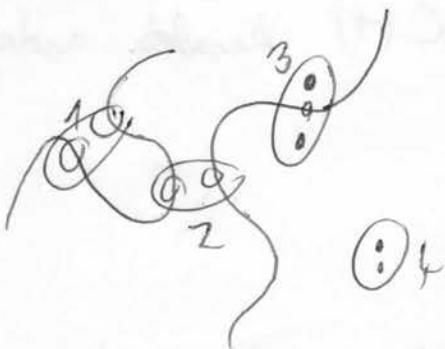
I-es hatásuktól

I-es hatásuktól → feszültség

zsugorodás

(jó oldószerek)

(~~nincs oldószerek~~)

id. állapot lehet

- a Θ homogénettől: a ph.-k komplexálja egymást

- Θ oldószerek: jó s.m. + nincs s.m. → zsugorodás és feszültség, bikomp.

- polimer oldószerek → csak 1 es 2, de ezek mindegy bikomp. mindig Θ áll.-kor

l. oldószerek mindegyik monomer

ideális polimerek megalakulatnak

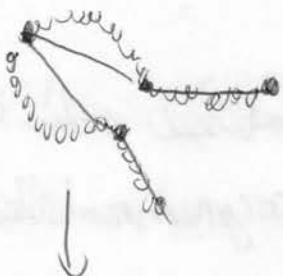
Θ állapot ~ átkeletkezés id.
flex. lánc

Equiválenz segmensmodell

ideális flexibilis lánc $\leftrightarrow$ merev mol. lánc

a ketto lánc

=) $\boxed{\text{segmen} \neq \text{kötés}}$

hosztott atomláncokat merev segmensként

beszél, de a segmenskék egymágy

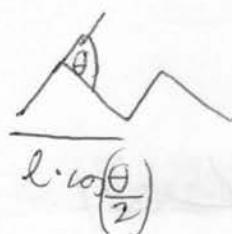
flexibilitás („feszültség”)

(elvonásokkal az atomi felületekkel)

!!!

• rugaltságos lánc (rendszíros)

$$R_m = l N \cos\left(\frac{\theta}{2}\right)$$

most $\alpha_s \neq \text{atomlár.}$

$$\boxed{\alpha_s \neq N_s \neq N}$$

flex. segmensmodellre

• gömböltyag alakú láncszektor -a:

$$R_\theta = C^{1/2}(t) l N^{1/2} = R_\theta \equiv \alpha_s N_s^{1/2}$$

ekiválenz segmensmodell

$$\Rightarrow N_s = \frac{\cos^2(\theta/2)}{C(t)} N$$

elv. segmenshossz

$$\alpha_s = \frac{C(t)}{\cos(\theta/2)} l$$

-M-

$$\text{nyitási arány: } L_{\max} = \frac{R_m}{R_o}^x = N_s^{1/2}$$

↓   ↑
előtér rész   nyitárra
pl. N_s -t meghat.

Miért fontos ez?

↓

láncregesszorozás, részegeszír ← Mivel modellrel nem kizártani, de akv. regisztrációs modellrel könnyű

láncregresszió: nagy számú részbeni részegeszír

L_s előzetes → centrális határolások felére $\Rightarrow$ (Gauss-Elmendorff)

levezetés: bonyolts!

regresszióm → levezetés
- II - hossz → levezetés

1D lgy. $\rightarrow$ 3D lgy. (ridnyak fülesek)

$N(r)$ meghat. 1D lgy. alapján

N : levezetés

N_{+-} : jobbra/balra levezetés száma

l : -1-hossz

x : elmozdulás

$$N = N_+ + N_-$$

$$x = N_+ l - N_- l$$

$$\Rightarrow N_+ = \frac{N}{2} + \frac{x}{2l}$$

$$N_- = \frac{N}{2} - \frac{x}{2l}$$

elliptikus

$$\sqrt{2} = \frac{N!}{N_+! N_-!}$$

adott
elmond.
hányflekk állhat el?

$$\sqrt{2} = 2^N$$

ötös eset

1/2 oszt. d
binom. levez.

$$P(X) = \frac{\sqrt{2}(X)}{\sqrt{2}} = \frac{1}{2^N} \cdot \frac{N!}{N_+! N_-!} = \frac{1}{2^N} \cdot \frac{N!}{\left(\frac{N}{2} + \frac{X}{2e}\right)! \left(\frac{N}{2} - \frac{X}{2e}\right)!}$$

$$\ln P(X) = \dots$$

↳ Stirling formula ($N! \approx N \ln N - N$)

$$\text{ha } \frac{X}{N\ell} \ll 1 \quad \ln\left(1 + \frac{X}{N\ell}\right) \approx \frac{X}{N\ell} - \frac{1}{2} \left(\frac{X}{N\ell}\right)^2$$

(X^2 -ig kisebb elemek)

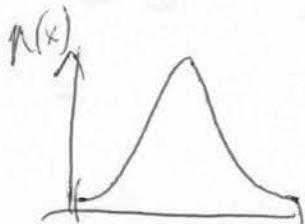
$$P(X) = \left(\frac{2}{\pi N}\right)^{1/2} e^{-\frac{X^2}{2N\ell^2}}$$

baj: minden második x-től 0,

↳ Korrükció ↕ attól függően, hogy N mennyi
vagy páros

$$P_{\text{norm}}(x) = A \cdot e^{-\frac{x^2}{2N\ell^2}}, \quad A \rightarrow \text{lyuk meghatározó hőmérséklet}$$

$$\int_{-\infty}^{\infty} P(x) dx = 1 \Rightarrow A = \left(\frac{1}{2\pi N\ell^2}\right)^{1/2}$$

$$\boxed{3D: P(z) = \left(\frac{3}{2\pi R_s^2}\right)^{3/2} \cdot e^{-\frac{3}{2R_s^2} z^2}}$$

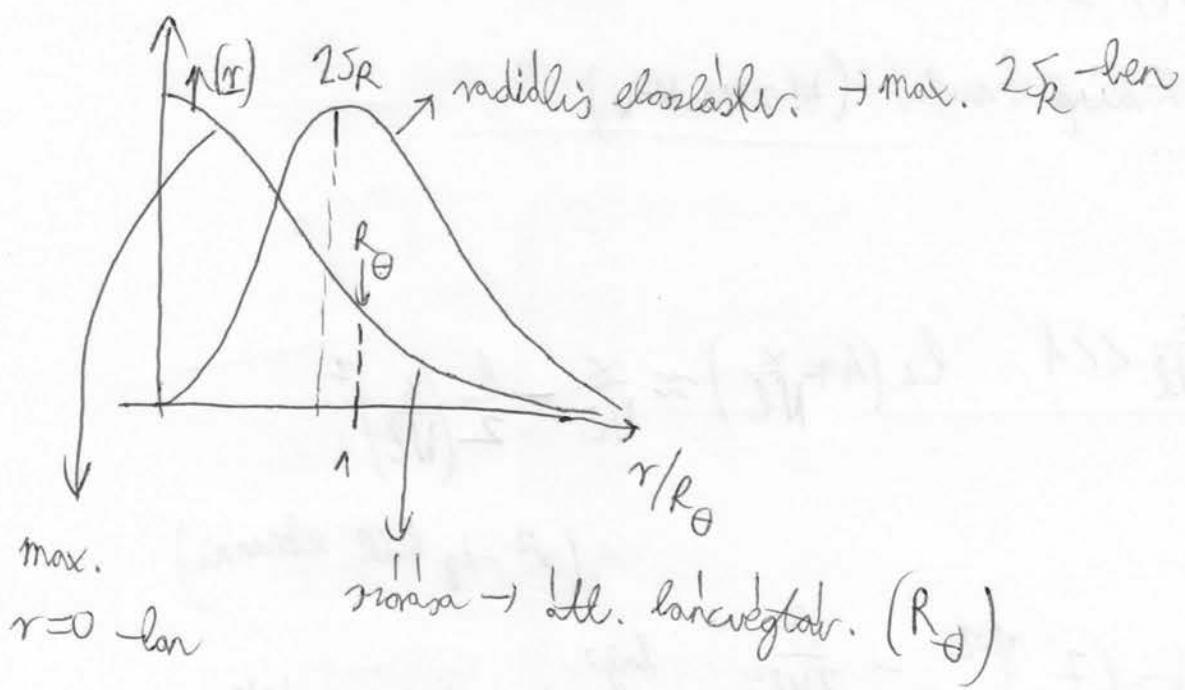
18

ételelméses: lánca egysége origóban $\rightarrow$ működésre vonal el
lesz ($r, r+dr$) könyezetben $\sim$ marásik meg

radialis eloszlások.

$$4\pi r^2 N(r) \rightarrow \text{irányadás}$$

Gumiműgalmaság termelői alapjai

viszahibás eset

$$F(r, T) = U - TS$$

működés!

S is függ r-től !!!

$$f = \frac{\partial F}{\partial r} = \frac{\partial U}{\partial r} - T \left(\frac{\partial S}{\partial r} \right)$$

visz. előre def. hibák $\Theta \rightarrow$

$$\left(\frac{\partial U}{\partial r} \right) = f_U, \quad -T \left(\frac{\partial S}{\partial r} \right) = f_S \quad f = f_U + f_S$$

$$f_2 = f - \frac{\partial f}{\partial T} T + T \left(\frac{\partial f}{\partial T} \right)_T$$

↓

$\frac{\partial f}{\partial T}$ termibole

$$f_2 = f - T \left(\frac{\partial f}{\partial T} \right)_T$$

guming. alapegetek

menyai
storm.

Rain. fugges

k-llges
menyai an
entropialol

$$\downarrow$$

$$F(r, t) = ?$$

↓

velol fe kijon

id. gantong

$$p(r) = \frac{v(r)}{\sqrt{r}} \quad (\text{Rathole})$$

$$\sqrt{r} p = \int v(r) dr$$

$$S(r, t) = k_b \ln \sqrt{r} (r, t) = k_b \ln r + k_b \ln p(r)$$

$$S(r) = k_b \ln r + \frac{3}{2} k_b \ln \left(\frac{\beta}{2\pi R_s^2} \right) - \frac{3}{2} k_b \frac{r^2}{R_s^2} = S_0(t) - \frac{3}{2} k_b \frac{r^2}{R_s^2}$$

relax off all enter ja

$p(r) \propto$
kinemot
similefr.-ll

konform. energia:

$$\text{la } r \ll R_s \rightarrow U(r, t) \approx U_0(t)$$

↑
max.
nugitob

nem fugg a megy-fel, cook
a konf.-He

Megnyitossal $\propto$ en
sökken az entr.

maloden

$$F(r,t) = f_0 + \frac{3}{2} \frac{kT}{R_0^2} r^2$$

$$f = \left(\frac{\partial F}{\partial r} \right)_T = 3kT \cdot \frac{r}{R_0^2} \rightarrow \text{magokt in. a gomolyag}$$

$$f = Dr$$

$$0 = \frac{3kT}{R_0^2} = \frac{3kT}{a_s^2 N_s} = \frac{3kT}{C(F) l^2 N} \rightarrow \text{minél nagyobb a gomolyag, annál gyengébb a magokt m.}$$

terhalostok
polimernele

a terhalostokkal forditottan arányos
a rugalloség

kisebb igazság eset : gránit a környezet gumi zállan
terhalostok

5. óra

Kürti-féle rész: vinyl a homolyon

vinyl. ette. Au / Kürti

Konjugált rendszerek polimerek

1) vannak 2-es, 3-as kötésök is, 1-es kötésekkel ~~pl. alfa~~

"veretű" ("fémes") polimerek

- amiket eddig résztünk (PE, polistirel,...) nevezünk voltak
- a n-ek veretű is lehetsék → optikai tel.-sé
- elektronos

2) példák:

a) poliacetilen

cis - poliacetilen

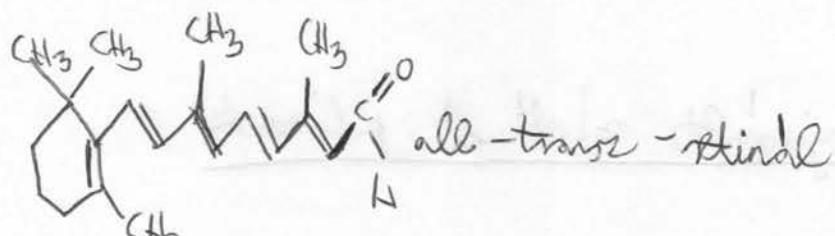
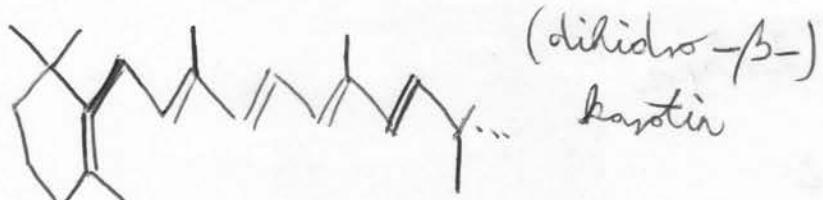
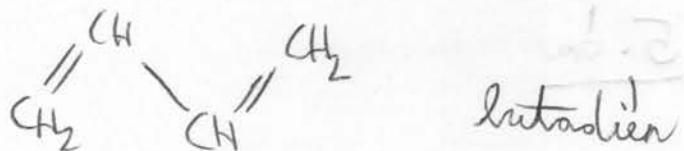
trans - poliacetilen

(all-trans)

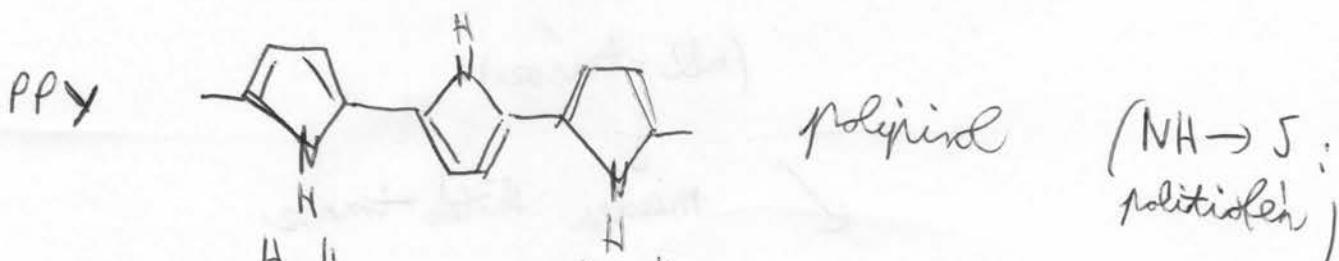
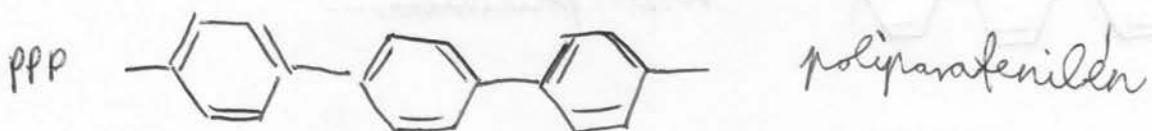
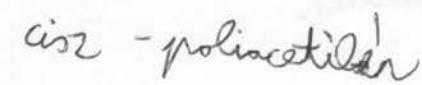
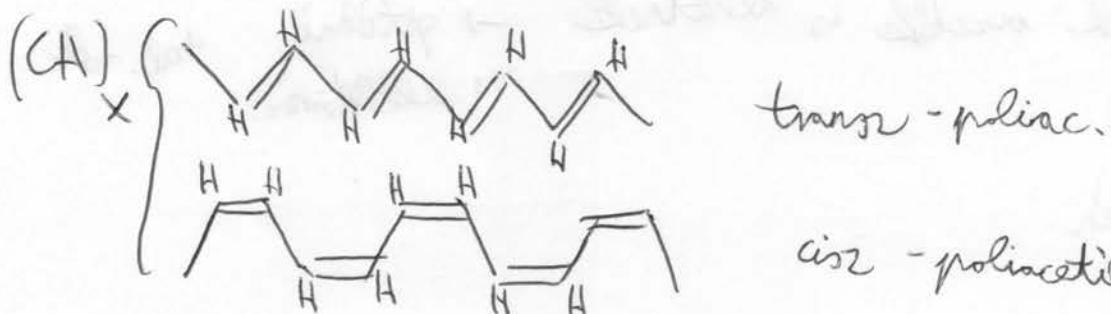
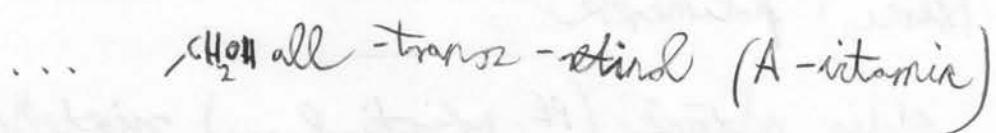
✓ minden kötés - trans

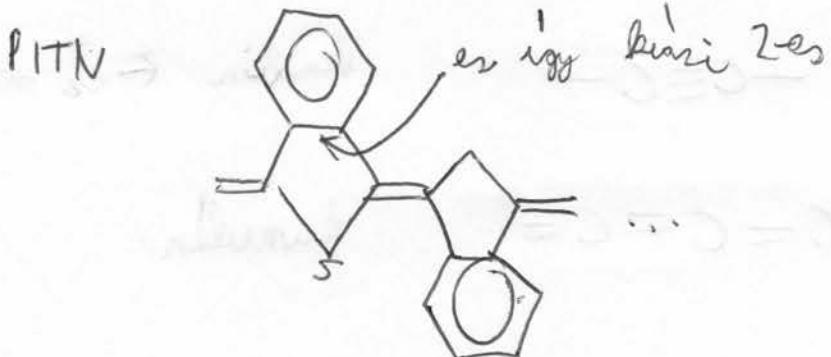
továbbiakban trans előbb lesz öljük

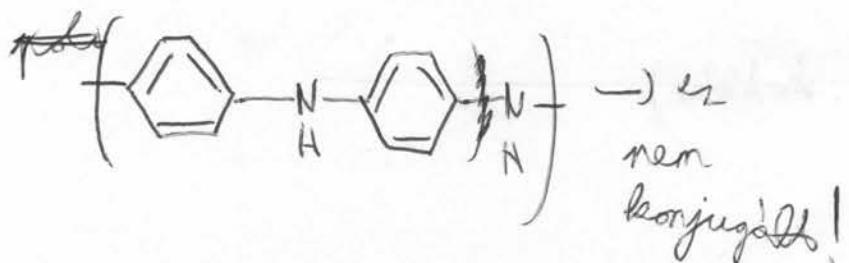

lattes folgernata

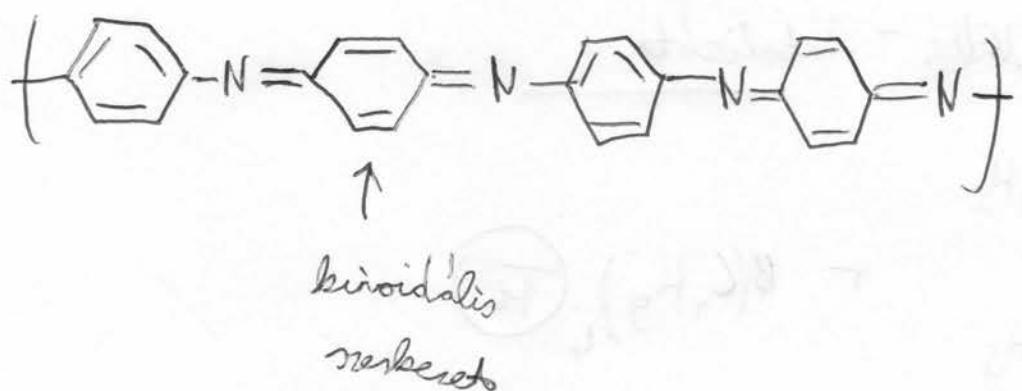

polianilin:

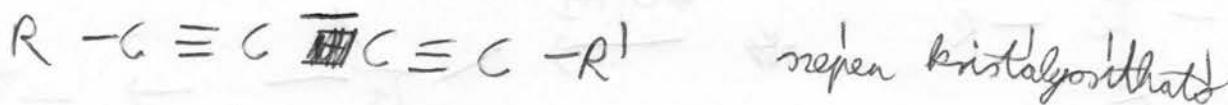

polianilin
(leuco emeraldin)

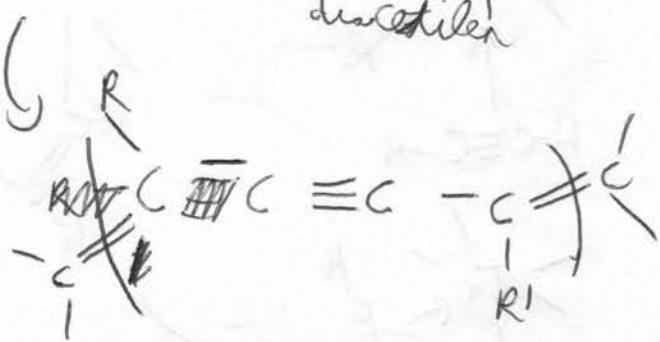

b) himas kötetek:

- polidiacetilen

diacetilen

polidiacetilen

2-1-3-1-2 kötelek

- ~~C~~ nélk.

- polikarbonat

Karbonat $\leftarrow$ ex stabil

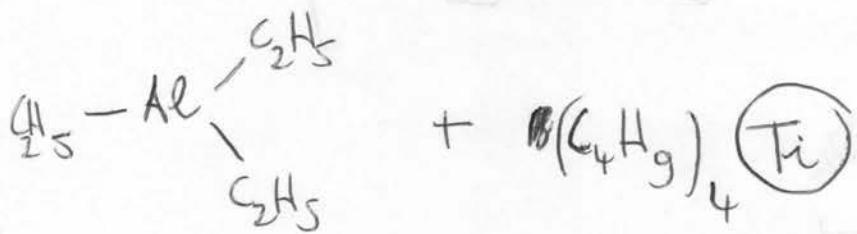
kumulen

3) Metallkatal.

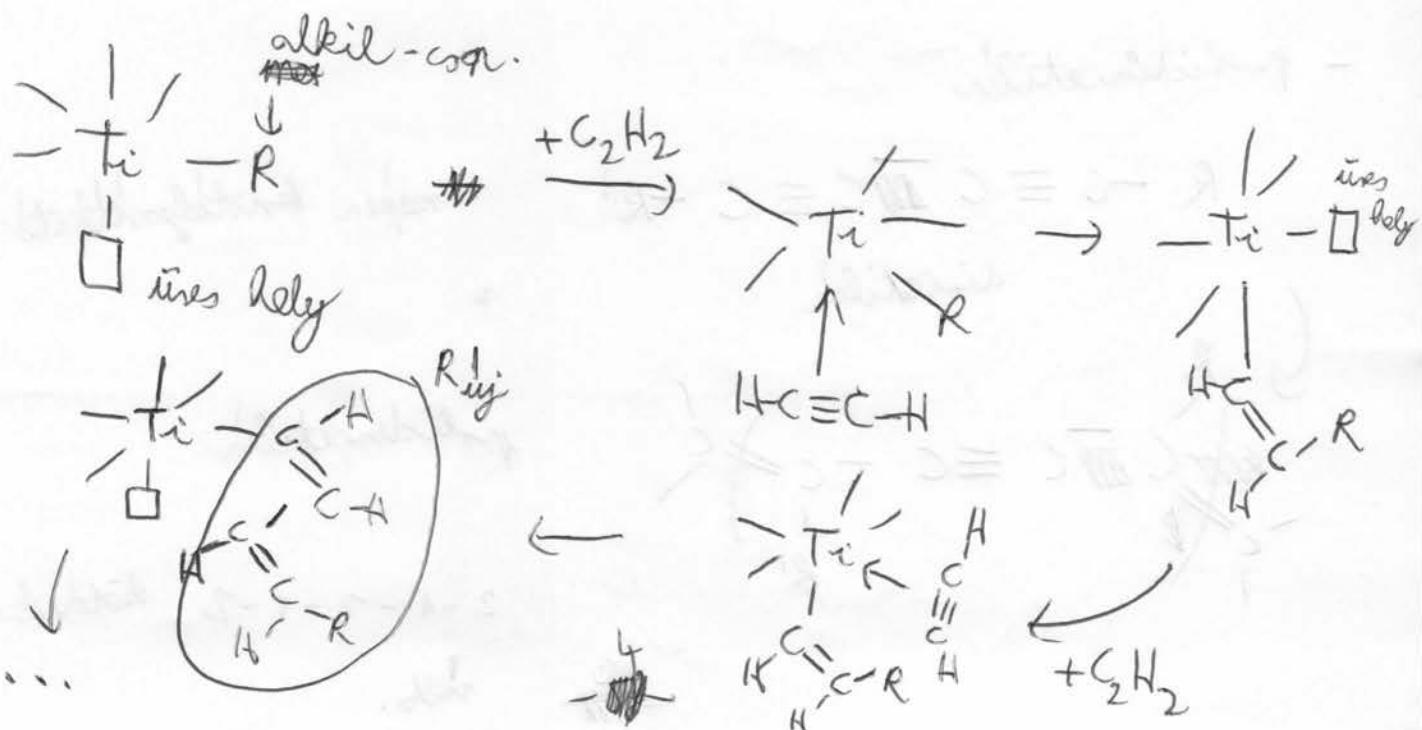
a) gängig polim. (l. Katalan)

b) Fünfkomplex

Ziegler - Natta - Katalisator:

(~~triethyl~~ triethyl-alum.)   (~~tetrabutyl~~ tetrabutyl-titan)

errel a cis vittorat jön létre

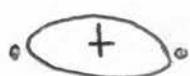
DE az trans vittorat a stabilabb

a cis vittoratot le kell hútni, hogy ne
isomerizáljon h.

4) Elektromos munk.: kötősek

o val + II elektroosz

o polya : 0 az imp. mom.-nak a
tengelyre vonva retüle

π polya : eljelét vált a fasis, a polypmom.
retüle 1 (f. egységen)

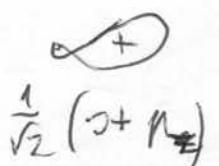
MOLCAO

táblát nyer röle a mol.-nak

kilindírozás: s+ p atompolya → sp hibrid ~~π~~ polya

• sp

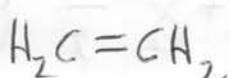
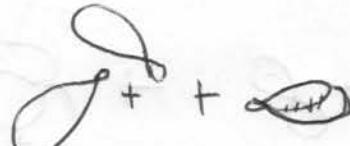
mol. polya

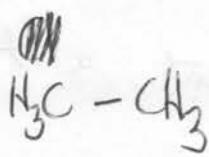
$$\frac{1}{2}(s+p_x)$$

$$\frac{1}{2}(s-p_z)$$

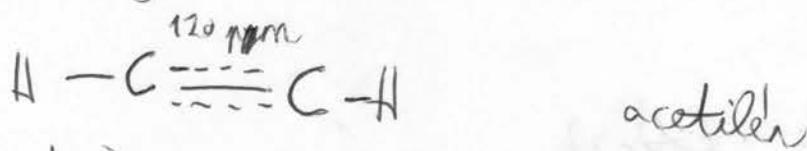
• sp²

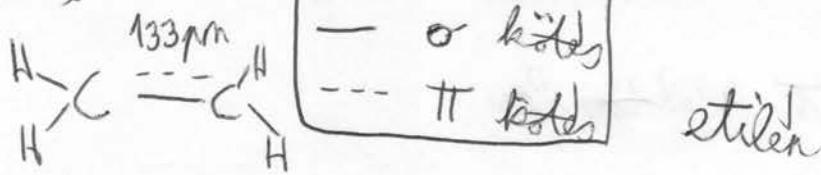
σp^3

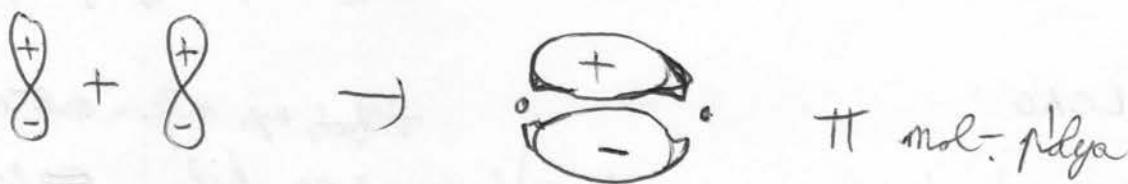
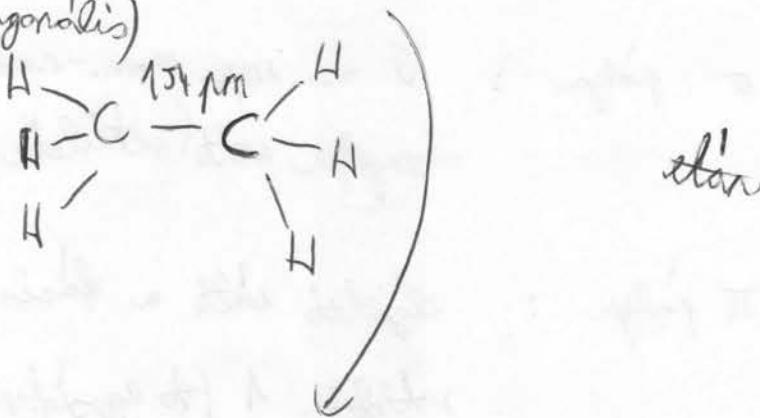
σp^1 (linearis):

σp^2 (trigonalis)

σp^3 (tetragonalis)

$\text{N}_2 \quad \text{N}_2 \rightarrow$ elek

most

nem hidridizálódnak

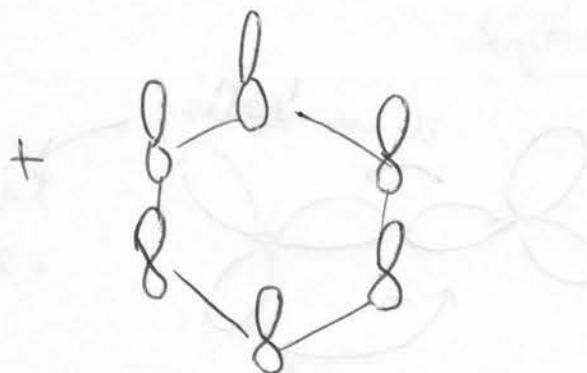

többzös kötés mozaikra húzza az atomrendszeret

- benzol:

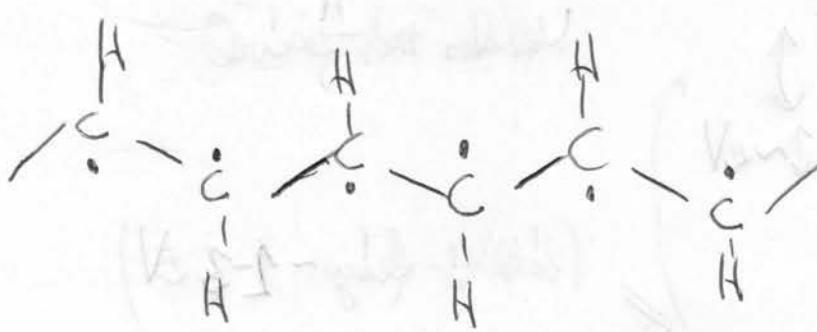

σ -ráz

π -pálya

- poliacetilen:

$sp^2 - \sigma$ ráz

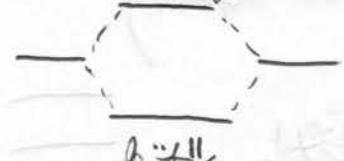
+

π elektronok

(•)

5) Sávrekord

1. oszt.: lárvák

2. oszt.

2x deg. $\rightarrow$ felhasadás

• kötl.

2. oszt.:

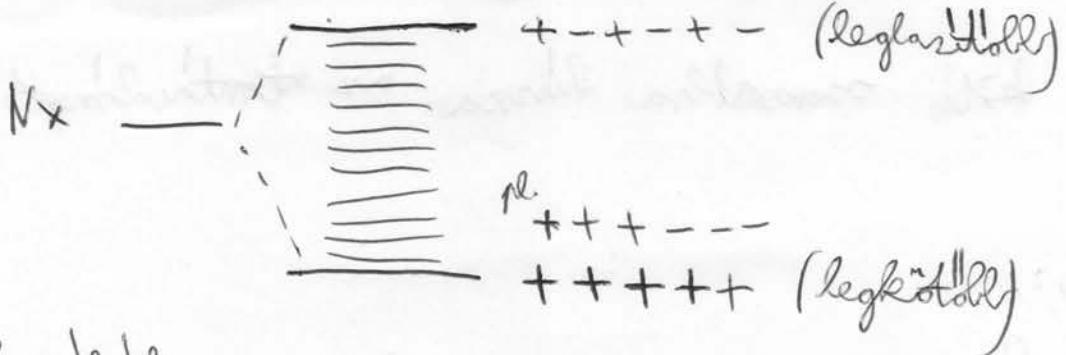

N atom

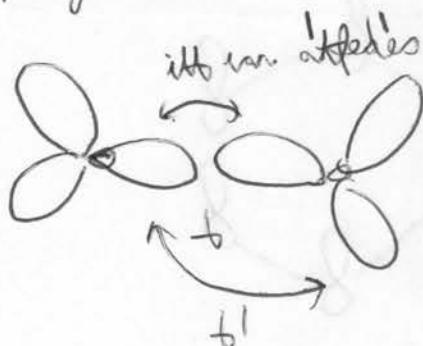

Nx deg. $\rightarrow$ felhasadás

sárva

- mol. polylek

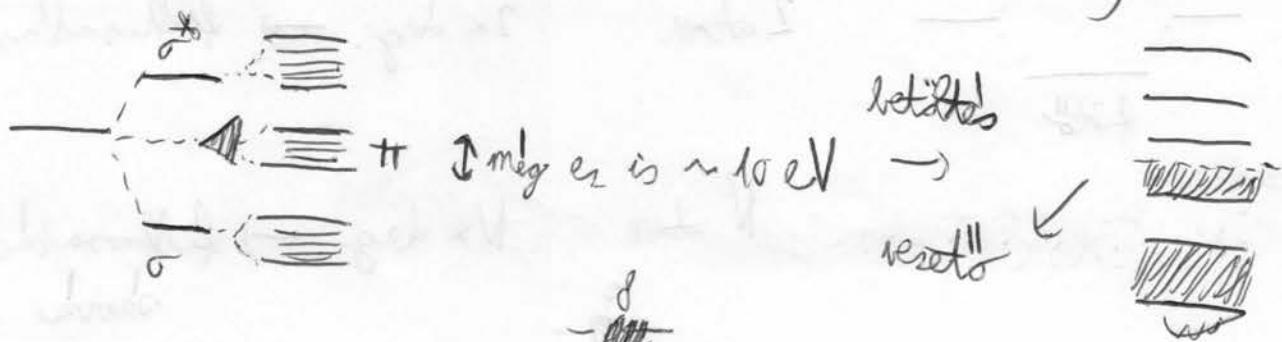

ilyenkor két 2 atomos sz.,
az csak $\downarrow \rightarrow$ hosszú van
dimenzióiból

$\cdot +^{\prime} \neq 0 \rightarrow$ sajnos nélkülözés

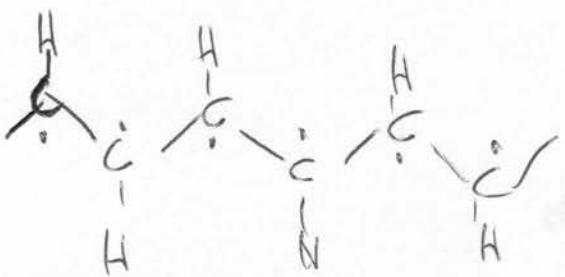

+ atomic $\rightarrow$ polylek → 2. molalek (egyenlő több)

optikai tul.: bármilyen fénnyel tud nyeri, és emiatt
szövői (sziszenteri) is tudja

DE hányleg lúg van?

- fenti gondolatmentességek miatt, ha alkiválasztjuk az atomokat

- attenelő részletek:

attenelő részletekkel műsorba helyez!

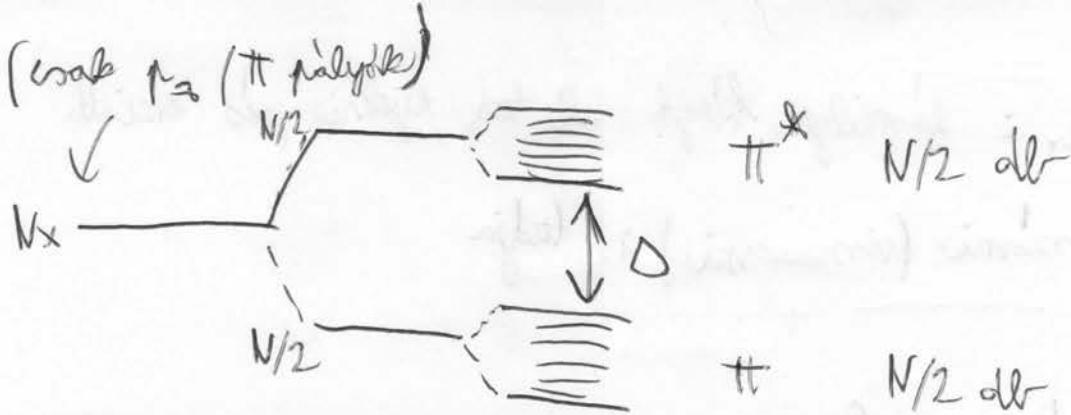
TT elektronoskálával műsorba helyez, az 1. szabály kell

a kettős kötés rövidítés, nagyobb az átfedés!

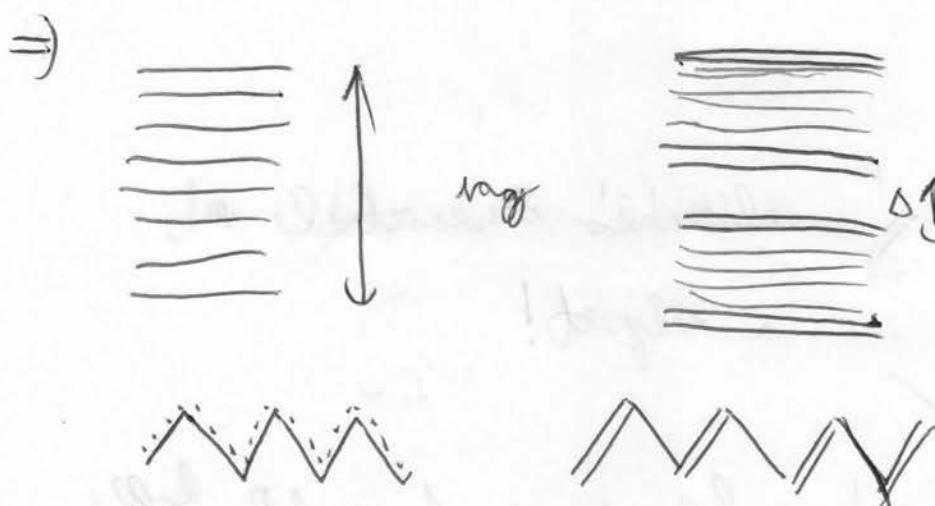
↓
dimenzióit határozza (1-es kötésen kívül nincs átfedés)

tes halvikkon
 kerestüle is
 van kis átfedés

$\Delta \neq 0$ gap less! $\rightarrow$ félvezető / szigetelő

Mélys $\rightarrow$ a konjugált rendszerekkel kell közelíteni

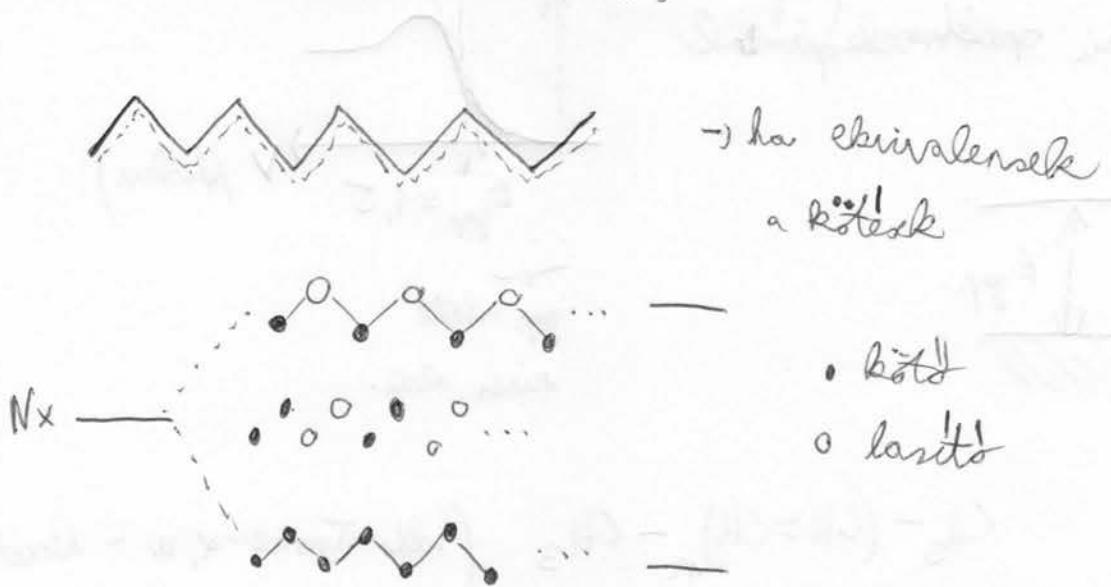
$$r_{\parallel} \approx 1,36 \text{ \AA} \quad > 1,33 \text{ \AA} \text{ (igazi kötés)}$$

$$r_{\perp} \approx 1,44 \text{ \AA} \quad < 1,54 \text{ \AA} \text{ (igazi kötés)}$$

HF dimenziálásnak hogyan néznek ki a szabályozói? $(+++-\dots)$

6. óra

1) polimerikus szénszövök (foly) (dék. vs. alternális kötésök I)

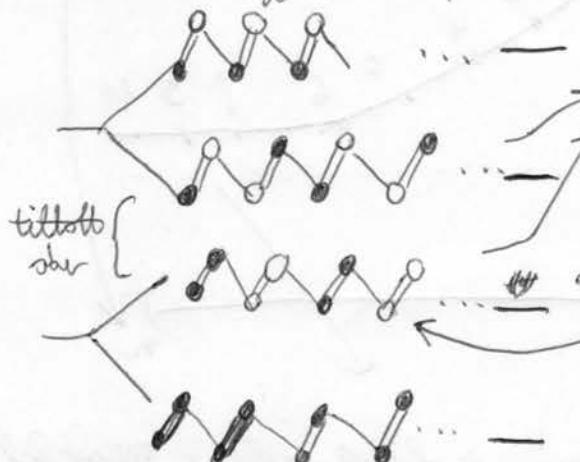
kettes kötés rövidebb → nagyobb átfedés

$$\frac{N}{2} \times$$

$$\frac{N}{2} \times$$

ha a kötések ekivalensk
levelek, erék, az allapotok
energetikailag megegyeznek
DE most különök a kötőszörök miatt

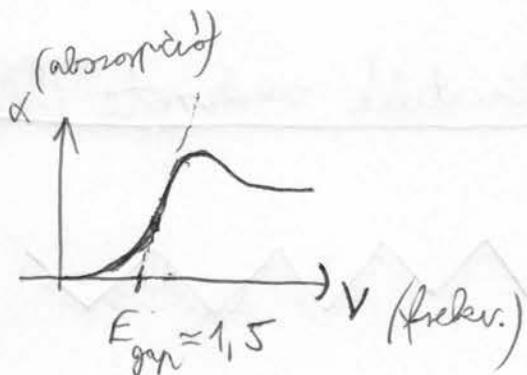
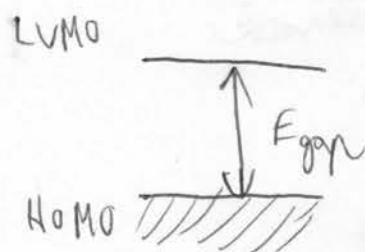
a láncban belül
kötő, ~ hosszabb
kötéssel lánc

a kötő legnagyobb valószínűsége allapot (az energia
piac változásai a kötőszörök miatt → egyik
enélküli, másik gyengébb látta)

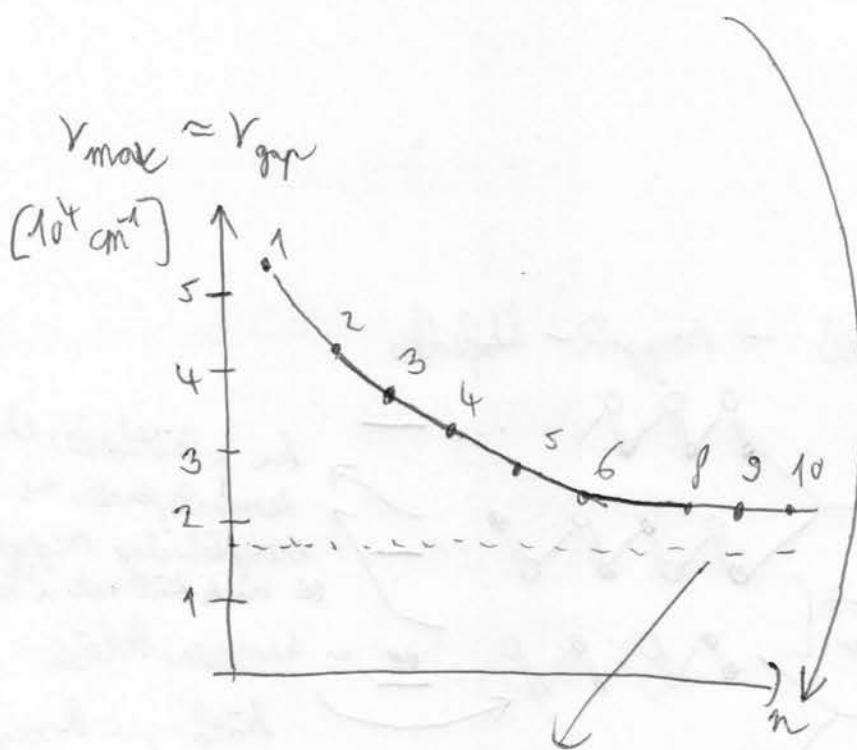
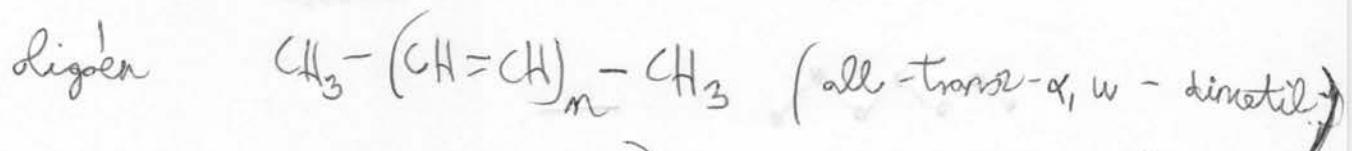
2) Mérésök:

i) gap

re. optikai spektrumképzéshez

gap alatt
nincs alatt.

$\Delta E \sim \frac{1}{n}$ (eloszlás
záró körzete)

$\propto$ hosszú polimernek megfelelő tiltott szín
 $\neq 0$!

$E_g \approx 1,5 - 4 \text{ eV}$

ii) alternálás

$(CH)_x$

R&G-nem lehet jól mérni, mert

aztán nem kristályosak

NMR merks $\rightarrow^{13}\text{C}$ (Yannoni, Clark)

Eloállítás: Sevej $\text{H}-^{13}\text{C} \equiv \text{C}^{13}-\text{H}$ is!

újabb robbanás acetilen is
a polimerizáció előtt

↳ robbanás ~~egyben~~ ^{1 molekulában} melle

ezek a hármasan $\leftarrow 2^{13}\text{C}$ is robban
is egymás mellé
kevülnek

PAKE-doubled

↳ dipolter miatt $\sim \frac{1}{r^3}$

+ eredeti is robban

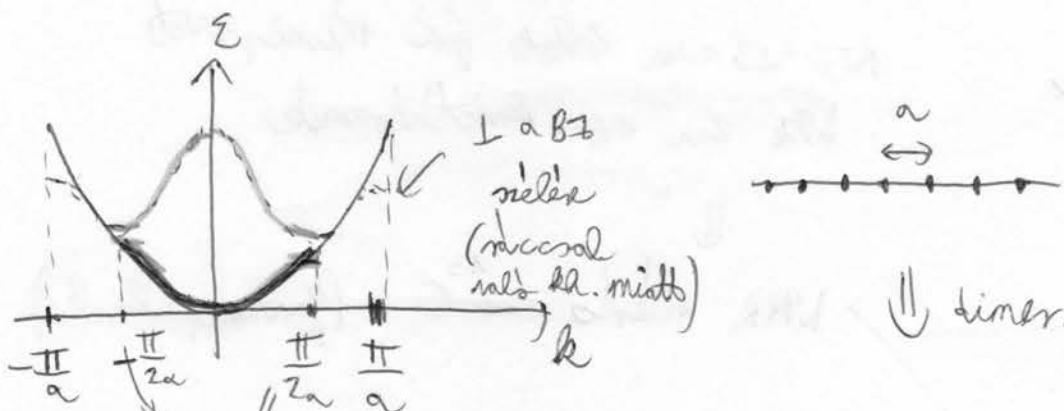
2 PAKE-doubled is ion!

→ minél közelebb rannak, annál
nagyobb a felhasadás

felhasadás mértékkel $\Rightarrow r_1 = 1,44 \text{ \AA}$ $r_2 = 1,36 \text{ \AA}$

3) Dispersiois reakció (~~felk. reak.~~ vs. alternáló körök^{II})

↓ dimer.

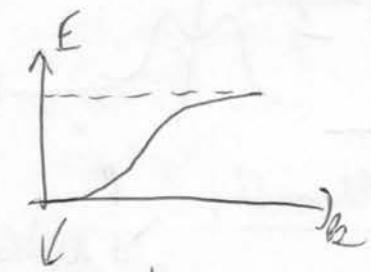
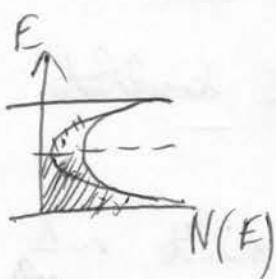
$$l = 2a$$

Bz nincs $\frac{\pi}{2a}$ lesz

III
a betűkkel állapodik
energiája melyük
(a nincs valósz. miatt)

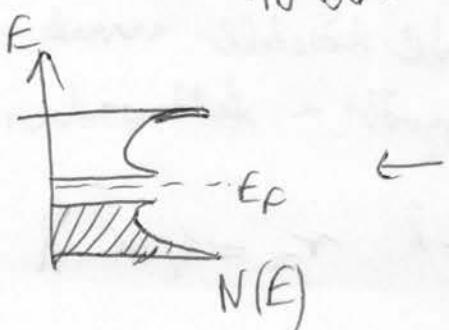
✓
zone folding

nyilánk egy tiltott szám

Pearls - instabilitás
1D-bean

az old. viszinten
megy / ott divergal
az old. str. → Van Hove - singul.

$$E_g \sim \frac{\Delta r}{r_1 - r_2}$$

(közéshosszuk kötél
küll.)

Péiers - instabilitás 10-ben

⇒ a fémes állapotok instabilitás mind 10-ban

- Riztos melyül az összenergia?

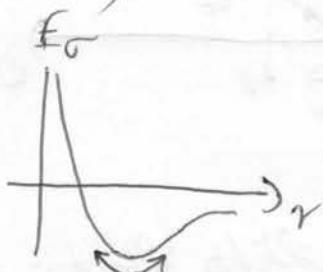
• a πe^- sz energiája melyül (látható)

• ΔE nincs a e^- sz is!

↳ ezeknél a kölcsönhatás
kedvezőtlen

a σe^- sz energiája ↓

Péiers → 10-ban a πe^- sz energianyeresége lista nagyobb,
mint a σe^- sz esetében

↓
≥ 20-ban ez nem lista (fiktív, fiz. -ban nem lesz nagyobb)

4) delszálkolt vs alternáló körbenek III

periodikus periodikus potenciál potenciál $V_{\text{pot}} \sim e^{ikr}$

(degenerált pot. min. a rendben is periodikál $\rightarrow$ hagyóbb hatás)

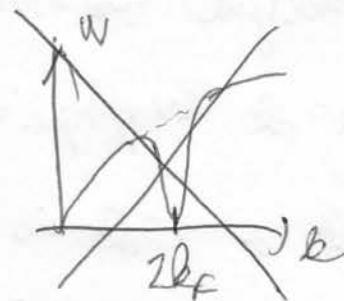
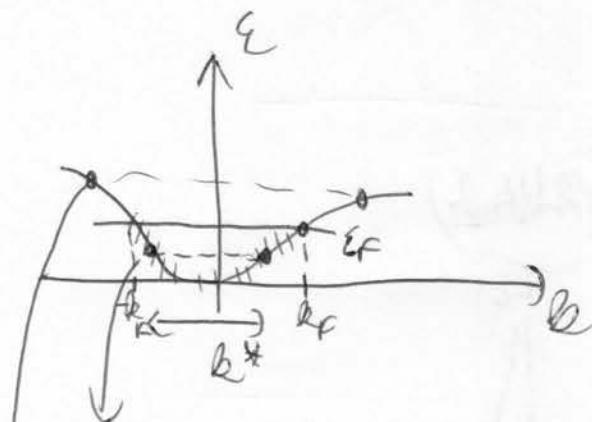
⇒ akkor van a legnagyobb hatás, ha $\cancel{k = k_1 - k_2} \quad E_1 = E_2$ állapotok

de teljesülne kell az imp. megmaradásnak is

$$k = k_1 - k_2$$

↓

ha a betöltött alapolt

melyen ~~1~~ párval belül → nincs energianyújtás (ugyanazival
még lejebb, mint
feljebb)

ha betöltetlen alapoltban pár. → -1t

↓ akkor van nyereség, ha a Fermi-félelűben párval!

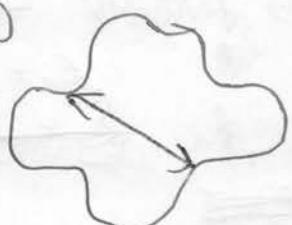
⇒ ~~2k_F~~ k_F és $-k_F$ horizontális szelő összehőtni

⇒ $(2k_F)$ es párkvízionál van nyereség (előbb pont
nem spec. este való)

(ilyenkor a többlet is nincs nem lez betöltve)

Mi van több dim.-ban?

pl. 3D

törz.

a Fermi-félelű 2 pontja

~~a legközelebbi~~ has

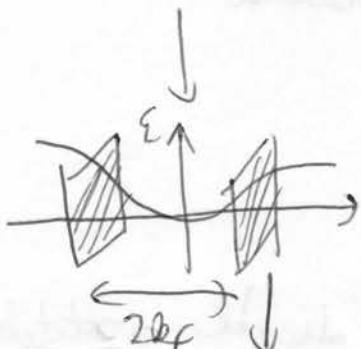
között nem betöltetni lehetne

atav. → a Fermi-félelű csak his

16

szabott párkvízja jelenhet

1D-lan
ragy kiára 1D-lax

Fermi-félfület

a Fermi-félfület makrosk. részét (100%-t)
perturbáljuk platoen

ilyen mű.ek instabilak $2k_F$ -es
perturbációra

(megj.: Rasonblom, Ha van dyen hozzá, ami

a F.-fel. "makrosk". részét
összekötő, akkor is instabil
a mű.)

= Periods-torulás

ilyenkor nem csak a ~~Fermi-félfület~~-torulás, hanem
az e- színleg is

$\rightarrow \epsilon$ -ph esetében esetmenye

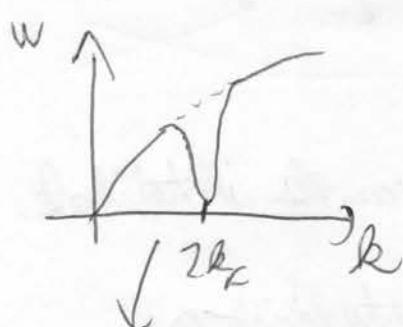
(rätorulás $\rightarrow$ színleg változás)

HA nem a ~~tibeli~~ torulás hozzá lesz, hanem tibeli ~~színleg~~
nélküli elakadás ki ^{szög} $2k_F$ -es | ϵ -színleg hullám (COW) $\rightarrow$ ϵ -
spin - II (SDW) $\rightarrow$ quick
kötötti el.

akkor is instabil lesz a mű.

Ka az e-ph kontaktos hossz:

visszafelé is igaz $\rightarrow$ a ph. spektrum is torzul

Kohn-anomália

ilyenkor a $2k_F$ -es ph.-ös száma divergal $\rightarrow$ statikus
torzulás

(Kohn-anomália kialakultabban működik is -ph. görbén - nem csak
Fejér-s - torzulásnak)

Elmolási példa: konjugált polimerek kvantummechanikai leírása

- Born-Oppenheimer (adiab.) közelítés

$$\Psi(\{\epsilon\}_{\text{el}}, \{R\}_{\text{mag}}) = \Psi_{\text{el}}(\{\epsilon\}, \{R\}) \cdot \Psi_{\text{mag}}(\{R\})$$

- $\sigma - \pi$ separáció

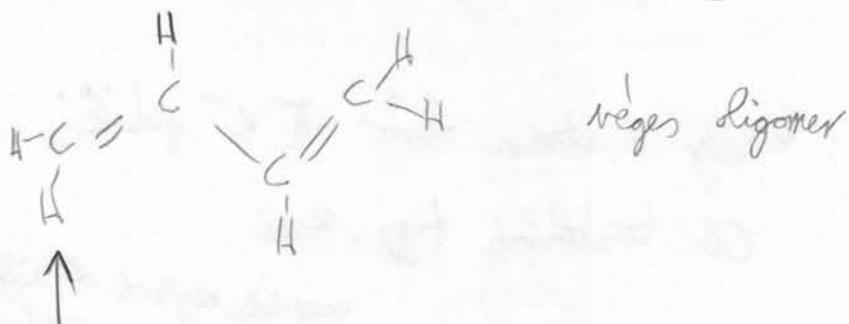
$$\Psi_{\text{el}}(\{\epsilon_{\pi}, \epsilon_{\sigma}\}) = \Psi_{\pi}(\{\epsilon_{\pi}\}) \cdot \Psi_{\sigma}(\{\epsilon_{\sigma}\})$$

- További közelítések $\rightarrow$ egyszerű modellök (π)

• Kückel-modell: $1e^{-k_F r}$ (nincs explicit $e-e$ bh.)
(mol.-ra feltüntetve)

- Rubband-modell : azonos atomon belül π -el. párhuzam
az -tartalat figyelembe venni
(lapping mellék)
- Pawer-Parr-Pople : bármely 2 atomon belül π -el. párhuzam
(PPP-modell) ab tanításból figy. részi
complete neglect of diff.
↑ overlapping
- (Összegük + e-módosítás) semiemp. ($CNDO$, $MNDO$ ...)
ab initio modified ...
 $\sigma + \pi$!
- DFT (density func.)
 (a hárító ^{is} függ, milyen eredményt ad)
 a hárító röviddel
jelen az eredmény
itt nem kell
nagy hárító,
elég 3 paraméter
- (DE maga a
funkcionál
"paraméter" nincs)
igazabban ez is
semiemp., de elso DFT
mátrix (first princ.)

1) Peierls - torzulás (~~másként~~) szerkezetű ol

hatásfelleltetéssel indul egy atomhalás

$\downarrow$
littéle fogya a közepein megmarad egys atomhalás ~~ezt tanulunk~~

→ Mi van, ha nem rának a hatal?

→ Mivel lesz gyűrűbeli kiindulási kötőszövök atomhalás?

↳ Peierls - torzulás, mivel az aromás szénk. instabilitásai nincs (lok. minimumok nyugorthatnak) (látai fogunk)

2) Kückel-modell für mehrere Ketten

- offenen e- - k (1 Slates)

$$\Psi_{\pi}(\{\xi_{\pi}\}) = \Psi(\xi_1 \dots \xi_N) = \otimes (\psi_1(1) \dots \psi_N(N))$$

- LCAO - MO

$$\phi_i(\vec{r}) = \sum_j c_j^{(i)} \chi_j(\vec{r})$$

↑
 mol.
 ob.

↑
 ab. ob.

$$\chi_j(\vec{r}) = \chi_{p_j}(\vec{r} - \vec{r}_j)$$

Moskunstallform.

"Kückel- α " $\rightarrow$ diag. Element

$$\hat{H} = \sum_{m,n} \sum_s h_{mn} a_{ms}^+ a_{ns} = \sum_m \underbrace{\sum_s}_{\text{elosz. moersche}} a_m^+ \sum_s a_{ms}^+ a_{ns} +$$

$$+ \sum_{m,n} \beta_{mn} \sum_s a_{ms}^+ a_{ns}$$

↑
 resniemp.

$\rightarrow$ "Kückel- β "
moder (β : pl. Kückel)

β : resonance integral
hopping $\rightarrow$

$$\hat{H} = \sum_m \alpha_m \sum_s a_{ms}^+ a_{ms} + \sum_i \beta \sum_s (a_{i1}^+ a_{i2} + a_{i2}^+ a_{i1})$$

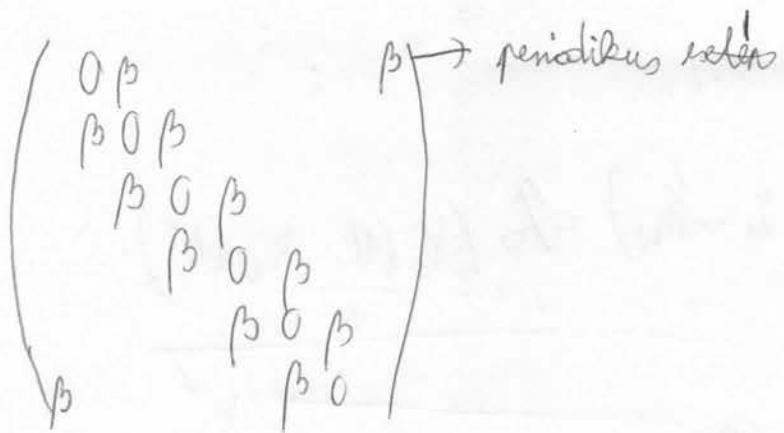
atomkra
Kückel

Spec.: a_{ms} atoms $\alpha := 0$ (nullnicht)

topologia

$$\hat{H} = \alpha \sum_m \sum_s a_{ms}^+ a_{ms} + \beta \sum_i \sum_s (a_{i1}^+ a_{i2} + a_{i2}^+ a_{i1})$$

(az élets adja az eldönényt, míg a topológiajárt megadja meg)

- Hubbard-modell:

$$\hat{H} = \sum_{mn} h_{mn} a_m^+ a_n^- + \sum_n p_n \hat{N}_{n\uparrow} \hat{N}_{n\downarrow}$$

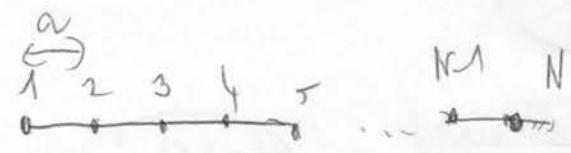
$$(\hat{N}_{nn} = a_{n\uparrow}^+ a_{n\uparrow})$$

Spec. avnos atomok: $\hat{H} = \alpha \sum \dots + \beta \sum \dots + \kappa \sum_n N_{n\uparrow} N_{n\downarrow}$

- PPP modell

$$\hat{H} = \sum \dots \quad \text{pl. C6 tanítás, többagéppel}$$

a) Lineáris linc, avnos atomok is kölcsök

$$N+1 = 1 \quad \text{periodikus határértékel}$$

12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1

Block-telj diag. helyett!

$$\phi^{(k)}(x) = \frac{1}{\sqrt{N}} \sum_{j=1}^N e^{ikja} X(x-ja) = e^{ikx} \cdot e^{-ik(x-ja)}$$

$\downarrow$

$\phi(x) = e^{ikx} \cdot e^{-ik(x-ja)}$

$\downarrow$

k indexeli a
Block-állapotokat

$$= \frac{1}{\sqrt{N}} e^{ikx} \sum_{j=1}^N e^{-ik(x-ja)} X(x-ja) \rightarrow \text{Block-teljes } \downarrow$$

$\underbrace{\hspace{10em}}$
naperiodikus

$$\hat{H} = \begin{pmatrix} \alpha & \beta & 0 & & \\ \beta & \alpha & \beta & & \\ 0 & \beta & \alpha & & \\ 0 & & & \ddots & \\ & & & & \ddots \end{pmatrix}$$

$$H^{(k)} c^{(k)} = \varepsilon^{(k)} c^{(k)}$$

$$\beta c_{j+1}^{(k)} + \alpha c_j^{(k)} + \beta c_{j-1}^{(k)} = \varepsilon^{(k)} \cdot c_j^{(k)}$$

↑   ↑   ↑

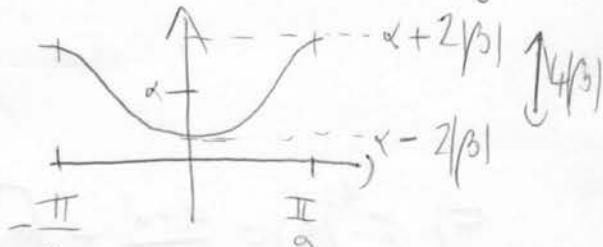
$$\beta e^{-ika} + \alpha + \beta e^{ika} = \varepsilon^{(k)}$$

$\beta < 0$

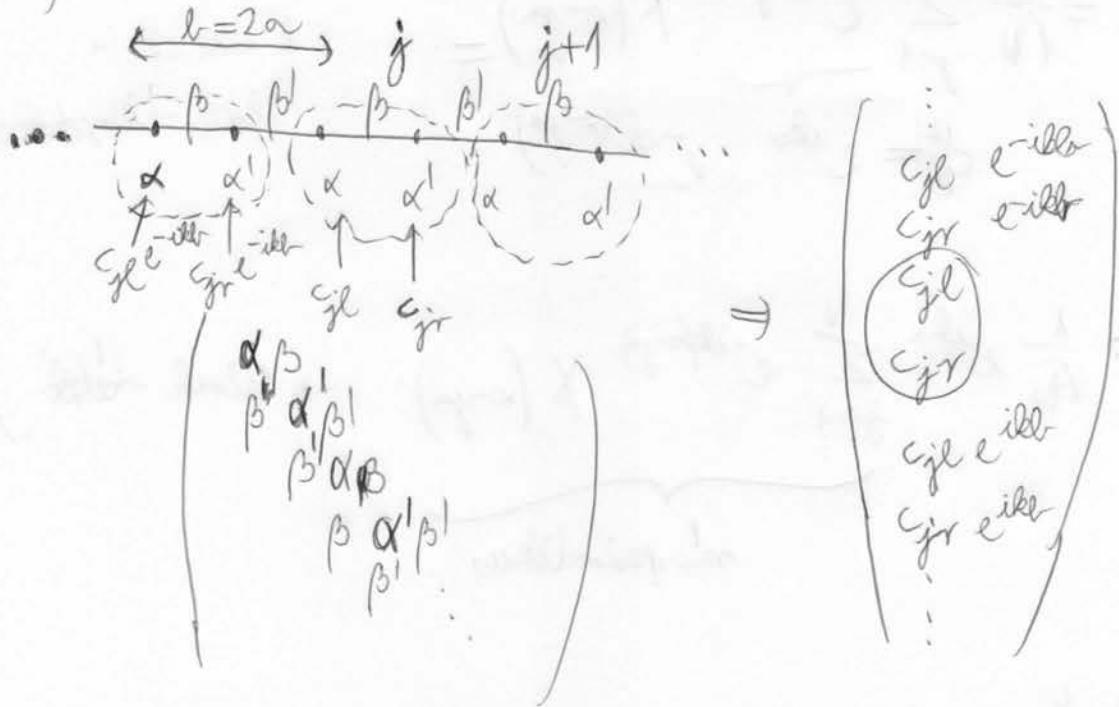
$$\boxed{\alpha + 2\beta \cos ka = \varepsilon^{(k)}}$$

periodikus h.f.

$$c_{j+N} = c_j \Rightarrow e^{\frac{i k N a}{2\pi \frac{2\pi}{a}}} = 1 \Rightarrow k = \frac{2\pi}{a} \cdot \frac{2\pi n}{N}$$

b) linearis banddimensionalität

$$\beta^* \cdot c_{jr} e^{-ikb} + \alpha^* c_{jl} + \beta c_{jr} = \varepsilon(k) \cdot c_{jl}$$

$$\beta \cdot c_{jl} + \alpha^* c_{jr} + \beta^* c_{jl} e^{ikb} = \varepsilon(k) \cdot c_{jr}$$

$$\begin{pmatrix} \alpha & \beta + \beta^* e^{-ikb} \\ \beta + \beta^* e^{ikb} & \alpha^* \end{pmatrix} \begin{pmatrix} c_{jl} \\ c_{jr} \end{pmatrix} = \varepsilon(k) \begin{pmatrix} c_{jl} \\ c_{jr} \end{pmatrix}$$

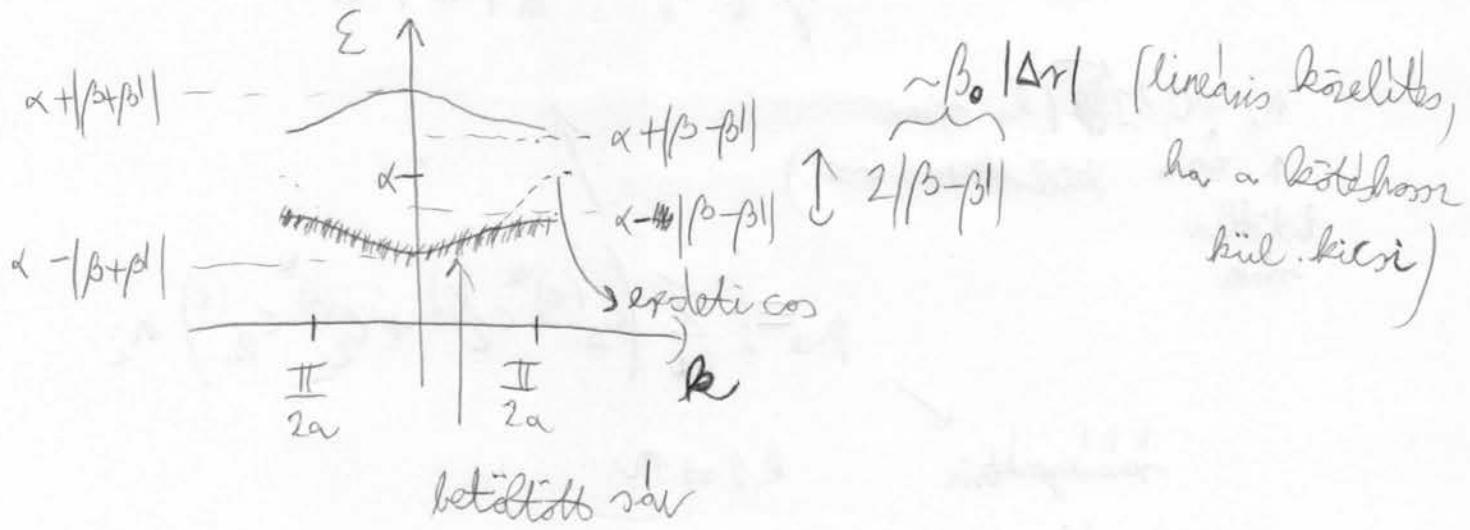
$$\varepsilon(k)^2 - (\alpha + \alpha^*) \varepsilon(k) + \underbrace{\left[\alpha \alpha^* - (\beta + \beta^* e^{-ikb}) (\beta + \beta^* e^{ikb}) \right]}_{{\vec{z}} \cdot {\vec{z}}^*} = 0$$

$${\vec{z}} \cdot {\vec{z}}^* = |{\vec{z}}|^2 = (\beta + \beta^* \cos k b)^2 + (\beta^* \sin k b)^2$$

$$\Rightarrow \varepsilon(k) = \frac{\alpha + \alpha^*}{2} \pm \sqrt{\left(\frac{\alpha - \alpha^*}{2}\right)^2 + \beta^2 + \beta'^2 + 2\beta\beta^* \cos k b}$$

2
—

Spec. $\alpha = \alpha'$

(szornergialhoz a való is meg kell néni, de az nem veszít annyit ~~ellenben~~, mint amennyit π nyer)

c) LHS-model $\rightarrow \pi\text{-elektronok} \leftarrow \text{Hückel}$
 (Longuet-Higgins, Salem) $\rightarrow \sigma\text{-elektronok} \leftarrow \sigma\text{-potenciál}$

(nem csak lin. láncra!)

††

$$\Phi_i(r) = \sum_{j=1}^N c_j^{(i)} \cdot X_j(r)$$

$i \rightarrow$ szabtott alkotókör indexe

spec. -an elő is figyelembe tesszük!

$$\Rightarrow \varepsilon_i = \langle \Phi_i | \hat{H}_\pi | \Phi_i \rangle = \sum_j \alpha_j c_j^{(i)*} c_j^{(i)} + \sum_{k \neq i} \beta_{k\ell} (c_k^{(i)*} c_\ell^{(i)} + c_\ell^{(i)*} c_k^{(i)})$$

Klöles: $q_j = \sum_i c_j^{(i)*} c_j^{(i)} n_i \rightarrow$ azt adja meg, hogy e- van az atomon (ℓ számú) ~ töltés
 e- töltés
 j. atom klöss. a betöltött
 al. mű. pályák megtér. valószínűségei

$$\Rightarrow E_{\text{II,tot}} = \sum_i \varepsilon_i n_i = \sum_j \alpha_j q_j + 2 \sum_m \beta_m n_m \quad \checkmark \text{ kötőrend}$$

$n_i = 0, 1, 2$ ($\uparrow$ ha spin
 $\uparrow$ $T=0$ -nál külön nem össz.)
 kötőlesi
 szám

$$n_m \equiv \frac{1}{2} \sum_i \left(c_k^{(i)*} c_l^{(i)} + c_l^{(i)*} c_k^{(i)} \right) n_i$$

" $\uparrow \uparrow \uparrow$ "
 szimmetrikus
 nemdiag.
 eleme

" $\uparrow \uparrow \uparrow$ "
 "kötőrend"
 ("kötőrendszer. $\leftarrow$ " $\uparrow \uparrow \uparrow$ ")

~~$q_j = \frac{\partial E_{\text{II,tot}}}{\partial \alpha_j}$~~

$$E_{\text{II,tot}} (\alpha_j, \beta_m, n_i)$$

$$q_j = \frac{\partial E_{\text{II,tot}}}{\partial \alpha_j}$$

$$n_m = \frac{1}{2} \frac{\partial E_{\text{II,tot}}}{\partial \beta_m}$$

$\checkmark$ n polyk ittedez
 explicit belétebb

LHS ① $\beta = \beta(r)$

$$\beta(r) = -A \cdot e^{-\frac{r}{B}}$$

báthorosztás függ

+ ② σ -potencial: $f_\sigma(r) \Rightarrow E_{\sigma,\text{tot}} = \sum_m f_\sigma(r_m)$

$\checkmark$ 1dbb kötőre

egyedül ism. bár r-nek

$$\Rightarrow E_{\text{tot}} = E_{\pi, \text{tot}} (\alpha_1, \dots, \beta_1(r_1), \dots, r_m) + E_{\sigma, \text{tot}} (r_m)$$

Egyensúly

← a modell alkalmaz a kötőhosszak váltószabályra ("geometria") → megírni lehet a legkisebb energiát

$$\frac{\delta E_{\text{tot}}}{\delta r_m} = 0 \Rightarrow \frac{dE_{\pi, \text{tot}}}{dr_m} + \frac{\delta E_{\pi, \text{tot}}}{\delta \beta_m} \cdot \frac{d\beta_m}{dr_m} = 0 \\ = 2\beta_m$$

⇒ kötőhosszat és kötőerőt (Hückel-lekötési eljárás)

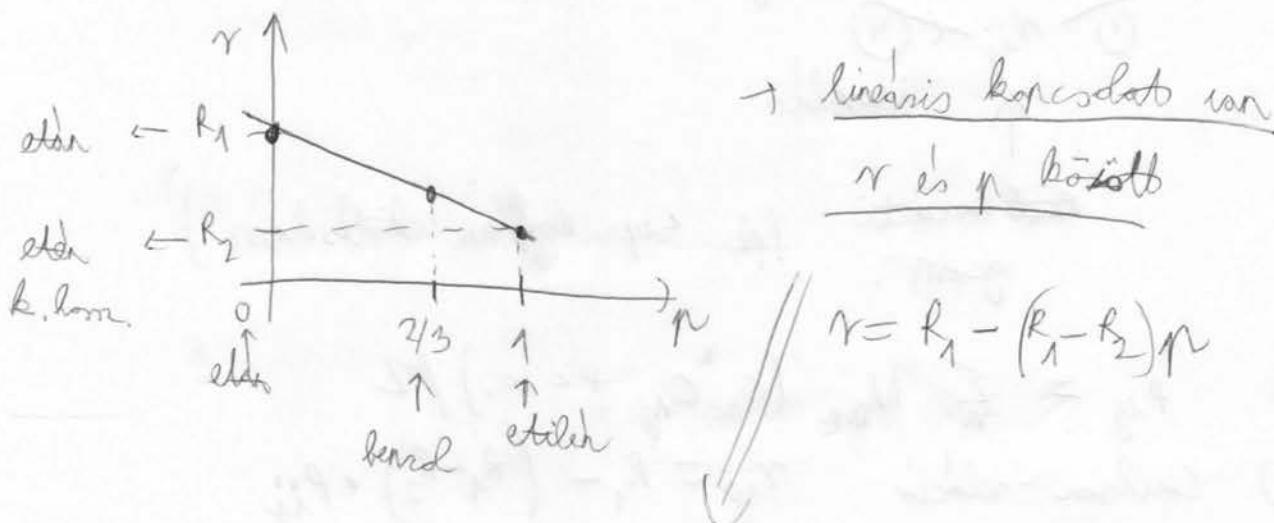
köti össze

DE a Coulson-féle reláció alapján: (empirikus szorosítás)

$\mu=0 \rightarrow$ nincs π -e $^-$ $\rightarrow$ 1-es kötés (ethan)

$\mu=1 \rightarrow$ 1 π -e $^-$ $\rightarrow$ 2-es π^- (etilen)

↓
C-C
molekulák

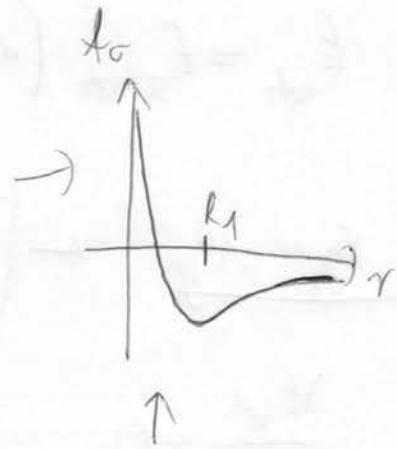
→ lineáris kapcsolat van
 r és μ között

$$r = R_1 - (R_1 - R_2)\mu$$

ezért nem lehet ki alkalmazni, mert (*)-kk
nem lin. levezetések kell kezni!

$$f_0(r) = 2 \beta(r) \cdot (r - R_1 + \beta) / (R_1 - R_2)$$

alaki kell legen

teljesen eltesz

LHS modell

- $H = \sum_i \alpha_i a_i + \sum_{i < j} \beta_{ij} (a_j a_i + a_i a_j) + \left(\sum_k f_0(r_k) \right)$
- "geometria" optimalizálás
  - ② $\rightarrow H$
  - ③ $\rightarrow p_{ij}$ kötőszabó
  - ④ $r_{ij} \leftarrow$ iteráció
  - ① $\beta_{ij} \leftarrow$ itteráció

~~azt szereti~~ (pl. szuper egymá kötőszabó)
geom.

$$\textcircled{1} \quad p_{ij} = \frac{\sum N_{mn} (c_m^* c_n + c.c.)}{2}$$

$$\textcircled{2} \quad \text{Coulson - eloszlás} \quad r_{ij} = R_1 - (R_1 - R_2) \cdot p_{ij}$$

$$\textcircled{3} \quad \text{xz. integrál: } \beta_{ij} = -A \cdot e^{-r_{ij}/B}$$

- pl. poliacetilenel már 2. részen kijön az alternálás!
- reniempirikus módszer: A, B paraméter → illesztés
  - ~~fürdő~~
  - anyagcsaládra elg
  - pl. 1-sor beállítani

a) SSH modell (Su-Schrieffer-Heeger modell)

"tight binding"

$$H_{SSH} = H_T + H_o + H_{bin}$$

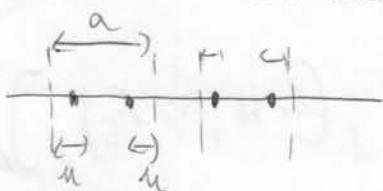
$$H_T = - \sum_{n,j} (\beta_0 + \beta_{n,n+1}) (a_{n+1,j}^+ a_{n,j} + a_{n,j}^+ a_{n+1,j})$$

mag
modell $H_o = \frac{1}{2} K \sum_n (u_{n+1} - u_n)^2$ el-ph. csat
(e⁻ en. logan füg az elmag. fel) $\sim \frac{\beta}{2\sqrt{M}}$

$$H_{bin} = \frac{1}{2} M \sum_n i_n^2 (=0 \text{ egys. ban})$$

elmosódás az egysélyben

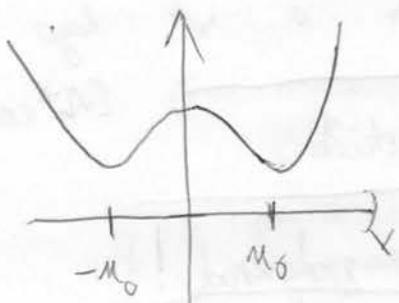
$$u_n = (-1)^n u$$

(pl. Fejér-torulás)

$$i_n = 0 \Rightarrow \left. \frac{dE_{tot}}{du} \right|_{u_0} = 0 \quad u_0 \neq 0$$

II

$$\frac{1}{2} E_{tot}(u) = A + B u^2 \cdot \ln\left(\frac{|u|}{a}\right) + \frac{1}{2} K u^2$$

$$\Rightarrow u_0 = \pm \frac{2t_0}{\alpha} \cdot e^{-\left(1 + \frac{1}{2\lambda}\right)}$$

- 29

$$\text{ahol } \lambda = \frac{2\alpha^2}{K t_0 + 1} \quad E_g = f \cdot \alpha \cdot u_0$$

↓
hasonlits ~ szuperzettek

$\sim e^{-\frac{1}{\alpha^2}}$ → nem lehet szabafitni!

XI. 4.

8. óra

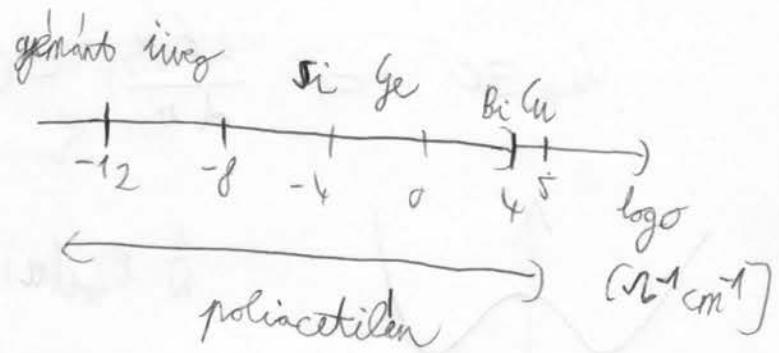
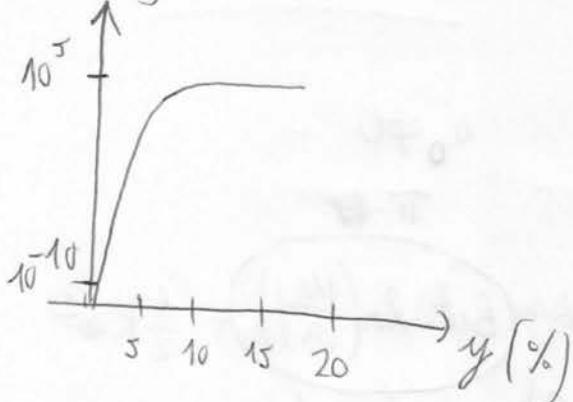
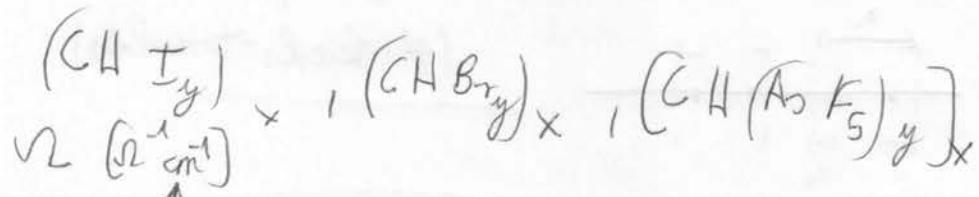
Eddig : felveretek ^{esetek} r a polimerek (pl. poliac.)

↳ Működési fémerek

Felveretek → nem atomos dípolas (interkaláció)
hatására

1) (Felveretek. → dípolas, pMm konc.-ban)

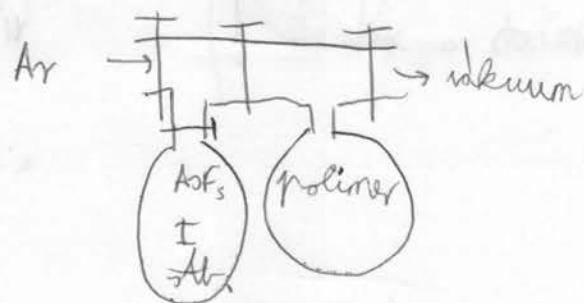
(Kémia → interkaláció, nagyobb -IT)

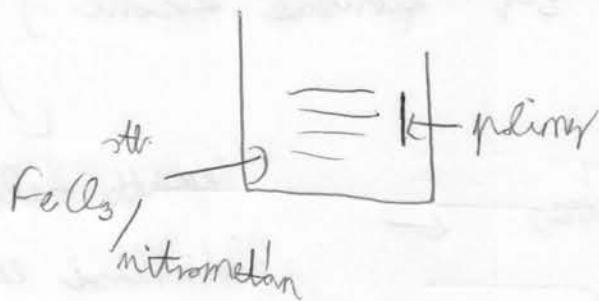
Δo ~ 14-15 nagsagrend!

2) Doppels

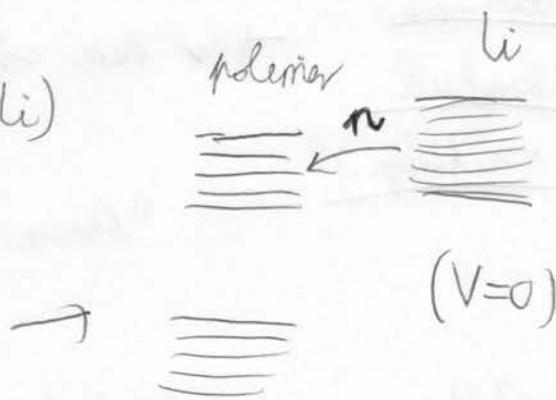
a) $\text{P}\text{gasförmig}$

b) foly. fürtő

c) elektrolyse

re. $\text{Li}^+ \text{ClO}_4^-$ / propilen - karbonát (n)
tetrabutil - ammonium (n)

n doppels
folyékony Li^+ megy
~~Li+~~ ~~Li+~~ az
oldatba (a)

n doppels

3) doppelz polymer: "pinkos fém"

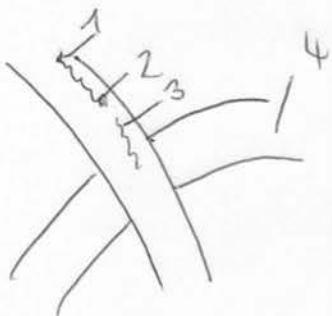
a) egyeduramik T változás → $\sigma(T) = \sigma_0 e^{-(T_0 + \frac{T_1}{T})}$
veretek. (vezeték.)

(földön, mint a fémek!)

"előnyök jelleg"

a hőm. vis.

Miért van ez?

1-2 láncon belüli

2-3 láncon közötti }

3-4 fibrillák közötti }

láncon magukban fémes

viselkedés mutatnak

emellett kev

előnyökkel energia!

DEF

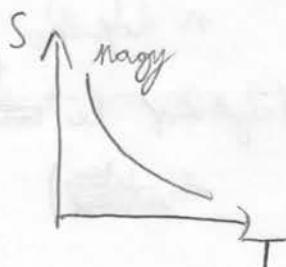
- valódi doppelz
mikroskóp. veretek.

→ σ nem változik (közép konst.) + ben

"láncon belül mosoly" - [fémes]

b) Termoelektronos eff (Seebeck-eff)

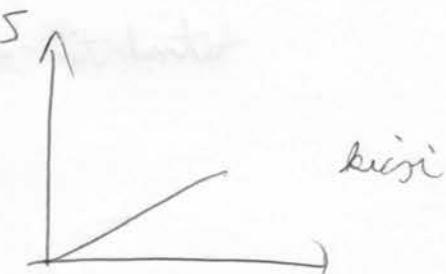

felvérte

doppelz polymer

doppelz

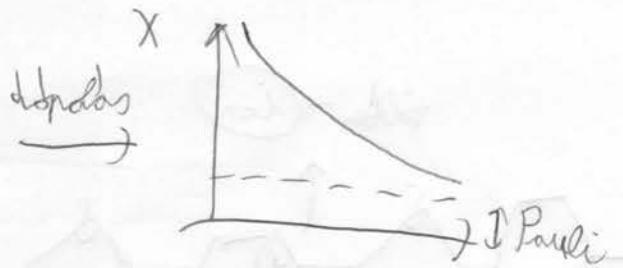
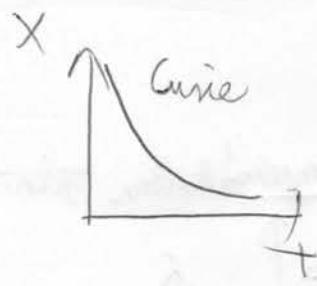
- 32 -

fémek

doppelz polymer

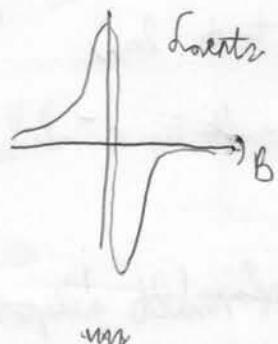
- Magnezes műve.

$$X \sim \frac{1}{T}$$

$$X \sim \frac{1}{T_0} + X_0$$

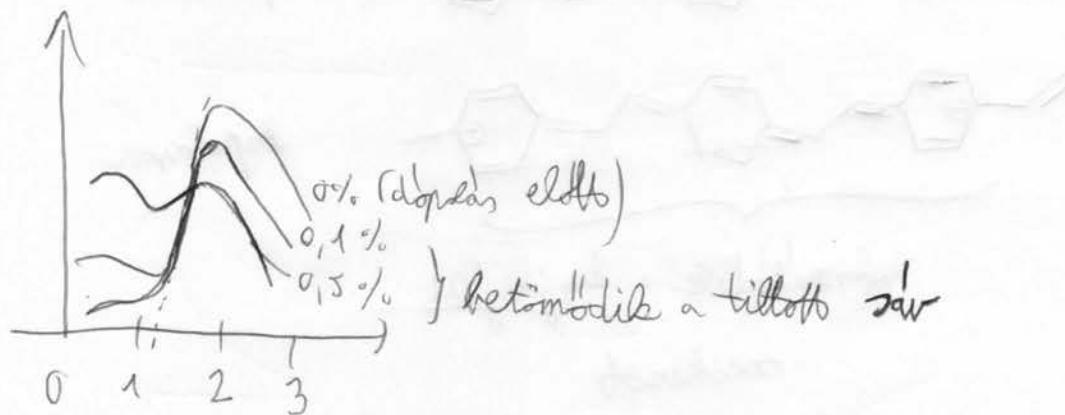
- ESR

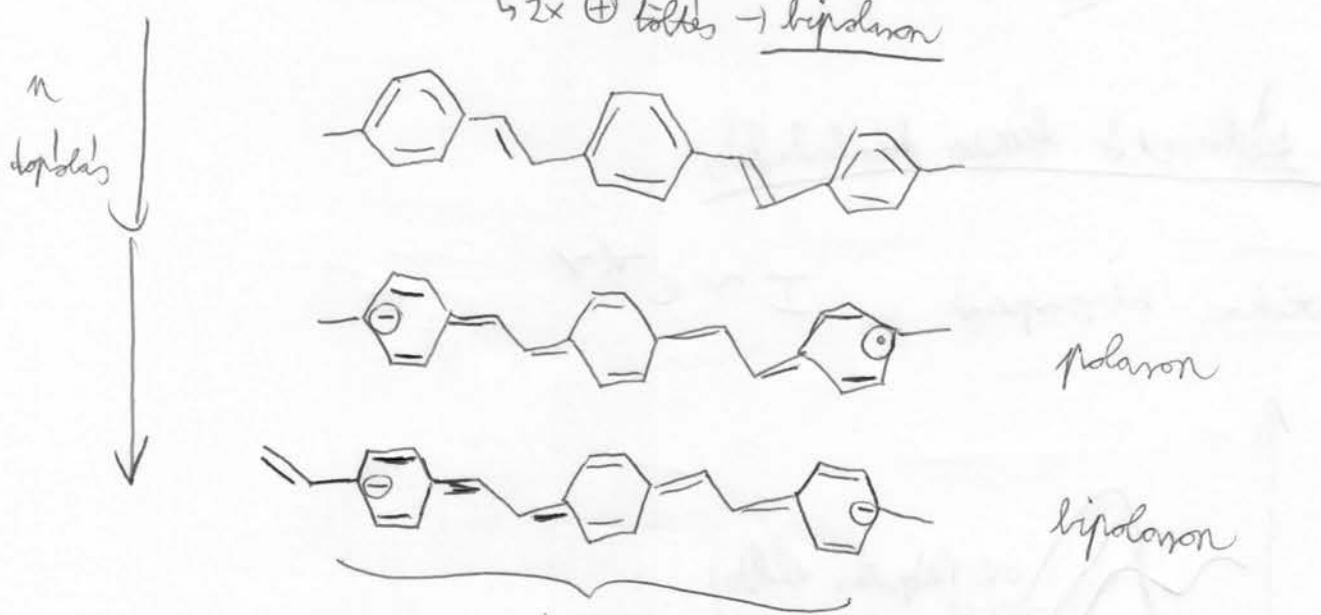
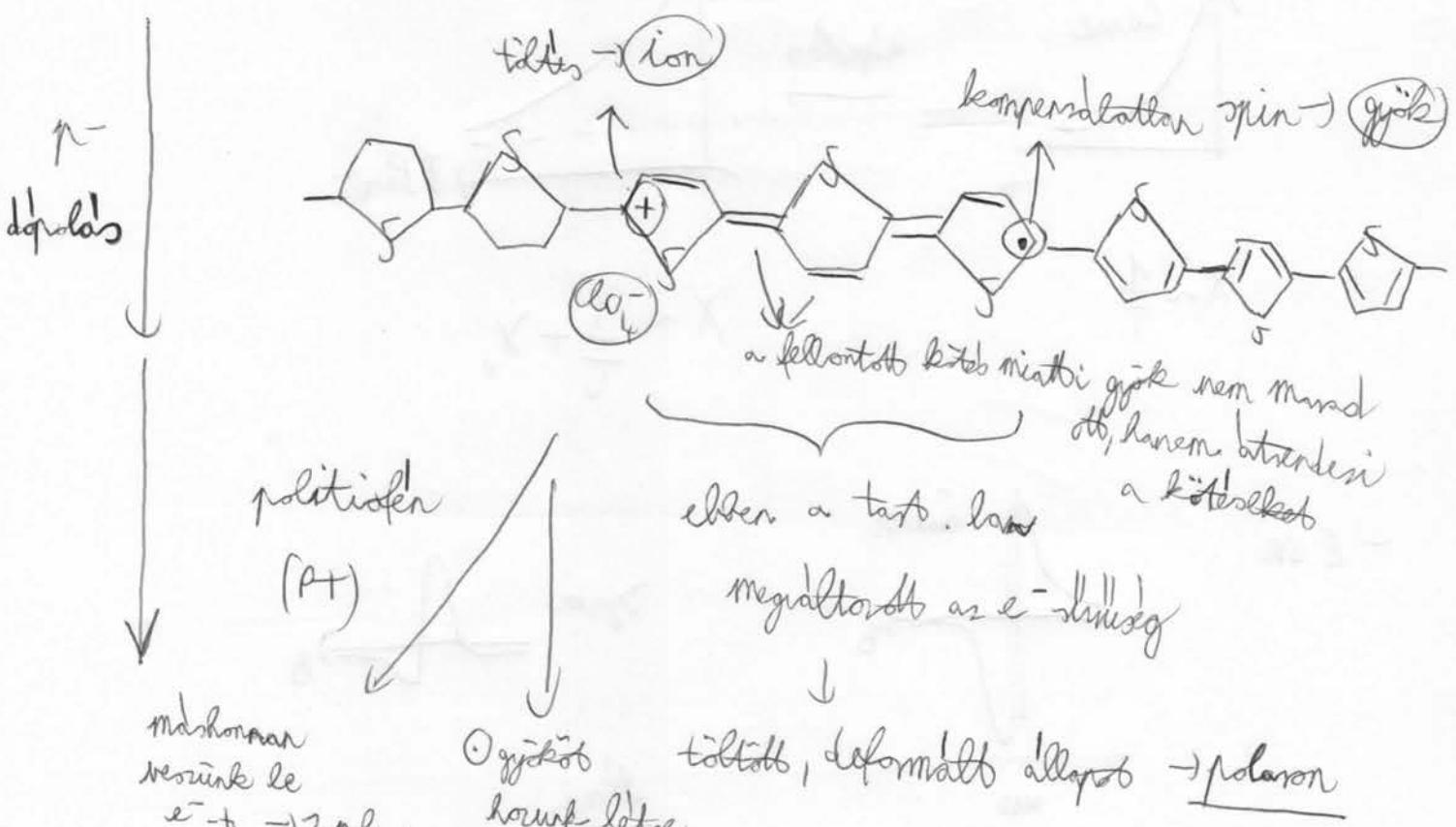
femes

$\Rightarrow$ felvezető fémes haladás

c) optikai abszorpció $I \sim e^{-d/r}$

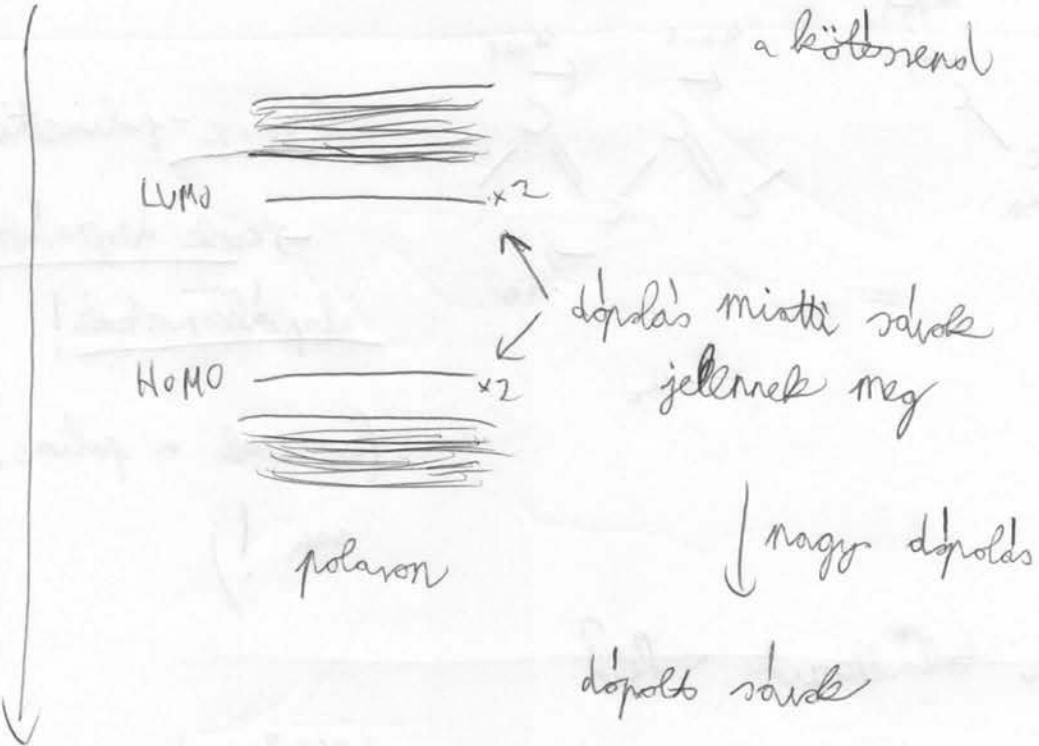

4) dípolás hőtér → polaronok/bipolaronok (gyök-ions)

(itt is konjugált, de a láncre többi részhez nem konjugáltan csatlakozik)

LHS rendelés $+1/+2 \dots e^- \rightarrow$ megváltozik
a kötőrendszer

nem csak az e^- "szűr", hanem a kötőhosszak is változnak (érői e^- -hez)
 $\rightarrow$ merev-szab. modell nem jó!

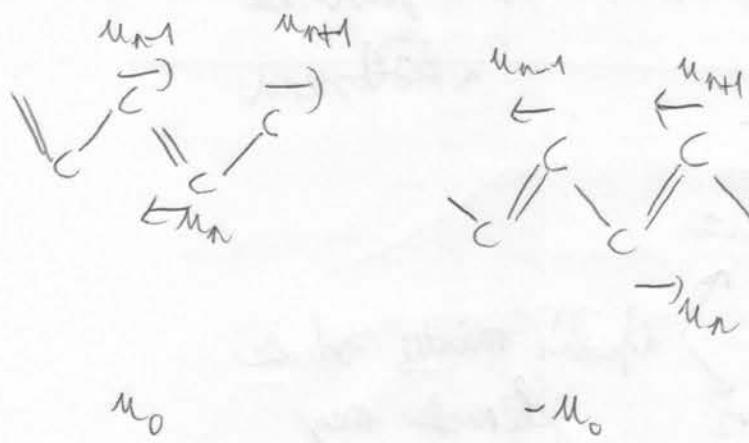
e^- -sztr. $\downarrow$ $\leftarrow$ olykal jelentősen változik
 változás az atomokat (rendkívül)   az e^- -re (5-10% dipolánság)
 közelükön   Már összefügg

gyakorlat: $HOMO \xrightarrow{x1} LUMO \xrightarrow{x1} \rightarrow$ működik relaxál az LHS

5) Soliton

a)

trans-polyacetylenen

→ esek degenerált

alap állapotok!

(ez csak a poliac.-nel van!)

Mi mi, ha találkozik a Röd?

(zenéleges)

soliton (van spinje)

topológiai hiba

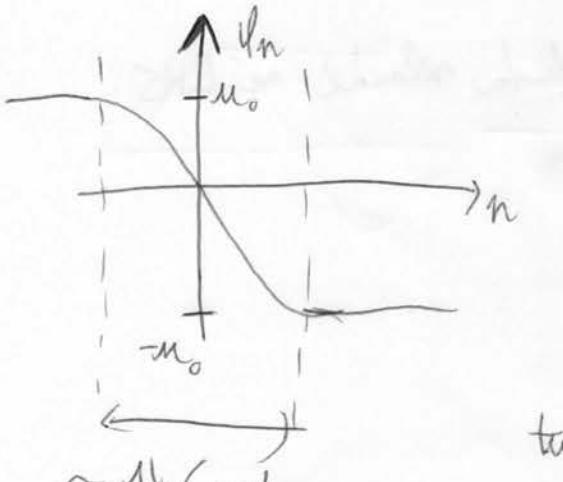
↑
nélküli
soliton

↓
nélküli
soliton

⊖
soliton
↑
(nincs spinje)
⊕
soliton
↑
(nincs spinje)

frendszárminta: $u_n = (-1)^n \cdot u_0$

valójában
kiterjed
és a
hiba

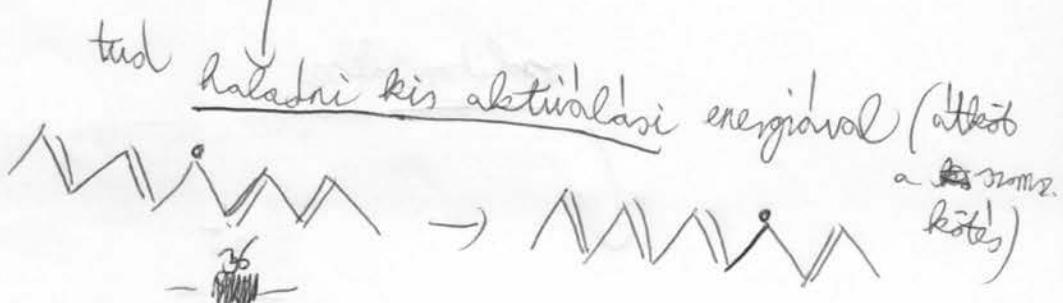

$\approx 14\text{C-atom}$

(solitary wave → "márvány hullám",

alakot nem változtat haladva

körben)

a ~~szomsz~~
közé

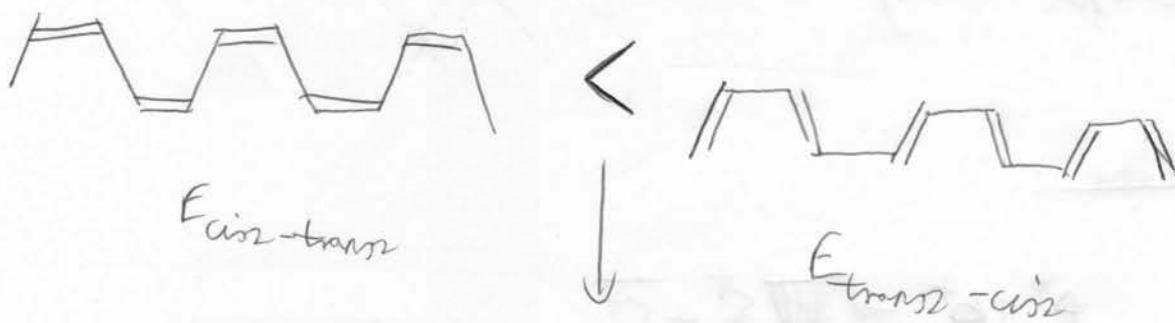
Reaktions:

$\square \psi = \text{konst} \rightarrow$ Klein-Gordon-egyenlet

$\square \psi = \sin kx \rightarrow$ "Sine-Gordon"-egyenlet $\rightarrow$ nemlineáris
egyenlet $\rightarrow$ th. soliton megoldás

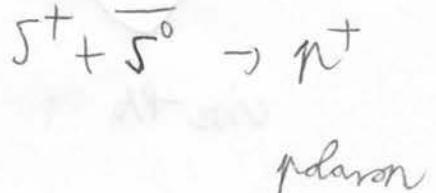
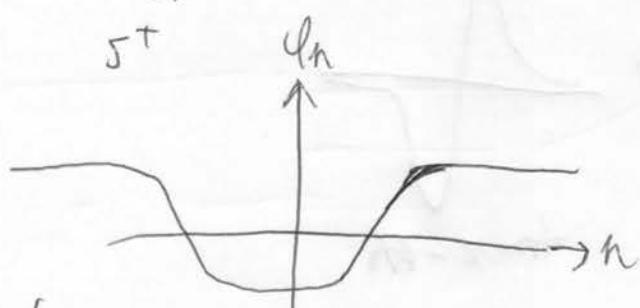
hidrodinamika $\rightarrow$ nemlin $\rightarrow$ itt is van soliton megoldás

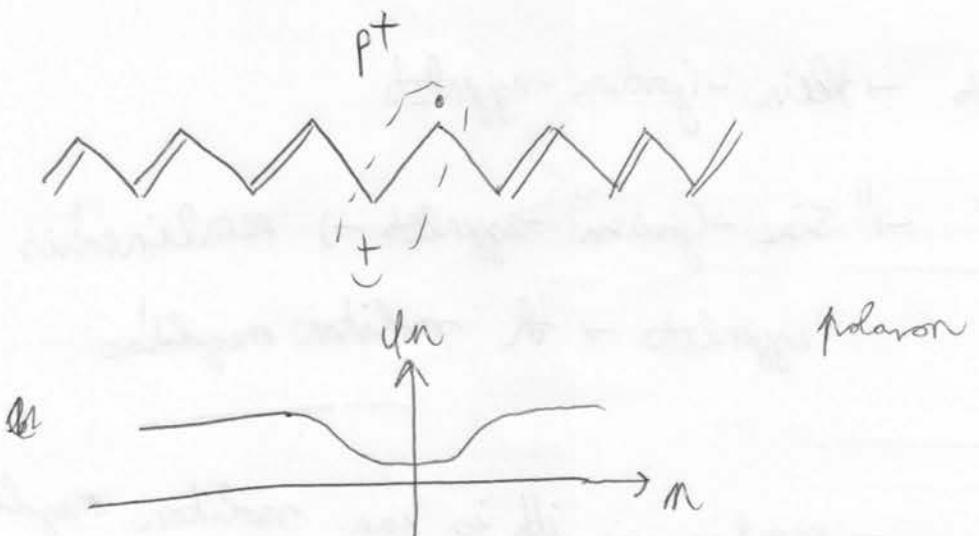
- Műs polimerrel (lin. & látható nem működik) nincs soliton!
pl.

cis-polyacetylén $\rightarrow$ nem degenérált a ketel által

Reaktion:

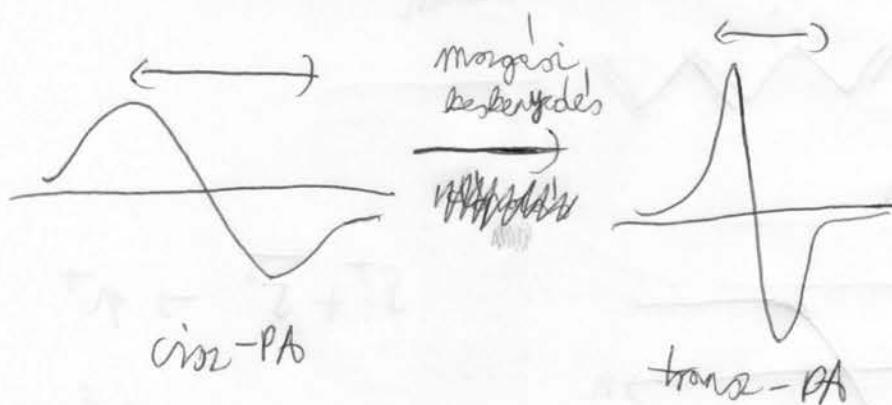
e- $\rightarrow$ ph.
leiden an alternativer mitten $\rightarrow$ schaffen a gap

(e- $\rightarrow$ ph. br.)

harmonie:

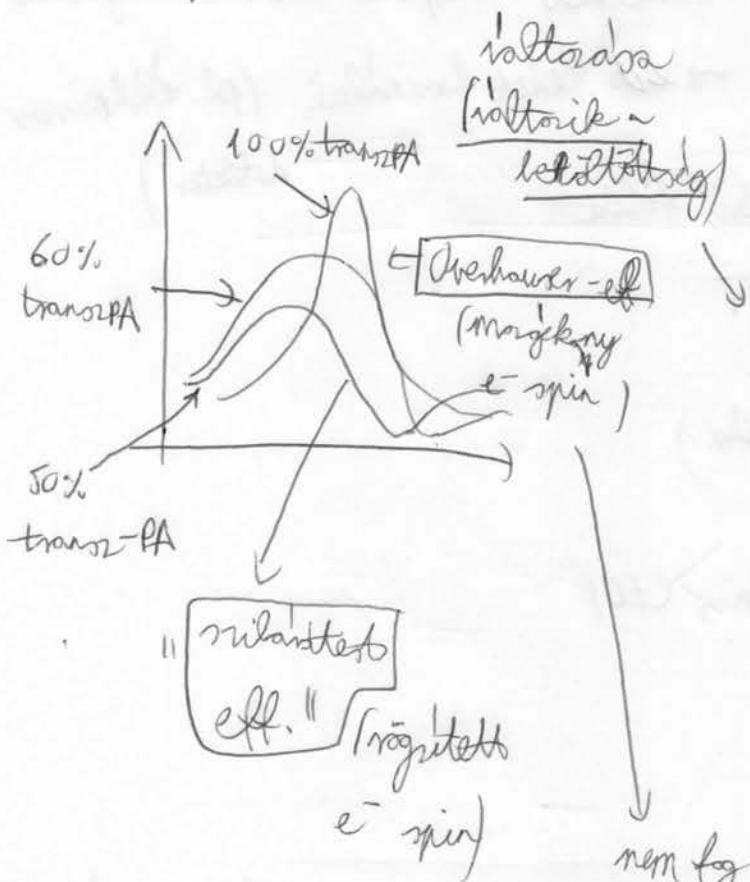

c) magnetensig $\rightarrow$ ESR

- Dinamikus magánirányítás
 ($e^- - e^-$ csatolás)

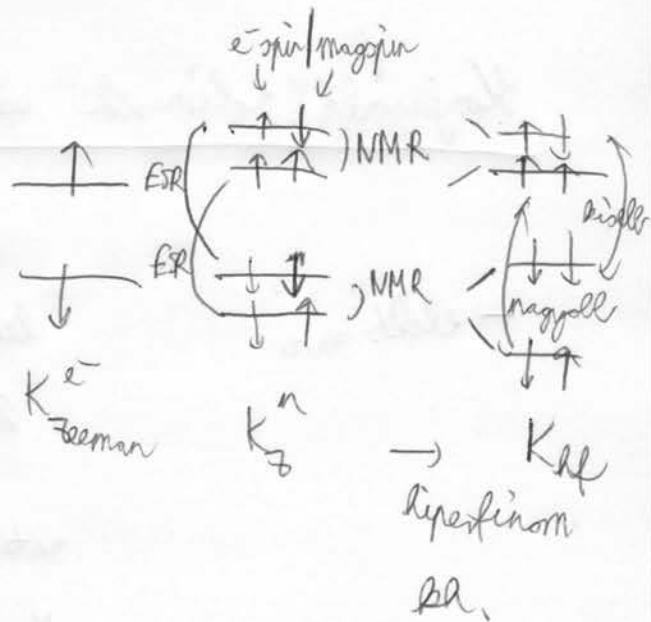
ESR-jel telítés → NMR intensitás

⇒ lehet meini
 soliton magánirányítást
 NMR-vel

~~lehet~~

~~lehet~~

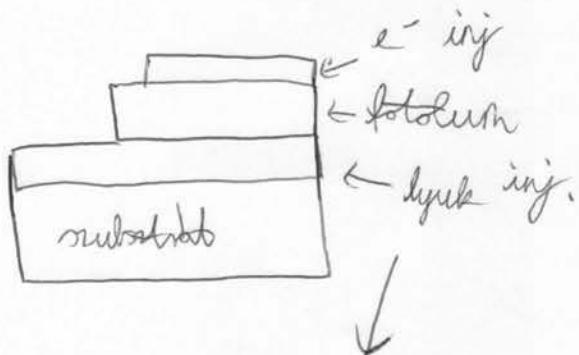
pl. ↓↓ blokk
 betöltettségi csoportok

→ az NMR jel többet ad
 purpurni fel)

nem fog kiállagolni
 a mágnes, lemosolyog
 magjel az NMR helyén

Konjugált polimerek alkalmazási lehetőségei

- elektromos levegőn elszigetelt adóolt vez. → szigetelők! → ezt lehet használni (pl. elektromos antistatikus fólia) M15 FET
- elektrokémiai (görb - alkai)
- optikai (termosztom, LED)
- nemlin. optika
- O-LED: organic - light emitting device (nem dioda)

$(+)\text{es}(-)$ polaron → ha találkoznak, bizonys vez. - el tud foton kibocsátani (rekombináció)

lehet napelemként is használni

10. óra
Tehetségek

előadó: Simon István

0) Bevetés

kémiai folyamatok → fejlesztés

(reguláció + II → RNS)

inf. tárolás → működésrak

1) Féleptidesek

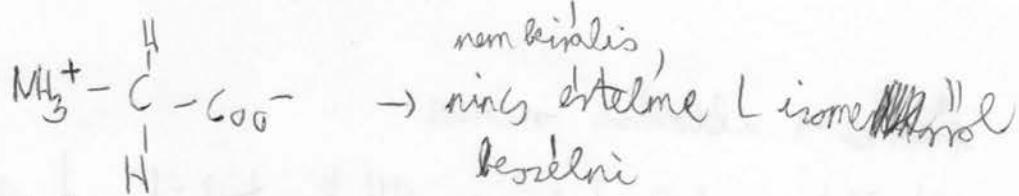
a) aminosavakból

20 fél aminosav, L-isomer
náljukban nem igaz:

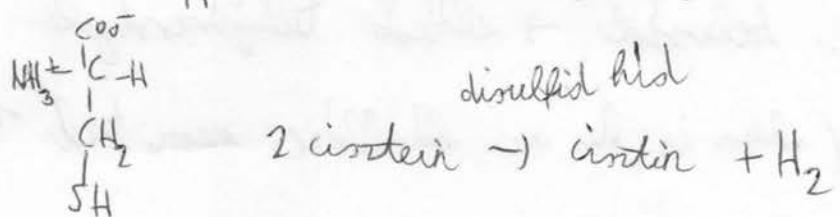
• ~~H~~²⁻³ aminosav is előzhető földelni, pl. 5 helyett 5-7

• prolin - iminosav, nem aminosav!

• glicin

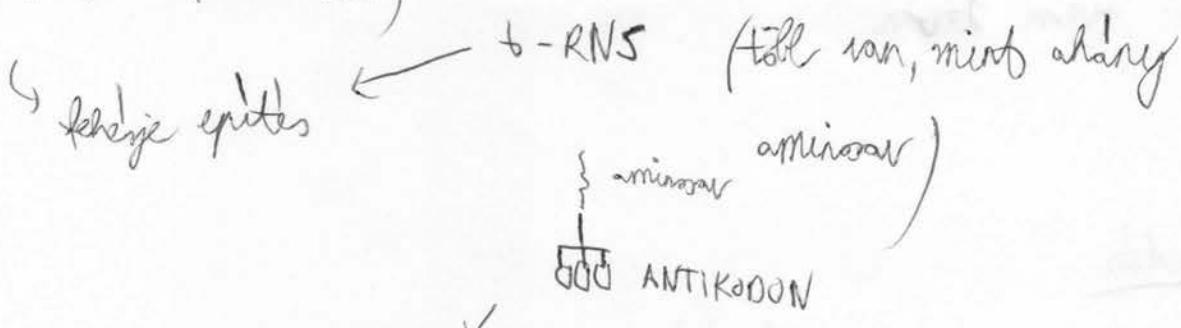
• cistein

b) keletkezés

r-RNS = ribozoma

+ DNS (metionin)

be tud közelni

sok 1000-10000 tökörök is tökélhet, amíg
be tud közelni

DE mégsem lassú, mert az atomi folyamat ps (P)
idődelkedések

↓

STOP kódon → szétválik a DNS komplex

c) meggyűrök:

fekete → fehér → sárga

kek - fehér → fehér

fehér → eltolási römm.

eltolási belsőréteg → fehér tulajdonságai

(akkor is, ha az eltolási nem teljes zártan)

(megj.: tyrosin ionával gyengén reagál, inkább hidrofil)

- ~~az~~ aromás aminosavak kül. tulajd. → 280 nm -nél elnyelése van

Bisztró - reakció:

↓
peptidkötés felvontja

↓
meg lehet hat., hogy

dány fehérje / aminosav
van

koeff.
~~bell~~
Thely
aromas
van a
fehérjelen)

spektroskopiai
ütőn meg lehet
határoznai a fehérje
aminosav mennyiségtől,
nem bell felvontani!

- cystein → keresztkötések tud kialakítani (disulfid hid)

stabilizálja a szerkezetet:

* engedik kiugrni a fehérjet,
de kiugrított állapotban a lehetséges
állapothoz nincs lehenger keverék

nem ~ natív (felfelek), hanem a kiugrított állapot befoly.

ez fogja oldani a felfelkességet ill. feltéve az egyszerűséget!

-

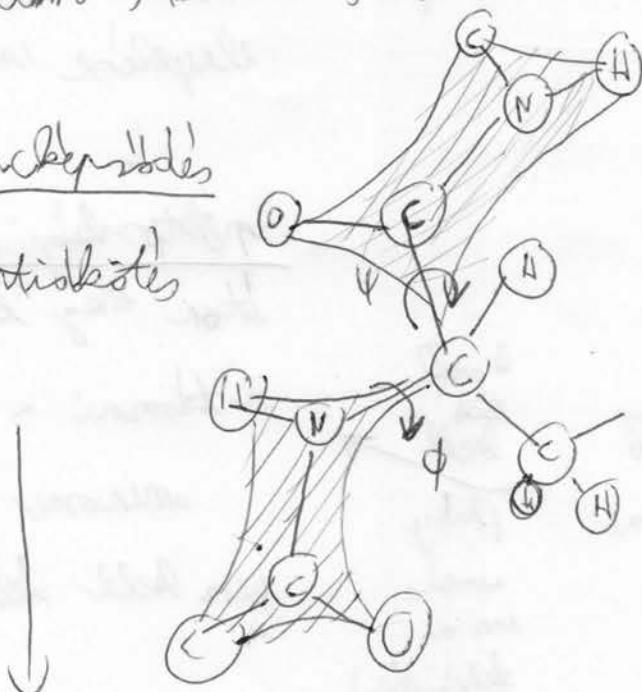

→ a molekuláról szólva, DE az atomoknak lehet
parciális töltések

- glicin $\rightarrow$ flexibilitás a lánc

2) lánckepezdők

peptidköteles

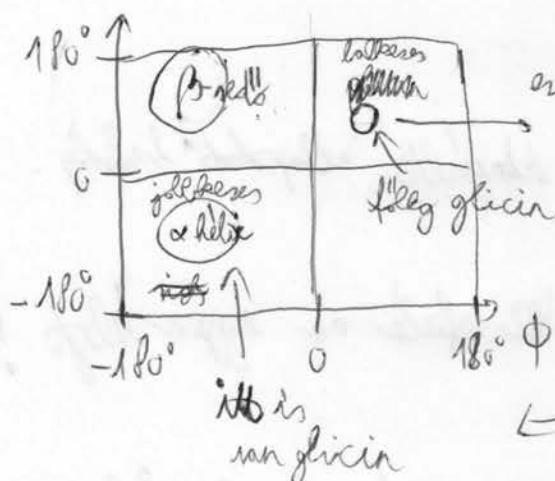

pl.

- nem enyizik mabsod a foga's a kötök körül, mits legy nld

(- ~~de lehetsz~~ Ilt. Ilt. In transz konfigurációban vanak limitált ϕ - ψ konfigurációk lehetőségek
(valójában elegendő nagy energián minden)

↓
Ramachandran-plot

akk nem tudnak elmentelni,
itt több van

elvileg minden konfig.-ban
működik m.-el formulára
első, de

(β-residu) $\rightarrow$ kerdeither a spektro.-ban a $\epsilon(\beta)$ csökcs rölt)

(van másfajta - körök. Létrejöltje is)

pl. régigmegyünk a balcon $\rightarrow \Phi = -4$ török)

resek.

$\Phi = -4$ ugynasz $\rightarrow$ hely lesz (elt. len igaz polimert)

- α helix

$\rightarrow$ H hidak: erek stab. a szekeredet
(eltol. miatt minden H-kötés
létrejön)

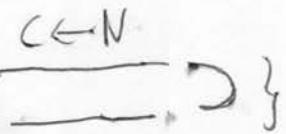

trans $\rightarrow -60^\circ, -60^\circ$

DE H kötök ^{miatt} ~~lehet~~ el tud tartani a $(-60^\circ, -60^\circ)$ -tól

- β lemez:

- antiparallel $\rightarrow$ } turn vagy
helyzet
- parallel $N \rightarrow C$ $C \rightarrow N$ $\hookrightarrow$ 3 (magy 4) aminosavból
 $N \rightarrow C$ $C \rightarrow N$ ill.
 $\hookrightarrow$ nincs eltolási invar.,
DE energetikailag kedvező
ált.-os fehérjékben
- 30% α
- 30% β
- 40% turn vagy coil $\rightarrow$ (nem mutatnak eltolási invar. b.,
DE meghat. szekeredet adnak y)

↓
emiatlalatok kisbolygóban
(magában a fehérje vagy
színek ki)

→ vedi a többet a babb. -tól
liszom (enzim) is szubstrátja

3) a) termeszetes: glóbulis vez.

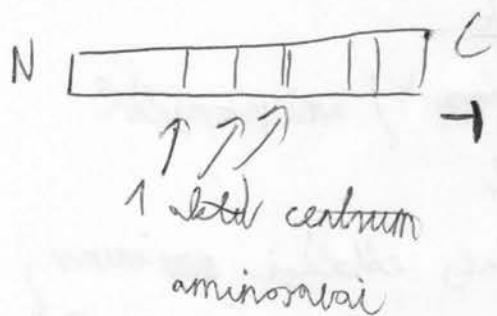
- N-terminalis folding:
ingy gondolták, hogy neper színek a fehérje a felkészítéskor,
emiatl van egy megfelelő szerkezetük

- DE ha rengetegülük, innall az eredeti vez. le!

↓
nem a növekedés miatt illetve a szerkezet

újkor (machair)

6 kötési hely → 5 jól ill., 1 nem → itt megtérül a fehérje,
szabályozza a machairat

→ merev esetek az ~~rengeteg~~ fehérje

meghat. hozzá. kell legyen,
hogy lesz 1 ból 4 catenat
alkossanak! (gyorsan, mellekbenüljenek)

⇒ fehérje natúr állapota termodynamikailag stabil!

er nem minden makromolekulára igaz

pl. szálra paralel

stabil or antiparallel

mercelárlás: párugyantásnak meggyőző hám. -en paralel
szekrényben horvát lét

b) Hossz. interpolata

- felérjekintőből → RTG diffrakciós lehets. méri

↓ Fourier-transf.

termeszetes ← 3D kép

- elmelet

kötésből lehet kitalálni a termeszetet

~~szabály~~ ↓
pl. ldis

trypsin-inhibitor → stabil, jól lehet méri,
van benne széle kötés, nélkül, helix st., ...

atomi köték → ~117 részről fr. → minimalizálni

további egysz. kölcs.

pl. helyi kötésök (szekvenc. közeli aminosavak
között) lenyomásból

mereszet → energiasfor. → Ab-Bb

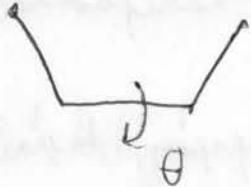
$$U_2 = \frac{332 q_1 q_2}{r_{rij}}$$

→ Lennard-Jones pot. (VdW) $U_{12} = \epsilon_{ij} \left(\frac{r_{rij}}{r_0} \right)^{12} - \frac{1}{r_{rij}}^6$

+ H1 dist

$$U_{HB} = \left[\left(\frac{r_{ij}^{\circ}}{r_{ij}} \right)^{12} - 2 \left(\frac{r_{ij}^{\circ}}{r_{ij}} \right)^{10} \right] \cdot e_{ij}$$

+ torsion pot.

$$U_t = \frac{U_0}{2} \left(1 + k \cos(n\theta) \right)$$

parametrisálás → közelítő (pl. parabolák)

digopeptidek miں lehet mondani

↳ csak kombinációk kell ~~venni~~

pl. Hedes cell - strengyik közt

BAT: ~ ~~helyi~~ közelí Rh.-kötözők közelí

- mi más gyanunk a strengyik nakott konformációi

Rosetta - módszer

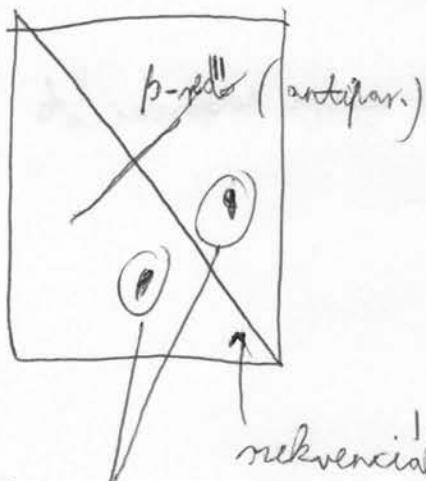

statistikusan meg lehet

mondani, milyen konformációja

lesz az egész fehérjének

konformáció terjén → stabilizáció centrumok

• triplets → 9 kötő

ha 7 a 9-kötő manifesztsélik → stabil centrum

~~β-rod~~ (Blaßkezésű)

Pl. Alzheimer-kórral is szerepel
prolil ligamentumcsin működete

↳ lehet jobb a 30 aminosav a fehérje?

• körök → ívű helyeken keveredhetnek → minőség megnőhet
az aktivitás!

• elmelek: ~~β~~ morgari irányak

nerk. → ennek → morgari irány, gyors.

↳ ~~β~~ morg

↳ ~~β~~ → fehér

körök
(egyébb) morgas

antikor. morgas → elmelek irányla morgnak → (itt injekció kapott)!

↳ itt jobb az ~~β~~ fehér centrumhoz a fehérje!

II
Ha nem az initio számlást csinálunk, hanem a kísérletekkel
ellenőrizzük a modellt, ~~akkor~~ ekkor is lehet extra információt
szerezni

XI. 25.

11. össz.

- o) Szem látta, hogy a fehéjei működéshez elengedhetetlenül
szükséges a (natura) termeszeti rész, különben
- röteszik az aktív centrum (Haben)
- hidrofob molekulák a felülről kerühetnek

A fehéje termeszeti részét az elsőleges szerkezet megad.

kötések → valódi energia → minimalizálás

hogyan lehet dolgozni?

- $\leftarrow$ -nél rövidebb szekvenciával nem érdemes kör. a
szerkezetet (pl. α -hélix 1-4 köztük aminosavak alkotnak
H- és C-kötést)
- de még 4-es szekvenciával (dipeptid) nem egyszerű
↳ pl. 4-ös -11- esetén 100 állapot (de α -hélix mindejának ideálisan
- 10- kiemelten alacsony en.-juk)

↓
 1) aminosav primer sorrendjéből lehet-e kör. a törzsekre?
 ↳ ismert törzsekben fejezőben (^{anno} 29 db) megtisztítottak, hogy az adott aminosav ~~az~~ milyen törzsekben lehet előfordulni
 p(α -helix) p(β -rész)
 pl. alanin 142 83 → alanin ~~szerele~~ α -helixben
 formálni

- ↓
 - Miben miközötti er?
 az adott törzsek. rész (pl. α -helix) ^{előforduláson} ~~törzsekben~~
 ebből aminosavak döntik el, a többi (hélixen kívül ebből)
 aminosav nem befolyásolja
- nehézségek: aminosavak gyakoriság ellenére
 N. cistein } ritka
 triptofan }
- aminosavak nem véletlenesen ~~ellenére~~ kerülnek egymás mellé
 (pl. szívinben betűk formában -> C + S = CS a magyarázat,
 de sok betűk már véletlenesen)
- aminosavak jellemzi a referenciális könyezetet
 ↓
 ha ki akarunk osztani egy fejezetet, ami hasonlóval kell készülni
 → mely?
 → többször?
 → hidrolízis?
 → referenciális könyezet?

↓ nekr.
azott aminoációk könyvben hangszerelik elő a többi
aminoáció ($\rightarrow 20 \times 20$ matrix), visszatérítések kevésnél)

↳ ha százor fordul elő → nagy konkláns → konkláns matrix

pl. valin (V) - isoleucin (I) $\rightarrow$ 0,7 $\rightarrow$ jól besorolható

nagy lizin - glutaminoáció $\rightarrow$ 0,54 $\rightarrow$ vanas vanas lakinus
magis jól besorolhatók

(kor. -1 és 1 között)

(de: fehérje felületek hely.
el $\rightarrow$ ellentétesen rendig,
a töltésűek, az elhataltak
pedig hasonló módon hely.)

fehérjekettenálló nem a fehérjékkel endemes végeni,
hanem a DNS szekvenálásával $\rightarrow$ magyarázati gyorsulás
DE cistein milyen kovalens reak. kerül sor elő?
(félcistein, cistein) $\rightarrow$ ez az info elvészik, mert van
~ kodon kódolja

↓
megvizsgálták, hogy ~cistein könyvben hangszerelik elő, mint a félcistein könyvben
 $\rightarrow$ nekr. könyvezet Megáll. a cistein kovalens reakcióit

(ez nem igaz!)

1. kiadvány $\rightarrow$ 14. old

- nem potencialek. reakció összehasonlítása (dia)

savas / karboks
hidrox / hidroxy
...

} működés
↓

nem megijlik le az eggyek

aminosavakig ~~szintetikus~~ ha azt hatjuk,
hogy azonos szinthez ugyanazt kell

formulákat, akkor azt monddjuk

- aminosavak konzerv. esetben ^{mindegg} mindegg

• $\rightarrow$ cistein $\rightarrow$ nincsen lecser. ^(succes.) $\rightarrow$ minden gyakorlásig mehet?

b) triptofán $\rightarrow$ longidult

(W) veszélyes, most STOP kodonra mutálható -) letalitás

• cistein $\rightarrow$ fél cistein $\rightarrow$ nagy konzervativitás

$\rightarrow$ szabad cist. $\rightarrow$ hiszt. $\rightarrow$ II

↓

ebből is lehet következni, hogy a cisteinnek minden a kovalens
vezetése (megszüntelje a konzervativitást)

Fizikai:

stabilizációs energia kb. ugyanaz a felületen (azonos hőmérőn)
 $\sim 37^\circ\text{C}$ körül stabilis)

aztól $\downarrow$ diszulfid hidrox, elég lenne kevésbé stabiliz.
centrum

DE nem így van!

↓

meg lehet viszonylni, hogy a kétiket melyik hogyan függ

a disulfid hidakról

→ nincs különbség a disulfidhidas és nem-disz. hidas fehérje körében.

Mi a magyarázat?

- V: A fehérje környezetében ^{előfordulásban} különbözik a disulfidhas ~~is~~ ^{fehérje} ~~most fehérje~~ ~~fehérje~~
- intracelluláris fehérjékben - nincs disz. hid, α-helix gyakoribb
  - extracell. - II - van disz. hid, β-sark. - II -

azt látunk, hogy a rekt. környezet hat. meg a fehérje állapotát

(DE) valójában → a -II- ad -II-, hogy extracell. rejt intracell. a fehérje! → ezért adódik a korai állapot (disulfid hid)

rekeszetkecskés homología alapján

fehérje alapján előjelzés → astrotáncokon beszéltek meg az aminoacylglykál valószínű törökországi

modern módszer: homología lecserése

rekonvencia: pl. tejsav dehidrogenáz → külön fehérje

rekvíziátkedés $\leftrightarrow$ tiszteletkérés

az el¹ bőr besöbb egy adott rekvízia tiszteletkérésre

(föld:

pl.

$\hookrightarrow$ nincs tel¹ széles lehetőség, hogy így tömör, ~~tisztelget~~ viszonyban, gyulláris fehérfibroblastoknak a lehatásos aminosav (rekvíziák) fölött

BAT: a többi rekvízia nem bírja, hogy ugyanakkor min. energiát ellapothjon innen (a többi rekvízia módosítatja a min. ellapott)

$\downarrow$
[threading] $\rightarrow$ adott rekvíziához megírni a kód.
lehetőséges rekvízitereket (kód. template rekvíziók)

majd energiát besülni az adott felülete

(legálacsonyabb en. fog megrabolni)

energiabevétel: kontaktból ~~le~~ alároljuk (pl. alágy aláin - aláin kontakt), majd energiát rendelünk az aláin

aláinak
személyes
személyes
személyes
személyes

pl. statisztik. lag megnézni, hogy aláin-aláin minden gyakran fordul elő a veletlenesen aláin-aláin kapcsolat nélküli lejtést.)

ha seveselbör, azaz ott ~~kevés~~ tartható kb. van
ha többöt, - II - nincs - III - .

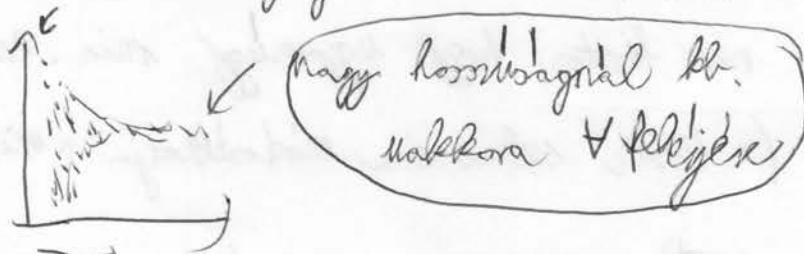
$$\left(\frac{c_1}{c_2} = e^{-\frac{\Delta G}{kT}} \quad \Delta G \text{ az elfordulási energiák kül.-e} \right)$$

Boltzmann-egyenlet alapján

$$E = \sum_{\alpha=(\alpha_1, \alpha_2)} E_\alpha k_\alpha$$

párh. -se energiajárat 1 aminosavra számoltott átlag

his

horizontális

felülyek

- minden aminosavak, amiknek nincs közelebbi ~~ez~~ a ~~felülyekben~~ (nem kristályosnak)
- minden afor felülyek is, amelyeknek nincsenek egymáshoz közelebbi → nem kristályosnak

$\downarrow$
vis nincs hidrolizálja $\leftrightarrow$ nincs aminosav $\rightarrow$ ~~szintetikus~~
~~szintetikus~~ $\rightarrow$ nincs 280 nm-es elnyelés

azt nem látta sokszor a rendetlen feléjelek, mert nem mutatott a 2S- $\rightarrow$ elnyelés, minden addig a feléjelek kinttartása

rendetlen feléjelek: nekrozialis
torszabot / nőkei megmondani a térszerkezetet
ismerete

Boltzmann-félel $\rightarrow$ nekrosis $\rightarrow$ haily ilyen parálelhet
~~terezgő~~ a Boltzmann-egyenlet alapján

(a hő-i energiát nem isműlik,
 $\rightarrow$ ismeretlen paramétereiket
van az adott környék.
Ekkor lehetséges
megmondani
bemutatni)

a legenyomott térszerkezet
alapján minimalizáljuk

minimális paraméterekkel dolgoznunk
rendetlen feléjelek

rendetlen
 $\hookleftarrow$ jobb lenne a rend. len és rend. részei
 $\hookleftarrow$ rendetlen hanyamok a rend. len és rend. részei

=> adott rendetlen hanyamok parálel + min. paramétereik
az nagy részben $\leftarrow$ rendetlen részben elnyelés
rendetlenekben mekkora energiát kapunk

→ rendesítetlenleg viszonylag gyakran fordul elő!

pl. genom $\rightarrow$ 1/3

Mis. széb benyúk a R.-i gör (hub)

XII. 2.

12. óra

* Rendesített fehérje:

1) IUP = intrinsically unstructured protein $\rightarrow$ rendesített fehérje elnevezése
(UIP "unstructured protein")

- más makromolekulák felülről már meghat. termeszetű tudnák felvenni

RTG differ. $\rightarrow$ meghat. a sejtek, DE más makromolekulák felülről es élő!

itt elrodleges sejtek, nem hat. meg az ~~az~~ termeszetű

Ez fontos!

human genoman, 15-20 % is rendesített fehérje lehet!

(ami bármilyen általános fehérjetek)

ezek a fehérjék jelentőségeben, regularizációjukban járulnak részt $\rightarrow$ nagyon kevés is elég (pl. IgG hisztón meg ilyen fehérje)

pl. forfűszerek leküldése

↓
gyorsan megtöltenik → egy fehérje széles csoporthoz tud kötni

Miért ilyen gyors?

rendezetlen → ~~kevés~~ specifikus, de gyenge kötődés
(sok illéketlen
pont)

ha lejön a szíve (rendezetlen hajlás) → tükrözés (l. oldal),
flexibilis lesz a fehérje → többi hajlás az
entropia, ami kompenzálgja a H-kötősek
felszabadulását

↓
környezet diszocial

pl. trypsin-trypsin-inhibitor

első kötődés

① 53) (Hemoragpressor fehérje)

rendezetlen fehérje α-helix

rendezetlen ver fel

specifikus (sok pontos töltés) kötődés

DE gyenge

2) tipikus energias:

A gör. függ.

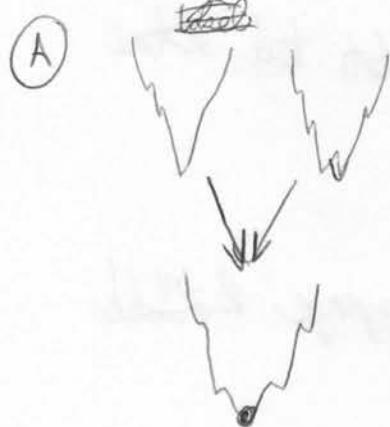
B rendezetlen fehérje

→ nem oszak, de elég sok minimum

Összetett hajlás

→ glob. fehlerk. Botanik maljai

büros - 20
(takács
illeszkedes,
pl. tipin-inhib.-tipin)

induktiv illeszkedes

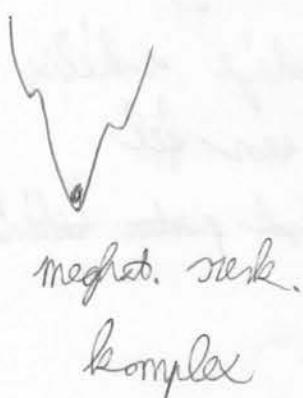
Konformacis selekcis

hinderen
stabilabb

2. fehlerk.
a komplexet nem
~~sziget~~,
ezek fogja innen
atmenek a másik általa
a komplexet

→ 1. rendszerben fehlerk. Botanik

"fuzzy" komplex

a komplex is lehet rendszerben

DNS → egy része rendelkezik, a többi nem
(DNA)

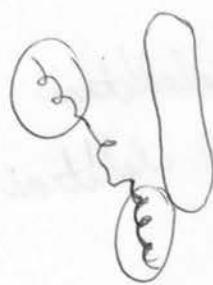
de nem látja levojni

antagonia reservoir

a száraz & egy rést esíti ki

3) IVPs - preformed elements

A

→ B

→ C

1/1000 rész-ére ellopódik

a rendszertelen fehérje

egy ilyen hélix ami be tud

kötődni

lekövülik

után a többi

rész már keverék

rendszertelen játék be

az vegán

lekövülik

a felgye

megszűrni

és elég nagy, hogy ha regjigja

az állapodás, be tudjon kötni

4) A rendszertelen játék

++ → bináris egy aminosav reakció → ha a komplexben

~~Mit~~ elég az idei tud kialakítani → Melyül az energia

R_{PT}-nel nagyobb görör
Lesz

↓
rendezett szék.

↓
az egr fejein véig lehet menni, és megérni a kül.
nemcsak rendesítésről

pl. p.53 Shejek

- date hal - mindig csak 1 kapszulás tud kialakítani
- (party hal) - többfélék kapszulás is ki tud alakítani

(ha az fejejéhez akár 2 kötöni, nem lehetnek
mervek → flexibilis, rendezetten Shejek)

(mediator komplex

rendezetlen = legalább 100 aminosav hossz ^{nekereszt} rendezetten)

5) Kötthelyek jalasa:

a) Sh. globularis fejeivel → a rendezetten fűr. a felületen rendezik

hoog lehet előre megyondani, ha a fog köthetni?

IUPred

a rendszelések az adott minősav könyzetével való viszonya
alapján állapítatható meg

Ha a könyzetet ki kell vizálni egy globularis fehérje,
és megállni, hogy így mindenek - a fehérje

sok globularis fehérje (glob. halmaz) minden Enzymet

- a könyzet rendellen

(L-dia)

rendellen
3' körhely (ez R. dia)

→ **anchornak** körök körök

b) rendellen körhely megtalálásának másik módja:

minde minden makrozellet, melyek kifejezetten nemcsak többet
viszony fehérjékkel

(pl. globin fehérjékkel)

Komplex → (egikk tag glóðin) → glóðin kött domén

(~~elma~~ ^{fáttum} matum → er þeir lehðar að móttani
fæstur nem mikilvægum, með egg aðtt matum nagan
sak ~~þeyðir~~ sak hyljan eldriðuháðar)

elm-skæld inniheldur aðalverið (elm löngat)

áður megalosoul

a ~~skæld~~, kíða fer

localizan ~ enderettlands

vældi kött matumðs kínusse anchor-val

~~skæld + vældi~~

igarr að skældi →锚 (anchor) → 66%

er selnar ~~skæld~~ í ~~val~~ jde lehðar
mikilvægi að líffð

6) IVFs: high freq. in proteomes

genome → ¹ bases letters "open reading frame"

-24-

áður megalosoul ^{líttaðar} ^{þá} ^{þekjileg}
→ proteome → essencials

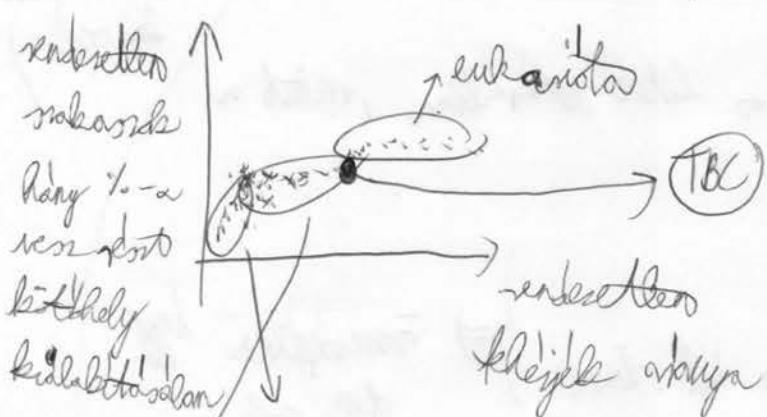
egg-tíð að rendzunarskráj

alkalm. : teljes protein vizsgálata

73. gramm $\rightarrow$ $\times 1000$ fehérje

eredők mennyi a rendszertől fehérje arány
és a rendszertől különböző részre

↓
archaea
bacteria (a molekulai környezetben)
kevés rendszertől fehérje $\rightarrow$ sok bennük az extrémfilaktikus
magas hőm., ...)

~~kódoló hozzájárulás~~

az új rendszertől rövidebb meglehetőbb elosztásban az új kódolási
kialakítás sorolja

reguláció miatt jelentős meg az új rendszertől fehérje
(jelátvitel)
pl. ingenierettejede

- 7) Elsődlegi fehérjeek (rendszer, rendszelhető fehérjeek)
- vizes könyezetben voltak
- ↓
- polaris, többöse rendelkezik aminosavak a felülein
- rendszerellen → szép hidrofil → vizes eset gond fehérjeek
  - DE ^{említett} globulins használja ildorítását letét gyakrabban, mint a glob. fehérjeek
  - rendszer fehérje
    - polaris bárka
    - kevés hidrofil a mag felé, amiért el lehet szállni
- ↓
- szép hidrofil aminosav → membranfehérjeek
- kör. tra
- (Alternatív a membránok)
- itt vizes coil van (renin hidrolizálja kialakulni)
  - többnyire α merk. (90%) (10% β)
  - nehez vizsgálni "nincs a membrán körül"

(globulins)

- α-helix
- β-rendszerek
- + coil (vizes transz. réteg, de nincs + fehérje)

vizes közegben fordul elő, itt fedvez

fedvez

rendszer fehérjeek glob. merk.

Transzmembrán fehérjék

a) Bevezetés:

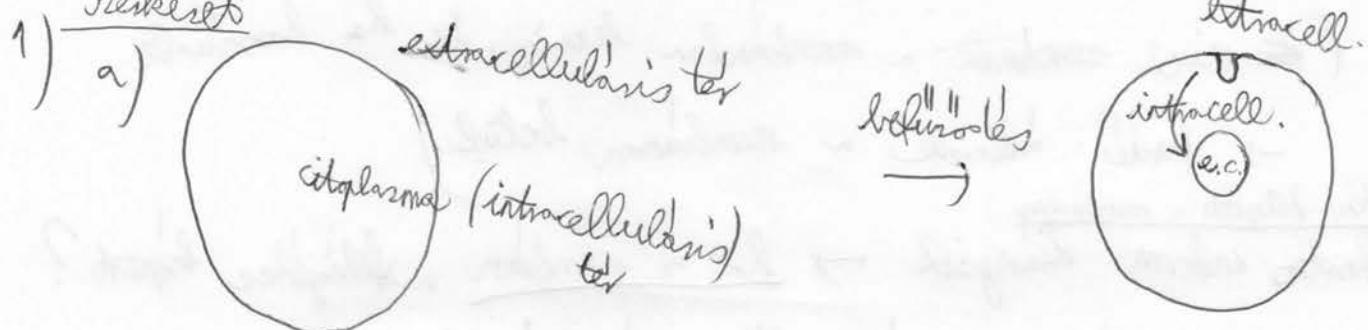
- 80-as években DNS-szintre rekonstruálás → minden adott fehérje is eldönthető ~~az emberi szervezetben~~ → szép számosan van ~ is
- hidrofob | aminosavak | száma egyszer nagyobb lesz, mint egyszerű fehérjék
transz. fehérjék képződése

↓

a neutrális Röntgenfelvételen (Röntgenfelvétel program) ihletett parametrizálni az aminosavak elosztását ...

- = a DNS-ben kódolt fehérjék 20-30%-a transz. f.
- ↳ az előző fehérjék tömegének csak néhány %-a - 11% - a globális, minden), de számosan, az fontos fellendítés hatásai el
- a gyögyezek is legtöbbször ezekre hárulnak

Frissítés

b) extra is intracell. th. ionösszetétele, ... elterő

b) globuláris fehérje → H^+ donor akceptor → láncon
→ vizes oldottal (szimil.-el)

membrán belsője → zimulák, ...

nincs H^+ donor és akceptor → csak helyi H^+ hidroláz

alkalikultiválás ki =

fehérje lánconban

malágyos rekesz

típusú α -hélix (95%)

ittán "B-hárda" (5%)

de pl. baktériumokban / mitokondriumban ↗ betűk felül van
(bakt. exokút)

E. coli belső csat. fehérje

• "szeg atom + "fármák"

"membránreaktor" nem keltető - ek a membránra

(~~az~~ nincs rekesz a membránban leni, de ha hosszúak

→ férden állnak a membránon belül)

Relatíva helyzet a membránban

2.) fontos inform. hiányzik → hol a membrán a fehérjéhez képest?

↳ kikrist. nél rekeszes esetben par zsimil. rajta maradhat

a fehérjén, de lts.-ban nincs rögzítés → XRD → így nem derül ki

- az sem egyszerű megmondani, hogy melyik a transzmembrán fehérje
↳ bőlön transzmembrán adott hármas

- fizikai, kémiai adottságlól lehet mondani, hol helyezkedhet el

- terminális (~~nincs~~^{fekete vég}) nincs a membránon belül
- nagy nátrium helix → hidrofobikus → ezek ~~színtelenek~~ a membránfalal

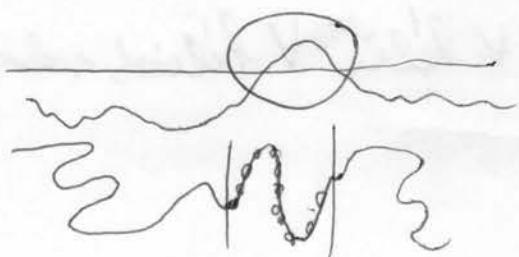

belül hidroklikus egymással színtelenek → kevésbé hidrofob

ehhez iontmi kell a fehérje törekedettsége, ami nem egyszerű

3) Predilekciós módszerek törek.

4) hidrofobitás → transzmembrán fehérje aszorpcióban lehet a membrán makroszokat

a modernabb jó, ha 1 transm. működés van

DE több transm. működés esetén ez már nem egyszerű

pl.

- membrán intracell. részén vanak + (+) több aminosavak intracell.
positie inside ↓ az O-alf.)

ez segít megmondani, hogy milyen
iránytól indul a transm. feléje

+ ezeknek is az intracell. részén vanak

b) ~~homologus működés~~
~~homologival~~ műk. meghat.:

ismert térsék. transm. feléje → ij (homolog tr. m. feléje)
referenciák meghat.

homologia: aminosav hasonlóság → megfelelőbbek (azaz)
(kisebb)

aznos referenciák → legyen hasonló a térsék (kisebb
matrix)

eredmény:

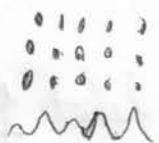
⋮ ⋮ ⋮ "sabblás"

helyek → lyan, műtha + helix + helixek soknak
ismeretlen

II) Homologia modelllezére nem jó, de meditáció
 Előbb van egy transm. működés → a transm.
 működés
 egymáshoz hasonlók

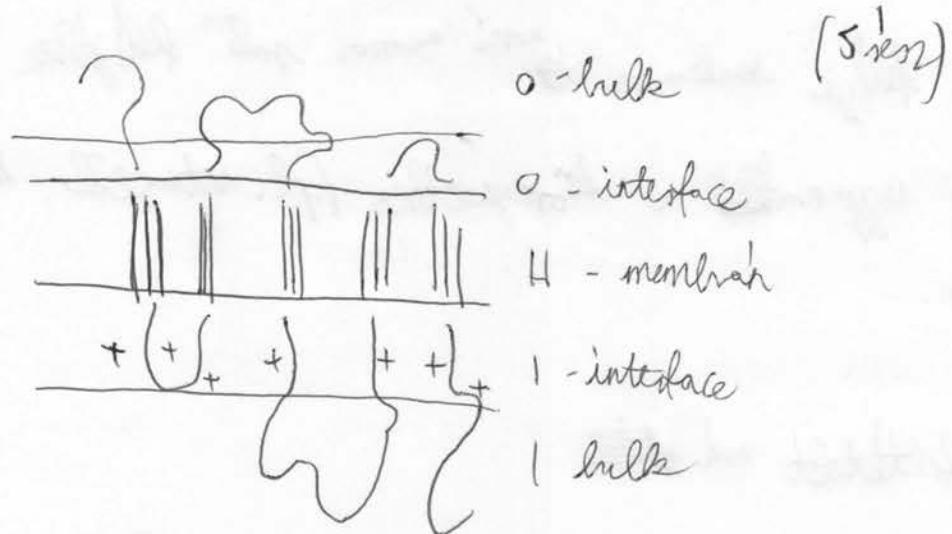
ahol a bakt.-ban vanak a transm. működés,

de less az (előbbi) homológ részben is

DAS ✓
 "dense alignment scores"
 DAS scores algorithmus → prokariontos fejezékre vagyon
 jól működik
 (eukariótákra nem józz)

c) HMMTOP algorithmus (es változatai)

vegezetkénel: integrált fehérje

az ős. integráló működés az anyag / magasztolat
 analógia → adja meg, ahol a fehérje integrálódik

hogyan fog a fehérje beallni, hogy a maladen. ("oldoás")

a legoptimálisabb legén topologia

szövetségi keretek

→ HMM = hidden Markov-methód optimizáció

- lehet peremfélételekkel is szövetséget kerülni

pl. ha tudjuk, hogy egy cikor $\rightarrow$ aminosav $\rightarrow$ nem tud leírni

a membrán (~~körzet~~), akkor az egy peremfélételekkel ad belül

↓
HMMTOP2 módszer

- adott topologiájú fehérje makroaz ami azonos sok fehérjében

↳ (leghibbior) ugyanazon a környezetben (pl. intracell. hibák) fordul elő

↓

az "egy peremfélételekkel ad"

TOP DOM módszer

~~Protein protein~~: "josás ~ működés"
N: → nem transzmembrán, de a membrán felületén van
C: más tul., mint a többi glob. fehérjénel

Mi van, ha ~~nem~~ transm. fehelye rolt,
de lemezeket ~~egy~~ pár kör, és emiatt kedvezőbb
lett a membranok körül elhelyezkedés?

↓

sok transm. makaros!

✓

baj: más fehelyek (nem transm. fehelyekben) is mitatnak a
működésük "transm. makarosak"

↓
predikció működés: az egész családot megizsgáltuk

↳ globális fehelyek: csak 1-2 ^{működő} mitat transm.

tulajdonsgágot, vagy nem
(előző részük előz)

transm. fehér: minden a működés transm. tul. -től mitat (előző részük előz)

pion: — II —

⇒ pion is transm. rolt

↓

BÁT a működésnek:

transzmembrán fehelye makarosak mitatnak a
nem — II — -ke is!

↓

eredetben is vanak hosszú hidatok makarosak, amiket
transm. makarosnak látunk a működés

11

TM ~~fetter~~ módszer:

az ismeretlen működés használja könyökötnek,
dejel jól ^{sok} ismeretlen működés
~~azt használja önmag~~ ismeretlen működés transz.

↓

az jól ismert használja ~~azt~~ ^{azt} transz. felüje

Önérfogás

a felüje kétágúbb világ:

- globuláris rendszett felüje → aminosav szakaszuk több -bb
a felüje többek -x lehet bőv.

+ transz. felüje: nem minden aminosav szakaszának globuláris
rendszerei jönnek (en. minimum), más közelítőkkel keverek

+ rendszeres felüje: nincs negat. mark.

↓

az glob. negat.-bb bővödve: folding + binding → felvezetés
egy adott törek. -et

↓

a globuláris ^{rendszeres} felüje protein ~~fetter~~ foldingjával is lehet
analógiai részeni

1. A polimerizáció jellegzetességei, a gyökös polimerizáció és az élő (living) polimerizáció kvantitatív jellemzése: iniciálás, láncnövekedés, lánczáródás, a polimerizációfok eloszlásfüggvénye, számátlag és súlyátlag polimerizációfok, polidiszperzitási index.
  2. A polikondenzáció és a poliaddíció jellegzetességei, a homo-polikondenzáció és a poliaddíció kvantitatív jellemzése: reakciófok, a polimerizációfok eloszlásfüggvénye, számátlag és súlyátlag polimerizációfok, polidiszperzitási index.
  3. A polimerek konstitúciója és konfigurációja. Homopolimerek; kopolimerek; lineáris (AB)_n kopolimerek statisztikus jellemzése; lineáris és elágazásos polimerek; a konfiguráció fogalma; konfigurációs izoméria vinilpolimereknél.
  4. A konformációanalízis alapjai, a polietilén konformációinak közelítése az n-bután és az n-pentán alapján: 3 állapotú közelítés, a lokális konformációk számának hőmérsékletfüggése, a globális konformációk száma. A kooperativitás hatása a politetrafluoretén (TEFLON) és a vinilpolimerek konformációira, polimer helixek.
  5. Az ideális polimergombolyag statisztikus jellemzése, szegmensmodell, közepes összecsavarodottság, átlagos láncvégtávolság. Az átlagos láncvégtávolság meghatározása: egyszerű szegmensmodell, állandó vegyértékszögek hatása, változó torziós szögek hatása, hőmérsékletfüggés. Az ekvivalens szegmensmodell: karakterisztikus arány, ekvivalens szegmensthossz, ekvivalens szegmensszáma.
  6. A theta állapot jellemzése, a láncvégvektor eloszlásának valószínűségi sűrűségfüggvénye és a radiális eloszlásfüggvény theta állapotú lineáris polimereknél, az eloszlás meghatározása a bolyongási probléma alapján. A gumirugalmasság termodinamikai alapjai, az ideális lánc entrópiája és szabadenergiája, a rugóállandó függése a polimerizációfuktól / ekvivalens szegmensszámtól.
- Konjugált szénláncú polimerek szerkezete, példák, alkalmazások
  - Elméleti módszerek konjugált szénláncú polimerek szerkezetének meghatározására; LHS-modell, SSH-modell
  - Lineáris lánc: egydimenziós instabilitások, Peierls-torzulás
  - Dópolás hatása a konjugált szénláncú polimerek tulajdonságaira. Szolitonok, polaronok, bipolaronok konjugált szénláncú polimerekben
- I. A fehérjék térszerkezet-vizsgálata energiaszámítással.
- II. A fehérjék szerkezetvizsgálata statisztikus módszerekkel.
- III. Rendezetlen fehérjék elméleti vizsgálata.
- IV. Transzmembrán fehérjék elméleti vizsgálata.